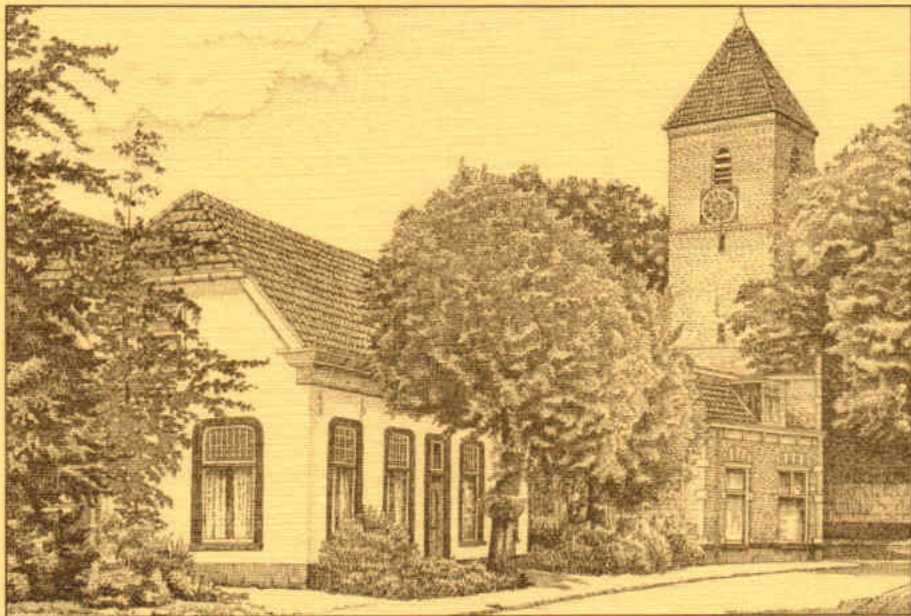

Omheining

CONTACTBLAD VAN DE VERENIGING VOOR HEEMKUNDE "OMHEINING" TE HEINO

25e JAARGANG - NUMMER 1 - MAART 2005

'OMHEINING'

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten 'omheint'. Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein 'omheint', in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino

Canadastraat 6, 8141 AC Heino

Tel. 0572-394562

E-mail: omheining@planet.nl

Website: omheining.net

Secr.: Acacia 25, 8141 TL Heino,

Tel. 0572-391986

Postrekeningnr.: 2517412

Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271

Gironummer van de bank: 800093

Kontributies:

Leden € 15,00 per jaar (elk volgend gezinslid

€ 7,50 per jaar); donateurs € 15,00 per jaar

Losse nummers € 5,00 (max. 24 pagina's)

Themanummers € 6,00

Bestuur

G.J. Hageman, Vlaminckhorstweg 28,
tijdelijk voorzitter, 8141 GG Heino, tel. 391332

J.K. Pruijm-Reinders, *secretaresse*,
Acacia 25, 8141 TL Heino, tel. 391986

H.J. Wessels, *penningmeester*,
De Horst 18, 8141 BA Heino, tel. 393495

G.H.M. ten Berge-Elferink, Delmterweg 8,
8141 PJ Heino, tel. 391803

M.J.M. Bisschop, Grote Bisschop 23,
8141 WK Heino, tel. 392499

H.J. Bosman, Kerkpad 6,
8141 VV Heino, tel. 391889

T. de Graaf-Brouwer, Van Sonsbeekstraat 18,
8141 VB Heino, tel. 392007

J.H.M. Meulman-Kortstee, Dolderstraat 8,
8141 GK Heino, tel. 392560

G.J. Veltkamp, Canadastraat 60,
8141 AE Heino, tel. 391292

Werkgroepen

1. Boerderij- en Veldnamen

Contactpersoon: J. Peters, Woolthuisweg 39,
8141 RX Heino, tel. 391914

2. Folklore

Contactpersonen: T. de Graaf-Brouwer,
Van Sonsbeekstraat 18, 8141 VB Heino,
tel. 392007 en J.H.M. Meulman-Kortstee,
Dolderstraat 8, 8141 GK Heino, tel. 392560

3. Foto en Video

Contactpersoon: M.J.M. Bisschop,
Grote Bisschop 23, 8141 WK Heino, tel. 392499

4. Genealogie - Documentatie

Contactpersoon: J.K. Pruijm-Reinders,
Acacia 25, 8141 TL Heino, tel. 391986

5. Geschiedenis

Contactpersoon: M.J.M. Bisschop,
Grote Bisschop 23, 8141 WK Heino, tel. 392499

6. Historische Gebruiksvoorwerpen

Contactpersoon: G.J. Hageman,
Vlaminckhorstweg 28, 8141 GG Heino,
tel. 391332

7. Kruidentuin 'Allegardje'

Contactpersoon: G.H.M. ten Berge-Elferink,
Delmterweg 8, 8141 PJ Heino, tel. 391803

8. Streektaal

Contactpersoon: J.L. Melenhorst,
Woolthuisweg 2c, 8141 RX Heino,
tel. 392712

Tijdschrift 'Omheining'

Redactie-adres:

Canadastraat 6, 8141 AC Heino

tel. 0572-394562

Redactie

T. de Graaf-Brouwer, Van Sonsbeekstraat 18,
8141 VB Heino, tel. 392007, *eindredactrice*

D. van de Klippe, Kruzebrink 6,
8141 WD Heino, tel. 391517

J.L. Melenhorst, Wooldhuisweg 2c,
8141 RX Heino, tel. 392712

J. Peters, Woolthuisweg 39,
8141 RX Heino, tel. 391914

M.H. Stavorus, De Haarstraat 25,
8141 EW Heino, tel. 392586

J. Tijhuis, Goudenregen 36,
8141 XA, tel. 394224

H.J. Wessels, De Horst 18,
8141 BA Heino, tel. 393495

A. van de Wetering, De Haarstraat 33,
8141 EW Heino, tel. 392330, *vormgeving*

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging voor Heemkunde 'Omheining'.

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino
25e jaargang - nummer 1 - maart 2005

INHOUDSOPGAVE

- blz. 2 Van de redactie
- blz. 3 Herinneringen aan de onderduiktijd in
Laag Zuthem, 1944-1945 - Bewerking: T. de Graaf-Brouwer
- blz. 9 Het verhaal achter de dingen (11) - Riet Jorna-Hansman
- blz. 10 Toen en nu (13) - Giel Bisschop
- blz. 12 Van de werkgroep Kruidentuin 'Allegaardje' - Annelies Naber
- blz. 14 Het rokertje in de tweede wereldoorlog - T. de Graaf-Brouwer
- blz. 16 Wie is wie? - Wie was wie? - M.H. Stavorinus
- blz. 18 Al weer 60 jaar geleden - 1945 - Derk van de Klippe en Henk Wessels
- blz. 23 Uit de school geklapt (23) - J.K. Pruijm-Reinders
- blz. 24 Van de bestuurstafel
-

Van de redactie

Kom vanavond met verhalen
hoe de oorlog is verdwenen,
en herhaal ze honderd malen:
alle malen zal ik wenen.

Dit zijn de laatste vier zinnen van het gedicht 'Vrede' van
Leo Vroman.

We herdenken dit jaar dat we zestig jaar geleden werden bevrijd van
de Nazi's. Zestig jaar is bijna een mensenleven en zo langzamerhand
zijn er steeds minder mensen die de oorlog en de bevrijding bewust
hebben meegemaakt. Gelukkig hebben velen hun herinneringen op-
geschreven.

Niet alleen joden, zigeuners en homo's werden in de oorlog vervolgd
maar ook Jehova's getuigen leden zwaar onder het juk van de be-
zetter. Een Jehova's getuige die tijdens de laatste oorlogsmaanden
in Laag Zuthem ondergedoken zat, heeft zeer indringend zijn ervarin-
gen opgeschreven. Van zijn dochter kregen we toestemming zijn
herinneringen te publiceren.

In plaats van 'Al weer 20 jaar geleden' hebben we deze keer 'Al weer
60 jaar geleden' in ons blad staan. Ook hierin staan fragmenten van
herinneringen van een Rotterdamse moeder die haar zoon in de ijs-
koude januarimaand van 1945 naar Heino bracht.

Een man en een vrouw schreven hun herinneringen op aan de kle-
ding die ze als kind in de oorlog moesten dragen en over het speel-
goed uit die tijd.

Dat ook sommige Duitse soldaten moeite hadden met de oorlog blijkt
uit 'Het verhaal achter de dingen.'

Genotmiddelen waren er weinig in de oorlog. Tabak was erg duur en
van slechte kwaliteit. Menigeen verbouwde zijn eigen tabak in de tuin.
Hoe deze bewerkt moest worden voordat men aan roken toekwam,
leest u in dit nummer.

Binnenkort is het Palmpasen. De palmpaasstok wordt vanouds ver-
sierd met de zogenaamde palmtakjes: de buxus. Over deze altijd
groene heester vertelt Annelies Naber.

Bekijkt u ook vooral de mooie oude foto's bij de andere rubrieken.
Wij wensen u veel leesplezier.

*De kopij voor het juninummer moet uiterlijk 1 mei 2005
in ons bezit zijn.*

Herinneringen aan de onderduiktijd in Laag Zuthem, 1944-1945

Hans van de Pol.

In de zomer van 1942 maakte Willy van de Pol, toen hij als pionier van de Jehova's getuigen deur aan deur aan het preken was, voor het eerst kennis met de familie Biesterbos in Laag Zuthem. Willy werkte vanuit een kosthuis in Deventer. Via allerlei binnenweggetjes kwam hij in deze omgeving terecht.

De familie Biesterbos ontving hem heel vriendelijk en werd al snel gegrepen door de bijbeluitleg.

Van de leiding van de Jehova's getuigen kregen de z.g. pioniers een rayon aangewezen om huis aan huis te prediken. Zo'n rayon was meestal begrensd door natuurlijke grenzen, zoals een rivier, een kanaal, een spoorlijn of een straatweg. Zo kwamen zij niet in elkaars rayon terecht. Zij wisten precies bij welke huizen zij in geval van nood een toevlucht konden zoeken. Van hun Duitse broeders, die al langer achtervolgd waren, hadden ze

nauwkeurige instructies gekregen hoe ze moesten handelen tijdens de bezetting.

Jehova's getuigen werden tijdens de bezetting achtervolgd omdat zij neutraal waren op politiek gebied, geen wapens wilden dragen en geweldloos verzet pleegden. In 1941 kwam in Nederland de eerste arrestatiegolf. Velen kwamen in de gevangenis terecht of werden naar concentratiekampen gestuurd. In oktober 1944 werd ook Willy door de Gestapo gepakt en naar het S.D. gebouw in Arnhem gebracht. Vastgeketend aan een andere Jehova's getuige zat hij de hele dag op een bankje met een onzichtbaar microfoonje in de muur. Het viel niet mee om helemaal niets te zeggen.

'Plotseling kwamen er drie S.D. mannen naar ons toe, ontsloten de boeien en namen mij mee naar beneden, de kelder in. Dit was een zeer angstig gebeuren, want je voelt dat er iets heel ergs gaat gebeuren, alleen je weet niet wat. Ze sleurden mij een donkere cel in, waar een Burley aan de wand een klein beetje licht verspreidde.

Er stonden verschillende voorwerpen in het hok die ik niet thuis kon brengen, wel duidelijk waarneembaar voor mij stond er in de hoek een rechthoekige lange kist, met een naar boven uitslaand deksel en met zinken bekleding... Twee S.D. mannen grepen mij onverwachts ruw beet en trachtten mij in genoemde kist te proppen... Ik schreeuwde het nu uit... bitte... dat niet... ik dacht en ik hoopte dat mijn hart na nu stil zou blijven staan... De S.D. mannen worden gestoord en verschrikt kijken zij naar de deuropening; een Duitse typiste (grijze muis). Ze geeft strenge orders en ik meen te verstaan: 'Vernehmung mut sofort anhalten, haftling abführen.' Ik zou met geen mogelijkheid weten hoe ik de trap ben opgekomen, tussen die S.D.ers in, doch in een mum van tijd zit ik achter in de auto van de S.D. en word ik afgevoerd naar het Huis van Bewaring. Op de stoep krijg ik nog het con-

signe: U bent van de trap gevallen... verstanden! In de gevangenis geen geschreeuw van Duitsers, maar wel het zachtmoedige karakter van bewaker Grootherder, die mijn situatie direct begrijpt en mij begeleidt naar de cel.'

Na enkele maanden gevangenschap werd Willy weer vrij gelaten en ging hij naar zijn ouderlijk huis in Apeldoorn terug. Hier was het niet veilig en hij besloot naar de familie Biesterbos te gaan. Deze familie was in 1942 Jehova's getuige geworden maar was als zodanig niet geregistreerd, zodat het er betrekkelijk veilig was. Met de familie mee waren er ongeveer 22 mensen aanwezig. De leiding van de Jehova's getuigen zorgde voor valse papieren en ieder had een schuilnaam. Het was beter als ze elkaars echte naam niet kenden. Willy van de Pol werd Hans. Nog weer later kregen ze allemaal een nummer.

Willy beschrijft de familie Biesterbos met liefde:

'Hoewel broeder Biesterbos nogal klein van stuk is, is hij terdege aanwezig. Zijn pientere ogen en zijn scherpe blik doen hem voldoende informatie geven hoe de zaken er bij staan onder zijn eigen dak.

Zuster Margje, wie zou er nu anders heten dan de vrouw des huizes, deze prachtige naam is wel bijzonder toepasselijk op haar gehele doen en laten, als er iemand in onze groep zachtmoedig is, dan is het wel zuster Margje. Ze is nog immer gekleed zoals dat in de kop van Overijssel gebruikelijk is, n.l. donkere rokken en vooral lang met daarop dragend een jackje met een wit kanten kraagje waarop de bloedkralen streng opvallend mooi uitkomt. En boven dit alles, als een kroon, haar prachtig omhoog gestoken haar. De naam van het jongste dochttertje is Jenny, maar meestal in de huiselijke kring uitgesproken als Jennegien. Zij is schoolgaand, evenals haar iets oudere broer, die de naam Dries draagt. Kniekousen en een korte broek dragend is het een pittig manneke. Deze beide jongste kinderen hebben, voor zover ik het op dit moment kan beoordelen, het uitgesproken karakter van hun vader. Dan is er nog de oudste dochter, zij heet Diena, ook haar naam

Gerrit en Margje Biesterbos.

wordt gemakshalve meestal uitgesproken als Dientien. Heur haar is wat rossig en dat heeft ze gevlochten en in plat rolletje tegen haar achterhoofd gestoken. Zij is een volkomen dubbelgangster van haar moeder, zowel haar karakter als haar uiterlijk.'

De familie Biesterbos wilde van de onderduikers geen vergoeding aannemen, hoewel ieder van hun organisatie vijf gulden per week ontving voor kost en inwoning. Volgens Willy konden ze dit niet lang zo volhouden. Er heerste een strak georganiseerd rooster van werkzaamheden, zowel op de boerderij als in het grote huishouden.

De zogenaamde pioniers trokken er nog dagelijks op uit, bij toerbeurt begeleid door de thuiswerkers.

Met enige regelmaat kwam er vanuit de Achterhoek een wagen, afgeladen met rogge en tarwe, getrokken door een paard en begeleid door zes personen om te helpen duwen en trekken. Dit voedsel moest opgeslagen en in kleine porties verdeeld worden.

Vervolgens kwamen er vrouwen vanuit Apeldoorn, Amersfoort, Utrecht en Renkum die per fiets dit voedsel naar de hongerige geloofsgenoten over de IJssel brachten.

'Ik vroeg me steeds maar weer af, waarom de Duitsers onderweg de hele boel niet in beslag

namen, want ze deden immers niet anders. Nu had broeder Willem wel heel goede papieren bij zich, het had iets te maken met: Voedsel Voorziening in die Nederlande... met een prachtige handtekening van iemand, die volgens mijn bescheiden mening, nog nimmer op aarde had geleefd.'

Helaas moest Willy, of Hans zoals zijn schuilnaam was, aan een van de koeriersters meedelen dat haar vader in oktober 1944 gefusilleerd was. Hij had dat tijdens zijn gevangenschap van een Gestapoman te horen gekregen.

Af en toe sloeg ook Hans de angst om het hart. Hij was bang dat hij op de valreep nog gevangen zou worden en doodgeschoten. Maar de kleine Jenny wist hem dan weer op te beuren. Dat de oorlog op zijn eind liep, was iedereen wel duidelijk.

Diena, de oudste dochter, hield de leetuurvoorraad bij. Door een nauwe doorgang van zo'n 10 meter lang kwam men over de hooizolder op een plek waar in een eierkist de leetuur bewaard werd. Hans durfde bijna niet door deze nauwe gang.

Omdat hij de luchtlanding van Arnhem en Oosterbeek van nabij had meegemaakt, stelde Hans voor een schuilkelder te maken. Hij ging ervan uit dat er bij de IJssellinie wel eens flink gevochten zou kunnen worden. Maar de anderen wilden hier niet van horen: zij woonden al in de schuilplaats van de Allerhoogste. Nog geen twee maanden later maakten ze alsnog een schuilkelder.

In Zwolle kreeg Hans te horen dat enkele zusters regelmatig voedsel kwamen halen bij 'de boer', waarmee ze Biesterbos bedoelden. Ze praatten hier ook over. Dit was veel te gevaarlijk want dit kon de Duitsers op het spoor zetten. De voedselvoorziening werd anders georganiseerd. Biesterbos stelde gratis aardappelen ter beschikking en deze werden in kleine hoeveelheden door de koeriers naar Zwolle gebracht.

In de stad waren gaarkeuken en bij de Blok-melkfabriek kon men gratis eten. Daar maakte Hans nog wel eens gebruik van als hij in Zwolle was.

Zo langzamerhand werd de groep door het

Genootschap, codenaam Moeder, meer verspreid, zodat de familie Biesterbos wat ontlast werd.

Hans zelf kreeg opdracht om een Engelse Wachtoren uit Balkbrug op te halen en naar Kampen te brengen, waar deze in het Nederlands vertaald zou worden. Op een geleende damesfiets reed hij eerst naar Zwolle. Onderweg zag hij hoe een Engelse jager een Rode-Kruis auto kapot schoot. Via Berkum reed hij richting Lichtmis en sloeg hij een weggetje in naar Nieuwleusen. Daar liep hij direct in de val. Er was juist een razzia aan de gang. Hij wist aan zijn bewaker te ontsnappen en terwijl de kogels om zijn oren floten, fietste hij langs de verzamelde mannen en sprintte naar Balkbrug. Meer dood dan levend kwam hij op het juiste adres aan. De volgende dag fietste hij binnendoor via Ankum en Hoonhorst weer naar Laag Zuthem. Zijn papieren was hij kwijt maar hij was blij dat hij de geleende fiets weer terug kon geven. Na een lange nacht slapen 'dienen zich de ochtendgloren al weer aan en als er iets is wat zo geweldig mooi is, in dit ondermaanse, dan is het wel het ontwaken op een boerderij, vanwege de geur van koeien, hooi, stro, veevoer en van andere dingen die je neus prikkelen. Daar kan geen vijfsterren hotel tegenop.'

Twee dagen later bracht hij de clandestiene Wachtoren zonder moeilijkheden naar Kampen om vertaald te worden.

Ondertussen had één van de pioniersters contacten gelegd met een landwachter uit Kampen. Omdat landwachters altijd een jachtgeweer bij zich hadden, heetten ze in de volksmond 'Jan Hagel'. Eerst vertrouwde Hans het niet, maar het bleek een goede landwachter te zijn die, naar later bleek, ook voor de ondergrondse werkte. Hij begeleidde de pioniersters persoonlijk over de IJssel, zodat er contact tussen Oost- en West Nederland bleef bestaan. In januari 1945 wilde hij deserteren en onderduiken. Op deserteren stond de doodstraf. De familie Biesterbos bood spontaan aan voor onderdak te zorgen. Samen met de landwachter fietste Hans langs de IJssel richting Zwolle. Achter een bosje in de buurt van Wilsum werd het uniform verwis-

Boerderij 't Weeghel aan de Langeslag te Laag Zuthem voor de oorlog.

seld voor een gewoon costuum. Veilig bereikten ze via kleine weggetjes Laag Zuthem.

In de nacht van 29 op 30 maart had Hans een flinke nachtmerrie. Hij droomde over de tijd dat hij gevangen zat bij de Gestapo. 's Ochtends vond Diena dat hij maar wat langer moest slapen. Vrijdag 30 maart was Goede Vrijdag, een dag die door Jehova's getuigen niet wordt gevierd. Sommigen waren desondanks toch een paar dagen naar hun familie. Biesterbos was met de melkwagen op weg naar de melkfabriek. Engelse jagers waren druk doende de spoorweg te bombarderen, maar daar was men ondertussen al aan gewend.

'Plotseling... een oorverdovend lawaai, er vallen bommen... De hele boerderij staat te trillen en te schudden op haar grondvesten, krakend hout, met neervallend puin, en daarboven het gegil van zuster Margje doet mij beseffen dat een voltreffer de boerderij heeft geraakt. Ik spring zo snel mogelijk uit mijn bed en hol naar de deel, want het drama speelt zich kennelijk af aan de voorzijde van de

boerderij. Ik open de gangdeur en... daar ligt ze... onze Diena... op haar rug... met een grote bloedende wond in haar hals. De voordeur is er volledig uitgeslagen en in de verte zie ik een verdwaasde Margje het dorp inlopen, huilend, schreeuwend en vragend om hulp.'

Maar voor Diena kwam alle hulp te laat; ze had een gapende wond in haar hals en ook op de rug was een gapende wond.

'Wat was er nu eigenlijk precies gebeurd? In de hoek van de gang, die loopt van de voorkant naar de deel, lag een ijzeren dop op de grond, van circa drie à vier centimeter middellijn, waarvan de kop zeskantig was. Dit stuk ijzer hoorde duidelijk toe aan een vliegtuigbom, als een soort afsluiting. De afgeworpen bom was vrij dicht bij de spoorlijnoverweg terecht gekomen en dat was ongeveer tweehonderd meter vanaf het huis annex boerderij van de familie Biesterbos. En het eigenaardige feit deed zich voor dat de bom geen diepe bomtrechter had veroorzaakt, doch slechts een rond gat van nog geen dertig centimeter

diep, met een cirkel van ongeveer drie meter in de omtrek. Dat betekende dus dat de bom als het ware boven de grond was ontploft en daardoor dus ontzettend veel vernielkracht bezat. De reeds beschreven dop scheerde op ongeveer menshoogte als een kogel vrij laag over de grond, richting de voordeur aan de voorzijde van de boerderij. Het toeval deed zich nu voor, dat onze Diena uit een kamer kwam aanlopen, door de gang en richting de deel en op dit ongelukkige moment trof haar de ijzeren dop, achter in haar rug en kwam bij haar hals er weer uit...'

De buurman, die dominee was, kwam vragen of hij kon helpen. Iemand ging de dokter halen maar deze kon slechts de dood constateren. Hij bood aan de formaliteiten bij de gemeente te verzorgen, zoals de akte van overlijden.

De familie Biesterbos was ontroostbaar; broeder Gerrit vervloekte de Engelse piloten die hun dit verschrikkelijke leed hadden aangedaan. Hans haalde een verpleegster en samen met haar legde hij Diena af. Ook moest hij naar Lenthe om bij de timmerman een kist voor Diena te bestellen. Daar was juist een inwonende oude opoe gestorven en vol trots liet de timmerman Hans de prachtige kist zien waarin opoe opgebaard lag '.... Opoë met een witte knipmuts op...' Het werd hem bijna te veel. Dan moest er ook nog een begrafenisonderneming ingeschakeld worden. Deze was gevestigd in de Diezerstraat in Zwolle. Weer ging Hans op stap, zonder papieren. Toen hij weer terugkwam, waren de buurvrouwen samen bezig alle rommel op te ruimen. In de muur en onder de dakpannen zaten ook nog bomscherven. Hans besloot om de dop, die de dood van Diena had veroorzaakt, in de Wetering te gooien.

Diena werd op 4 april begraven. Omdat een begrafenisstoet vanuit de lucht op een Duitse colonne leek, werd Diena al heel vroeg in de morgen eerst naar het kerkhof in Heino gebracht. Daarna volgde de familie in een rijtuig en de andere mensen er lopend achteraan. Op de Zuthemerweg passeerde men een peloton landwachters maar er gebeurde gelukkig verder niets. Via kleine zandweggetjes kwam men bij het kerkhof aan waar al veel

buren uit Laag Zuthem aanwezig waren. Men kwam ook weer veilig thuis.

Begin maart was de IJssel Sperre ingegaan. Gewone burgers mochten niet meer over de IJsselbruggen. Hans ging nog geregeld naar Zwolle om het contact met de daar wonende Jehova's getuigen te onderhouden. Het werd steeds gevaarlijker om onderweg te zijn.

'De geruchten om ons heen zijn schrikbarend, overal in de omtrek, volgens de 'trekkers', worden mannen gefusilleerd en worden zij zonder vorm van proces neergeknald. De Duitsers zien in elke man een terrorist, papieren of geen papieren, het maakt hun niets meer uit. Afijn, wij zullen er het beste maar van hopen en uiterst voorzichtig zijn, in al ons doen en laten. Misschien wordt ons 'eilandje' in de woeste wereldzee niet ontdekt...'

Maar begin april (hier is de schrijver de juiste datum vergeten) kwamen veel Duitse pantserwagens langs de boerderij en kwam er tot ieders grote schrik een gevechtswagen het erf op rijden. De gevechtswagen moest op de deel staan. De chauffeur kwam uit Dresden en was bereid tot een praatje. In Dresden was alles kapot: 'Scheisse, der verdamte Krieg.' Al pratende demonstreerde hij hoe een 'Panzerfaust' in elkaar zat.

Vanuit de richting Deventer werd steeds heftiger geschoten en men besloot toch maar een schuilkelder te maken. Terwijl ze bezig waren, kwam één van de Duitse officieren hun vertellen dat ze het niet goed deden. Hij legde hen uit hoe het wel moest. Ze moesten genoeg eten en drinken in de kelder opslaan en in een halve cirkel een verhoging voor het raam maken. Het venster moesten ze er uit halen zodat ze in geval van nood snel naar buiten konden. De Duitse kwartiermakers verdwenen tegen zes uur 's avonds plotseling richting Zwolle.

Juist toen ze zouden gaan eten, kwamen twee soldaten van een jaar of zestien beleefd vragen om wat melk en lucifers. Ze bleken honger te hebben en ze kregen behalve melk ook nog boterhammen mee. Het werd een lange, spannende nacht. Er was mitrailleurvuur en er klonken geweschoten. Van achter de stalraampjes hield men de situatie in de gaten.

Vaag zag men soldaten langs de boerderij sluipen. Langs de wetering lagen pelotons hele jonge soldaten die langzaam wegtrokken richting Zwolle. 's Ochtends bleek dat alle soldaten met stille trom waren vertrokken maar men waagde zich nog niet naar buiten.

'Om een uur of negen, in de morgen, verandert dat, er komen twee militaire auto's aanrijden, die stil blijven staan voor de spoorwegovergang. Wat een rare modellen, zo eigenaardig schuin naar achteren gebouwd en wat een lelijke kleur uniformen dragen die soldaten. Iemand van ons associeert de kleur met de uitwerpselen van onze koeien...'

Het bleken Engelse (?) jeeps te zijn en in een mum van tijd stond de hele Zuthemse bevolking er om heen en zag men hier en daar de Hollandse driekleur wapperen. In de herinnering van Hans, die nu weer Willy van de Pol mag heten, was het 17 april, maar in werkelijkheid is Laag Zuthem op 13 april bevrijd.

De Nederlandse Voedselvoorzieningscommissie gaf toestemming aan de boeren om in Zwolle, in een vastgesteld rayon en tegen een vastgestelde prijs, aardappelen uit te venten. Zolang Biesterbos het hiermee druk had, bleef iedereen nog om te helpen.

Er moest weer aan de toekomst gedacht worden. Maar er was ook tijd om te denken aan al de broeders en zusters die hun leven verloren hadden tijdens de bezetting. 'Waarom zij wel... en ik niet... En wie zullen er in onze geloofsgemeenschap het leven bij hebben ingeschoten, men fluistert dat het er wel honderd zullen zijn, maar dat kan toch niet... ik durf het gewoon niet te geloven...'

Verantwoording

Na de oorlog heeft de heer W. van de Pol zijn herinneringen opgeschreven.

Van mevrouw J. Bonte-Biesterbos kregen wij zijn herinneringen voorzover ze betrekking hadden op zijn onderduiktijd in Laag Zuthem. Zij kreeg deze aantekeningen weer van mevrouw A. Bos-van de Pol. Beide dames gaven toestemming de herinneringen in ons blad te publiceren.

Bewerking: T. de Graaf-Brouwer

Herinneringen van een jongen aan kleding en speelgoed in de oorlogsjaren

Mijn eerste herinnering is een afgedragen blauwe gabardine regenjas van mijn vader; verschoten, kaal en vettig. Daarmee moest ik naar school in Zwolle. De volgende herinneringen betreffen mijn ongetrouwde tante. Zij had van een oude manchester mannenbroek een veel te grote korte jongensbroek gemaakt. Zij maakte de kleren het liefst een maat te groot; 'op de groei' noemde zij dat. Tegen het slijten van de broeken bij de knieën maakte tante knielappen die met een elastiek om de knieën werden gedragen. Een te wijde broek werd opgehouden door bandjes die met knopen werden vastgemaakt aan het hemd. Dan werden de billen vaak rood door de schurende knopen. Ook maakte zij pyjama's van katoen. Als de pyjama's klaar waren, naaide tante er een soort krakelingen op die zij lostornde van oude versleten pyjama's. De klompen werden gekocht bij de klompenmaker, het liefst van wilgenhout want die waren het sterkst. Er werd dan een oud stuk leer onder de klompen gemaakt, want dan gingen ze langer mee. Moeder breide sokken om in de klompen te dragen en voor in bed breide zij bedsokken.

Tante maakte ook spelletjes. Op de achterkant van de kalenders 'Honingdruppels' en 'Maranatha' maakte zij een speelbord, waarbij oude knopen werden gebruikt als pionnen.

Het verhaal achter de dingen (11)

Februari 1945

Een gedichtenbundel van H. Heine

Volgens ons moet het ongeveer eind februari 1945 zijn geweest dat dit verhaal zich afspeelde. Naast ons huis was voor de oorlog een exportslagerij gevestigd. Doch op een gegeven moment viel er niets meer te slachten, tot de Duitsers de slagerij vorderden en daar zelf varkens gingen slachten voor hun Wehrmacht. Ik herinner mij nog een keer dat er een wagen vol geslachte varkens wegreed, maar voor ons geen karbonaadje.

Het was in die tijd dat een Duitse soldaat zijn wagen bij ons achter het huis zette, onder de appelboom. Wij voelden ons daar niet echt lekker bij want als de Engelse jagers daar het vizier op zouden krijgen, was dat niet leuk.

De volgende dag kwam hij bij ons de keuken binnen en vroeg mijn moeder om heet water, want hij wilde zich scheren. Voor onze keukenspiegel heeft hij zich toen geschoren.

Wij waren nog jong en het ontging ons niet dat het een heel knappe jongen was. Maar het was een Duitse soldaat en de Duitsers waren onze vijanden, dus een Duitse soldaat mocht je niet knap vinden. En toch was er iets met deze soldaat; hij was stil, bleef maar rondhangen bij ons in huis. Hij had iets weemoedigs over zich. Hij liet ons een foto zien van zijn ouders en zijn zuster. Je kon wel zien dat hij uit een goeude familie kwam. Aan onze ouders vertelde hij dat zijn vader tandarts was. We begonnen hem sympathiek te vinden, maar we voelden ook een zekere triestheid in hem.

De dag verliep zoals alle andere dagen: eten, slapen. Opeens die nacht, het was in de vroege ochtenduren, schrokken wij wakker van een schot. Mijn moeder was die morgen, zoals gewoonlijk, als eerste beneden en zag toen vanuit het raam dat twee Duitse soldaten bezig waren de auto van 'onze' soldaat leeg te halen. Mijn moeder ging er naar toe en vroeg waar die soldaat gebleven was en ze kreeg als

antwoord: 'naar het front'. Maar gelijk gaven ze mijn moeder een paar eigendommen van die soldaat, o.a. twee dunne boekjes met gedichten, een zwart boekje met gedichten, een potje rode inkt met een pen, en heel vreemd, een soort correspondentiekaartje waarop iets geschreven was. Het bleek het begin van een brief te zijn, geschreven op 25 februari 1945, aan zijn moeder. Het zwarte boekje bleek een gedichtenbundel van H. Heine te zijn. Heine was een jood en zijn werken waren in de oorlog verboden. Op blz. 170 lag een bladwijzer bij een gedicht dat als volgt begon: 'Ich weisz nicht was soll es bedeuten, dasz ich so traurig bin'.

Wij konden alleen maar raden wat er die ochtend was voorgevallen. Deze gebeurtenis heeft bij ons een diepe indruk achtergelaten, met als gevolg dat wij het nooit hebben kunnen vergeten.

Riet Jorna-Hansman

Toen en nu (13)

Foto genomen vanaf de molen van Hooglugt richting dorpskern.
Rechts: café Van Olst. Uiterst links de Wilhelminaboom, die in 1880 werd geplant.
De boom werd in de 2e wereldoorlog op last van de Duitse bezetters verwijderd.

De Dorpsstraat gezien vanaf het dak van de showroom van Autobedrijf Lindeboom.

Rechts bevindt zich het Kitchen café.

De bank links onder is op 15-05-1987 aangeboden door de Algemene Ondernemers Vereniging Heino ter gelegenheid van de opening van de hernieuwde dorpskom.

De boom ernaast is aangeboden door de Nederlandse bond van Plattelandsvrouwen Overijssel bij het 65-jarige bestaan van de bond.

Foto: Giel Bisschop

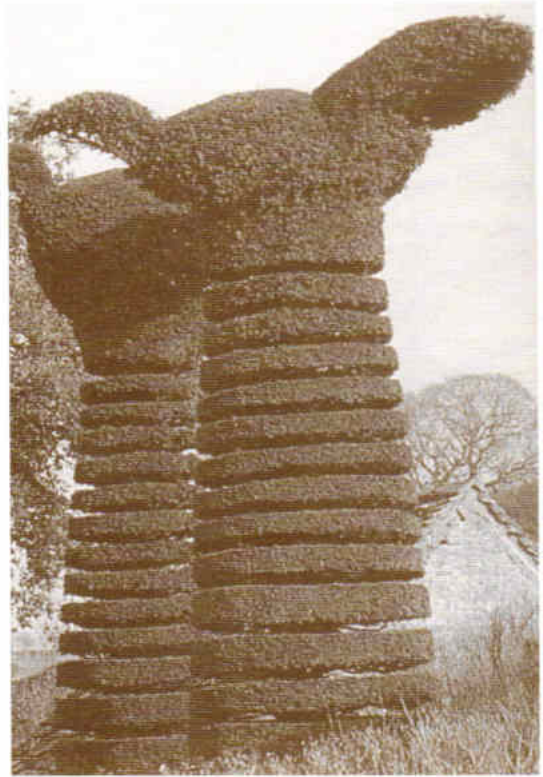
Van de werkgroep Kruidentuin 'Allegardje'

De buxus

Wanneer u de kruidentuin 'Allegardje' ook binnenloopt, altijd zullen u de groene buxushaagjes en buxusbollen opvallen, zeker in de winter en in het vroege voorjaar als de rest van de tuin nog redelijk kaal is. De buxus sempervirens, zoals hij officieel heet, is onder verschillende namen bekend: buxus, buksboom, bukspalm of palmboompje. Het is een groenblijvende plant (semper = altijd, virens = groen) die tot een geslacht van 70 soorten behoort en verspreid voorkomt in Engeland, zuidelijk Europa, tropisch- en zuidelijk Afrika en Midden- en Zuid-Azië. De bladeren zijn leerachtig en geven een sterke geur af als ze nat zijn. Het zijn struiken of kleine bomen die langzaam groeien maar wel eeuwenoud kunnen worden. De twijgen zijn vierkantig en de plant bloeit in april met kleine groen-witte bloemetjes die in de oksels van de takjes zitten. De zaden zitten in houtige driehoekige doosvruchten die per hokje 2 zaden bevatten. De plant vermeerderd zich moeilijk door zaaien; vermeerderen door stekken gaat echter uitstekend. De buxus houdt van een kalkrijke, zonnige standplaats.

Vanwege het feit dat de plant winterhard is, altijd groen en zich makkelijk laat snoeien, wordt hij al eeuwen gebruikt als afscheiding in (barokke) tuinen en kruidentuinen. Ook voor vormsnoei is het een heel geschikte plant.

De buxus is als geneeskrachtige plant nauwelijks bekend. Toch is hij al eeuwen in gebruik als geneesmiddel, maar pas op met de dosering! De heilige Hildegardis von Bingen (1098-1179) gebruikte de buxus al als geneesplant. Zowel in het blad als in de wortelbast zit een stof, alkaloid buxine, die in kleine doseringen opwekkend is voor het zenuwstelsel. Ook werd deze stof gebruikt als laxermiddel, bij chronische huidziekten, jicht, reuma, tuberculose en kanker. Bij hogere dosering geven de buxusalkaloiden echter krampen, daarna verlammingen, o.a. van het ademcentrum, met zelfs de dood tot gevolg.

Een mooi voorbeeld van vormsnoei.

Het blad en de bast waren vroeger officieel erkend in de geneeskunde, maar tegenwoordig wordt er alleen nog maar gebruik gemaakt van verse bladspruiten in homeopathische, dus zeer verdunde, doseringen.

Ook van de gele stammen en wortels van de plant werd van oudsher gebruik gemaakt en wel in de ambachtelijke meubelmakerij. Het palmhout is de zwaarste en hardste Europese houtsoort. Vroeger werd het ook gebruikt voor de fabricage van de kolven van buksen, vandaar de naam buksboom of bukspalm. Het kookvocht van de bladeren en de houtkrullen werd gebruikt als haarverfmiddel om het haar roodbruin te kleuren.

De buxus speelde ook een belangrijke rol in de oude volksgebruiken. Vooral sinds zijn takjes de plaats hebben ingenomen van de op

Palmzondag gewijde echte palmtakken uit zuidelijke landen waarmee Jezus werd toegewuifd bij zijn feestelijke intocht in Jeruzalem. Ook in de palmpaasstok, ook wel palmstok, palmhoutje, haantje pik, zwaantje of krakeling genoemd, wordt vaak buxusgroen verwerkt. De palmpaasstokken staan bol van de vruchtbaarheidssymbolen uit de heidense oudheid die aan bod kwamen bij feesten ter herleving en opstanding van de natuur in het voorjaar. De krakeling bijvoorbeeld is een afbeelding van de wielen van de wagen waarop, zoals vroeger werd geloofd, de zonnegod zijn reis om de wereld maakte. De haan heeft zijn plaats op de 'Palmpaas' te danken aan de omstandigheid dat hij door zijn gekraai het aanbreeken van de dag aankondigt.

Met andere woorden: 'het licht dat het duister overwint'. Eén van de vele palmpaasliedjes gaat ook over het haantje:

*Haentie op ien stokkien
bedelt om ien brokkien
bedelt om ien stukkien brood
aenders gaet mien haentien dood.*

Behalve voor de palmpaasstok werd bij de katholieken de buxus ook gebruikt als een

zieke de laatste sacramenten ontving, bij pasgeboren babies op de wieg, tussen het zaaisel om ziekte en misgewas te voorkomen. Bij onweer verbrandde men enkele takjes opdat de rook de hagel en bliksem van het huis hield. Op sommige plaatsen in Friesland droegen de dragers bij begrafenissen van jong gestorven mensen buxustakjes in de mond. Deze takjes werden, op 3 na, op de kist geworpen. De overige 3 werden op het graf gezet. U ziet dus wel, de buxus is een plant met een heel veelzijdig gebruik.

Tot slot nog een kruidenspreuk die wel heel toepasselijk is voor de buxus:

Wat doden kan, kan genezen.

Annelies Naber

Geraadpleegde literatuur:

- Os, F.H. van en D.T.E. van der Ploeg: Geneeskruiden in Friesland.
- Neuthaler, Dr. Heinrich: Groot kruidengezondheidsboek.
- Drijver, F.W.: Folklore.
- Oosthoeks encyclopedie.
- Pokorny, J.: Struiken in 't wild.
- Tolkien, Dr.: Het grote boek over natuurlijke cosmetica.

*De Amsterdamse
Palmpaaskoopvrouw, 1795.
Houtsnede van J. Robijn.
Rijksprentenkabinet -
Rijksmuseum Amsterdam.*

Het rokertje in de tweede wereldoorlog

Tot voor kort werd er in Nederland stevig gerookt. Dat was ook het geval tijdens de tweede wereldoorlog.

'Het is geen man die niet roken kan' was de spreuk van die dagen. Begin 1942 werden er flinke bedragen gevraagd voor een pakje sigaretten, f. 2,- tot f. 2,75 per pakje en voor een pakje shag moest f. 4,- worden betaald. Gemiddeld verdiende men ongeveer dertig gulden per week; een rokertje was dus bijna onbetaalbaar.

In mei 1942 kwamen tabaksartikelen op de bon. Iedereen kon kiezen: of een rokerskaart of een snoepkaart. Rokerskaarten werden alleen verstrekt aan mannen boven de 18 en aan vrouwen boven de 25 jaar. En dan was er nog een verschil: mannen hadden recht op 40 sigaretten of 10 sigaren of een half ons tabak per week, vrouwen daarentegen moesten het stellen met 40 sigaretten per vier weken.

Meer dan de helft van de vrouwen koos voor de rokerskaart, waarschijnlijk om hun echtgenoten en zoons een genoeg te doen. Van de ongeveer 3 miljoen mannen haalden 2,9 miljoen de rokerskaart af. De voorraad goede tabak was al gauw op. Hier bracht het surrogaat enige uitkomst, bijvoorbeeld de 'Edelassortie van eigen bodem'. Bij nauwkeurig onderzoek bleek deze assortie te bestaan uit gedroogde bladeren van allerlei bomen, takjes, straatvuil en dergelijke.

Sommige mensen rookten de zogenaamde buk-shag; tabak uit peuken, al bukkend van de straat opgepikt.

Het was dus geen wonder dat mensen met een eigen tuin zelf hun tabak gingen verbouwen. Maar tabak moet eerst een behandeling (fermenteren) ondergaan voor men het kan roken. Er waren bedrijven waar men dit kon laten doen. Men kreeg de tabak keurig in zakjes terug, o.a. onder de naam 'Amateurs-tabak'.

Maar men kon ook zelf aan de slag. Van de heer A.J. Heuven kregen wij een 'Recept voor

het sausen van shag- en rooktabak'. Hoewel ik hoop dat u het nooit nodig zult hebben, laat ik de originele tekst hier volgen:

'Men brenge $\frac{1}{2}$ L water aan de kook en voege hieraan toe 4 Santé-tabletten (thee-surrogaat). Vervolgens doet men bij dit mengsel 4 lepels stroop en roert zoolang, totdat alles goed opgelost is.

Dit is absoluut noodzakelijk.

Vervolgens neme men een mespunt zuivere menthol en lost dit op in ongeveer 3 cm³ alcohol. Wanneer de menthol goed opgelost is, voegt men dit toe aan de kokende massa. In plaats hiervan kan men ook 3 cm³ mentholspiritus gebruiken en dit aan de kokende massa toevoegen.

Tenslotte voegt men een lepeltje salpeter toe

aan het geheel en men is voor het sausen gereed.

De salpeter moet men niet vergeten, want dit bevordert de brandbaarheid en geeft een mooie witte as.

Men late de saus afkoelen en daarna kan men de gekorven tabak hiermede besproeien (eventueel met een bloemenspuit).

Wanneer de tabak klammig aanvoelt, wordt het geheel gekeerd en kan men de andere zijde besproeien. Wanneer alles zoo behandeld is, perst men de tabak op een hoop in een kistje en laat het zoo 24 uur liggen. De saus krijgt dan de gelegenheid goed op de tabak in te werken.

Hierna spreidt men de hoop uit en laat het dro-

gen. De tabak is nu voor het gebruik gereed. Het spreekt vanzelf, dat goed behandelde tabak resultaat zal geven.

Amerfoortsche tabak is geschikt voor pruimtabak, doch te zwaar voor shag- en rooktabak.

Tabak voor het vervaardigen van sigaren mag in geen geval gesaust worden'.

T. de Graaf-Brouwer

Literatuur:

- Werkman, E., M. de Keizer en G.J. van Setten: Dat kan ons niet gebeuren.

Herinneringen van een meisje aan kleding en speelgoed in de oorlogsjaren.

Ik herinner mij een gabardine regenjas van mijn vader. Hij was beige geweest, maar door het vele dragen had hij een onbestemde kleur gekregen. Daar kreeg ik een meisjesmanteltje van. De jas werd 'gekeerd', dus de binnenkant kwam buiten. Een vreselijke hekel had ik aan dat manteltje met capuchon en ceintuur. Ook had ik een ongetrouwde tante in de familie die voor mij en mijn zus kleding maakte. Oude gebreide truien en vesten werden uitgehaald; de wol werd om een plank gewikkeld en vochtig gemaakt, zodat de draad weer een beetje strak werd. Van al deze restjes wol werden dan nieuwe meisjesvesten en -truien gebreid. Lange broeken werden gemaakt van oude broeken van mijn vader, met elastiek in de boord en onderaan in beide pijpen. Een jurkje of rokje werd al naar gelang van de groei langer gemaakt met een rand van een andere stof die er werd tussen gezet. Mijn vader verzoolde de klompen met een houten zool die er onder werd gelijmd. 's Winters bij het glijden op het ijs of in de sneeuw verloor je deze zolen nogal eens. Ook maakte mijn vader houten sandalen. Mijn moeder maakte voor de bovenkant over de voet van jute stof bandjes die zij met geborduurde bloemetjes versierde. Speelgoed hadden wij niet veel; een pop gemaakt van oude stof met daarop een gezicht geborduurd. Mijn vader maakte houten speelgoed, onder andere een tafeltje, een auto en een poppenwagentje.

Na de oorlog ging men nog een hele poos op dezelfde manier verder. Er was toen in de winkels nauwelijks iets te koop.

Wie is wie?

Een foto van de Repatrieringscommissie Heino, juni 1945.

Wie herkent deze personen?

We hopen ook deze keer weer op uw reactie.

M.H. Stavorinus, De Haarstraat 25, 8141 EW Heino, tel. 0572-392586.

Wie was wie?

Op de foto, geplaatst in het decemnummer, zijn drie reacties binnengekomen, namelijk van L. Bouwhuis-v.d. Vegt, H. Mulder-Jacobs en A. Bomhof-van Leeuwen.

De foto is gemaakt in 1956. Het zijn de leden van de jongste groep van de christelijke meisjesvereniging die gingen kamperen bij de boerderij van Pekkeriet in de Wolthaarshoek.

De namen van de meisjes zijn van links naar rechts:

Gerrie Dekker, Riek Dijkslag (leidster), niet bekend, Annie van Leeuwen, Riekie v.d. Kolk, Riekie Buitenkamp en Hannie Jacobs.

Onze dank aan genoemde dames voor hun reacties.

Al weer 60 jaar geleden - 1945

Een bijzonder jaar omdat Nederland de eerste maanden nog gebukt ging onder de bezetting. Vanaf 12 april 1945 ging Heino een nieuwe toekomst in vrijheid tegemoet. In dit artikel zal een aantal aspecten die betrekking hebben op het in de steigers zetten van het nieuwe, in vrijheid fungerende, gemeentebestuur worden besproken.

Op de grens van oorlog en vrede is er, naast de opluchting van de bevrijding, ook blijdschap, vreugde en verdriet in de persoonlijke sfeer als het gaat om geboorte, huwelijk en overlijden.

Tot slot een persoonlijk verhaal van mevrouw J.M. van Veen-Van Es uit Rotterdam.

Het gemeentebestuur

Het was op 26 augustus 1941 dat de gemeenteraad van Heino voor het laatst vergaderde. Bij verordening van de Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandse gebied van 11 augustus 1941 werden de gemeenteraden met ingang van 1 september 1941 buiten werking gesteld. De bevoegdheid van de raad werd overgedragen aan de burgemeester. Het college van B en W werd opgeheven; evenwel de wethouders mochten als adviseurs van de burgemeester aanblijven.

Burgemeester was de heer A. van Sonsbeeck, de adviseurs waren de oud-wethouders de heren A. Hofmeijer en E.J. van der Vegt.

Het is maandag 7 mei 1945 's middags om 18.30 uur als de eerste vergadering van het gemeentebestuur van na de bevrijding wordt gehouden in het gemeentehuis.

Aanwezig zijn de burgemeester, de heer Van Sonsbeeck en de wethouders A. Hofmeijer en E.J. van der Vegt. Gemeentesecretaris is de heer J.G. ter Laak.

De heren wethouders nemen allereerst kennis van de inhoud van het Staatsblad no. 86

van 5 september 1944 houdende vaststelling van het Besluit Tijdelijke Voorziening Bestuur Provinciën en Gemeenten. Daarbij is bepaald dat nu de bevoegdheid van de Raad op het College van Burgemeester en Wethouders is overgegaan. Derhalve zijn B en W nu in de oude vorm hersteld en vormen ze feitelijk de nieuwe gemeenteraad.

Op zijn verzoek wordt de heer A. van Sonsbeeck eervol ontslag verleend als burgemeester. Hij fungeerde als zodanig van 21 juli 1919 tot 1 september 1945. Op vrijdag 7 september 1945 wordt in een bijzondere bijeenkomst officieel afscheid van hem genomen. In april 1946 wordt als zijn opvolger Jhr. A.J.E.E.C. van der Heyden van Doornenburg benoemd.

In afwachting van de nieuw te benoemen burgemeester wordt vanaf 1 september de raad nu gevormd door de heren A. Hofmeijer, loco-burgemeester en E.J. van der Vegt. Op 3 december 1945 neemt de heer E.J. van der Vegt afscheid als wethouder. Van meerdere zijden wordt hem lof toegezwaaid voor zijn inzet voor de gemeente.

Op 18 oktober 1945 wordt een nieuwe doch tijdelijke noodgemeenteraad gekozen. Echter niet gekozen door de stemgerechtigden van Heino maar door aangewezen, benoemde kiesmannen. Daarvan zijn er 16 van rooms-katholieke huize, 14 nederlands-hervormden en 3 leden van de gereformeerde kerken. Deze procedure ondervindt de nodige kritiek. Het zou ongrondwettelijk zijn. Maar omdat het een tijdelijke noodmaatregel is wordt het morrend aanvaard. Gebouw Vrede fungeerde als stemlokaal.

Deze nu gekozen tijdelijke raad komt voor het eerst bijeen op dinsdag 4 december 1945 om 15.00 uur ten gemeentehuize. Aanwezig zijn voorzitter A. Hofmeijer, loco-burgemeester en

de nieuwe raadsleden de heren G.J. Wallink, P.J. de Vries, H.J.F. Blom, R.H. Bos, A. Boersma, A.H. Leuwerink, H. Eshuis, P. Oosterveld, H. Horstman en E. Huysmans. In deze vergadering wordt de heer A. Hofmeijer herkozen als wethouder en de heer R.H. Bos als nieuwe wethouder.

Geboorte, huwelijk en overlijden april 1945

Rond het scharnierpunt van bevrijdingsdag, 12 april 1945, ontlenen we aan ons genealogisch archief de geboorte van Johanna Maria Josephina Kogelman. Zij is geboren op 5 april 1945 om 19.30 uur in wijk C 317 te Heino. Ze is een dochter van Everhardus Gerhardus Johannes Kogelman, landbouwer te Oldebroek en Johanna Gerritdina Maria Vrolijkten.

De aangifte wordt gedaan op 6 april 1945 door Maria Johanna Vrolijkten - oud 32 jaar.

Op bevrijdingsdag 12 april 1945 werd Hermannus Gerhardus Desi Ratum Askamp geboren. Hij is een zoon van Jan Willem Askamp, 31 jaar, landbouwer en Harmpje Kijk in de Vegte, beiden wonende in Heino wijk E 535. Jan Willem Askamp doet de aangifte.

Op 14 april 1945, in bevrijd Heino, is Johanna Wilhelmina Pacifica Schoorlemmer geboren. Zij is een dochter van Hendrikus Wilhelmus Schoorlemmer, 36 jaar, landbouwer en Willemina Duteweerd beiden wonende wijk E 482. De vader doet aangifte.

Het laatste huwelijk in oorlogstijd in Heino vindt plaats op 1 maart 1945. Dan trouwen Antonie Weertman, 31 jaar, landbouwer, geboren en wonende te Heino, zoon van Manes Weertman, overleden en Antje Berendijk, wonende te Heino en Jennigje van Toly, 17 jaar, geboren en wonende te Raalte, dochter van Jan Hendrik van Toly, 49 jaar, grondarbeider en Jennigje Bosch, 51 jaar, beiden wonende te Raalte. Getuigen zijn Derk Jan Weertman, broer van de bruidegom, 37 jaar, landarbeider te Heino en Herman van Toly, broer van de bruid, 23 jaar, zonder beroep, wonende te Raalte.

Het eerste huwelijk in het bevrijde Heino wordt gesloten op 16 mei 1945. Dan trouwen Gerhardus Antonius Scheepers, 31 jaar, bedrijfsleider van een boerderij, geboren te Onstwedde en wonende te Heino, zoon van Johannes Theodorus Scheepers, overleden, en Gezina Albers, wonende te Emmen en Maria Petronella Bosman, 25 jaar, zonder beroep, geboren te Willick Duitsland, wonende te Heino, dochter van Everhardus Joannes Bosman, 66 jaar, arbeider en Maria Anna van Uden, 56 jaar, beiden wonende te Heino.

De getuigen zijn Lambert Scheepers, broer van de bruidegom, 39 jaar, landbouwer te Onstwedde en Johannes Antonius Bosman, neef van de bruid, 28 jaar, landbouwer te Raalte.

Rond of op bevrijdingsdag zijn onderstaande personen overleden:

Op 10 april 1945 om 4 uur is overleden Gerritdina Kruisdijk, 82 jaar, geboren te Wijhe. Zij was de echtgenoot van Gerrit Willem Blankvoort en dochter van Roelof Kruisdijk en Janna Denekamp. Het overlijden werd op 13 april 1945 aangegeven door Antonius Klarenbeek, 42 jaar, gereedschapsdraaier te Jutphaas.

Op 12 april 1945, bevrijdingsdag, is door oorsomsomstandigheden om 10.30 uur overleden Johannes Albertus Bernardus Nijhof, 68 jaar, landbouwer, weduwnaar van Hendrika Antonia Jansens en zoon van Hendrikus Albertus Nijhof en Theodora Hofstee. Het overlijden is op 14 april 1945 aangegeven door Hermanus Johannes Kloppenberg, 57 jaar, schoenmaker te Heino.

Op 16 april 1945 om 10.30 uur is overleden Cornelis Jacobus Hollegien, 27 jaar, geboren te Hengelo (O), wonende te Heino, ongehuwd. Hij is een zoon van Hermannes Hollegien en Johanna Gerardina Heumen, beiden wonende te Heino. De aangifte van het overlijden werd verricht op 17 april 1945 door Johannes Kiekebosch, 45 jaar, veehandelaar te Heino.

Honger en dagenlang lopen in de sneeuw met fietsen zonder banden in de hongerwinter

Een waar gebeurd verhaal van mevrouw J.M. van Veen-Van Es te Rotterdam, herschreven door Derk van de Klippe.

Personen in dit verhaal:

familie A. Jonkman, Berkendijk
familie B.J. v.d. Kolk, Schoolbosweg
familie Van der Kolk-Horstman
familie J. Wagenaar, Bendijksweg
familie Th. Weertman
de dominee in Heino
de zuster van dokter Doyer

Mevrouw Van Veen vertrok op 22 januari 1945 om klokslag 10 uur uit Rotterdam met haar zoon Nico, 13 jaar oud, met elk een fiets zonder banden. Nico had van dominee Veldhuizen bericht gekregen - indien hij er voor voelde - dat hij ergens in de Achterhoek bij boeren eten en onderdak kon krijgen en had daarvoor een pasje ontvangen, waarmee hij bij de plaatselijke diaconie kon aankloppen.

'De eerste dag werd gelopen tot Oudewater, waar bij een katholiek gezin onderdak werd gevonden. Nico kreeg nog een bord pap en ik een glas melk. Deze mensen hadden zelf ook niets meer te eten.

De tweede dag gelopen tot Utrecht naar de ouders van een zieke schoonzuster welke TBC had.

Zij kreeg wat extra bonkaarten en had enkele bonnen meegegeven voor haar ouders in Utrecht want deze mensen hadden ook niets te eten. Hier hebben wij ook geslapen.

De derde dag lopen naar Amersfoort naar een adres waar mensen uit onze straat eerder overnacht hadden. Daar op zoek gegaan naar mijn broer die op 11 november 1944 bij een razzia was opgepakt en met vele anderen was ondergebracht in de Maria Stichting aldaar. Ze moesten loopgraven aanleggen en hij is toen met kruiwagen en al in een werkput gevallen. Zijn gezicht was daarbij open gehaald en hij lag nu op een ziekenzaaltje. Via een familie Freeman werden wij op een lorrie van de post

naar mijn broer gebracht. Tenslotte konden wij bij deze familie wat eten en wij mochten er ook slapen. Naderhand is gebleken dat dit een adres was van de ondergrondse want er waren drie families ondergedoken en op een illegaal persje werden verboden blaadjes gedrukt. Zelfs hadden zij nog clandestien elektriciteit.

De vierde dag zijn we verder gegaan tot Putten. Dicht bij een spoorwegovergang stond iemand die ons waarschuwde dat het verboden terrein was want er was een aanslag gepleegd op Rauter, een hoge gezaghebbende Duitse officier. Velen waren weggevoerd en op veel plaatsen hadden de bezetters branden gesticht in het dorp. Na een heel verhaal heeft hij ons meegenomen naar zijn tijdelijk onderdak in een deel van het huis van een gereformeerd schoolonderwijzer. Zijn eigen huis was ook in brand gestoken en een zoon was mee afgevoerd. Toen we later op de avond de onderwijzer ontmoetten bleek dat ook 2 jongens van hem waren weggevoerd. In de kamer was schaarse verlichting van een fietsdynamo en om de beurt moest men draaien met de trappers om stroom te krijgen.

Alle dagen hadden we al in de sneeuw gelopen en we kregen een teil heet water om de voeten te wassen en ze hadden 2 kruiken in bed gelegd. De volgende morgen heeft deze man ons het dorp uit gebracht.

Later gehoord dat de genoemde jongens zijn doodgeschoten.

De vijfde dag zijn wij weer verder gelopen en bij veel boeren kregen wij een boterham en wat warm drinken. In Oldebroek kwamen we bij een boer onder etenstijd. Hij zei tegen zijn kinderen maak eens wat plaats want er komen 2 mensen met ons eten.

Aan het eind van de dag - het was inmiddels donker geworden - was ik ziek geworden want het eten was te zwaar voor ons en kreeg ik dus diarree. Er was niet direct nachtverblijf voor ons en toen hebben ze ons naar Zwolle gebracht. Na veel gedoe kwamen we op de tabakszolder bij Van der Helm terecht. Daar heb ik 2 dagen in het stro gelegen met een emmer naast mij en zonder closetpapier.

Men trok er op uit met handkarren, kinderwagens, zelfgemaakte karretjes of met de fiets.

Begrijpelijk was alles vuil maar we mochten er tot maandag blijven en mijn zoon Nico ook die steeds wel wat te eten kreeg.

Maandagmorgen moest ik het maar weer proberen en we zijn weer gaan lopen. Wij waren nog maar pas op weg toen er een dame naast ons kwam lopen en vroeg waar we naar toe gingen. Ik vertelde dat we uit Rotterdam kwamen en met het kerkpasje steeds onderdak hadden gekregen. Ze vertelde dat ze naar Heino ging naar haar broer die daar arts was en als we zin hadden konden wij mee lopen want ze was in de omgeving van Heino bekend. Na enkele uren lopen door de sneeuw heeft zij ons bij de dominee gebracht waar we aardig werden ontvangen met warme melk. Na een hele uitleg heeft zijn

vrouw ons vervolgens naar Jonkman in de Berkendijk gebracht. Ze gingen daar juist eten en er werden twee stoelen gehaald en wij konden mee eten.

Na het eten moesten wij daar alles duidelijk maken en ook dat we al een week door de sneeuw hadden gesjouwd om zoon Nico onderdak te krijgen.

Omdat ze al drie onderduikers hadden konden ze zoon Nico niet helpen maar wanneer hij een meisje was geweest had het wel gekund want dan kon ze zo bij hun dochter op de kamer.

Jonkman is naar de dominee gegaan om een adres te vragen waar ze een jongen konden plaatsen.

Het adres was B.J. van der Kolk in de Veldhoek, later Schoolbosweg. Na twee uur vragen en zoeken kwamen wij daar verkleumd om vijf uur aan. Ze waren juist aan het melken op de deel en wij hebben toen het pasje laten zien. Wij werden naar de keuken gebracht en kwamen elk aan een kant van het fornuis te zitten en weer een lang verhaal verteld over het slapen en eten onderweg. Ik ben daar drie dagen gebleven en toen was de sneeuw weggedooid. De zoon van boer Van der Kolk heeft massieve banden om mijn fietsvelgen gelegd en daarna kon ik terug toch wat fietsen met een hele bagage aan eten wat mij niet is afgenomen. Na een lange reis kon ik thuis eerst niet slapen van alle emoties die ik had meegemaakt.

Toen ik thuis kwam was het inmiddels februari geworden en mijn man was eigenlijk de hele winter ziek geweest. Hij had een negenoog in zijn nek en een op zijn buik maar de dokter kon hem alleen teerzalf geven en hij had er veel moeite mee dat onze zoon weg was.

Onze buurman kwam vertellen dat er pamfletten aangeplakt waren en er mensen werden gevraagd om te gaan werken in de omgeving van Terborg. Men hoefde alleen een deken mee te nemen en verder werd voor alles gezorgd. Ik kon het hem niet uit zijn hoofd praten om niet te gaan.

Mijn dochter en ik hebben mijn man naar een zaal gebracht, maar wij moesten dadelijk

weer vertrekken. Wij dachten hij wordt wel teruggestuurd omreden hij nog niet hersteld was, maar wij hebben niets meer van hem gehoord. Zelf hadden wij niets meer te eten dan alleen pulpkoekjes en bloembollen. Ook had ik nog een zieke vader thuis met hongeroedeem die niet meer kon lopen. De dokter kwam tweemaal per week met een stukje vlees dat ik even in heet water moest dompelen waarna vader het aftreksel kon opdrieken. Gelukkig hebben wij het nog tot eind april kunnen volhouden toen er voedselpakketten werden gedropt. Het eerst waren er kaakjes en daar moest ik van de dokter er drie van weken in wat water om een papje te maken voor ons drieën voor het verkrijgen van een beetje weerstand. Op een ochtend kreeg ik van het Rode Kruis bericht - via een dame die ons een brief overhandigde - waarin stond dat N. en N. het goed maakten. Ze heetten allebei Nico, mijn man en onze zoon. Wat waren wij blij want het bleek later dat ze op 12 april al bevrijd waren, terwijl wij op 4 mei werden bevrijd. Na enige tijd (na 4 mei) kreeg ik rechtstreeks bericht van mijn man uit Heino met ongeveer het volgende bericht:

"Toen wij ons hadden aangemeld voor Terborg zijn wij op de trein gezet en hebben twee lange dagen stilgestaan in de trein op een dood spoor. Ik had al kennis gemaakt met een man die ook wilde vluchten. Wij hebben ons in de nacht uit de trein laten glijden en in het donker zijn we weggeslopen en via via in een soort schuilhut terecht gekomen waarin ook al 2 jongens zaten. Door een boer die pools-hoogte kwam nemen zijn wij meegenomen naar boeren in de omtrek maar ik kwam bij deze boer zelf onderdak. Door die boer ben ik naar het ziekenhuis in Terborg gebracht en ben daar vijf dagen opgenomen geweest. De boer zelf kwam elke dag op bezoek. Omdat de dokter waarschijnlijk een NSB figuur was ben ik toen met deze boer mee gegaan en nog enkele dagen daar verzorgd met aangepast eten. Ik ben weer gaan lopen en na drie overnachtingen tegen de avond bij een zekere weduwe Van der Kolk aangeland in de omgeving van Heino. De volgende dag

werd ik door de zoon des huizes naar B.J. van der Kolk (Dooven) gebracht. Daar ben ik liefderijk ontvangen en mijn zoon hilde omdat hij een oud mannetje zag. Ik kreeg goed te eten maar kon niet blijven omdat er geen slaapgelegenheid meer was". Einde citaat.

Mijn man is toen door de zoon van B.J. van der Kolk met de wagen naar boer Wagenaar aan de Bendijksweg gebracht. Daar is hij ongeveer een half jaar geweest en mijn zoon Nico kon hem elke dag met de fiets bezoeken. Door de toenmalige loco-burgemeester werd hem gevraagd om voor de vele mensen welke uit Duitsland terugkeerden en tijdelijk in een plaatselijke school werden opgevangen wat eten te koken en indien nodig met hen naar Zwolle te gaan waar deze mensen dan ontluisd werden. Velen zaten onder het ongedierte en mijn man heeft dit volgehouden tot de laatsten waren teruggekeerd.

In augustus 1945 zijn ze teruggekomen in Rotterdam allebei op de fiets. Mijn man had een fiets gekregen van Theodoor Weertman aan de Bendijksweg. Al die jaren later is er steeds contact geweest. Met mijn 90e verjaardag hebben Marten en Annie (Oldenhof-Van der Kolk) mij met de auto gehaald en nadat ik daar een week had gelogeed weer teruggebracht. Veertig jaar lang zijn wij elk jaar met vakantie in Heino geweest, een week bij Van der Kolk en een week bij Wagenaar.

Mijn man is in 1986 overleden'.

*Derk van de Klippe
Henk Wessels*

Naschrift redactie: Inmiddels is ook mevrouw Van Veen-Van Es overleden.

Bronnen:

- Gemeentearchief Heino - notulen gemeenteraad en college van B en W.
- Genealogisch archief Vereniging voor Heemkunde 'Omheining'.
- Heino in Crisisjaren en Oorlogstijd - Uitgave van de Vereniging voor Heemkunde 'Omheining'.

Uit de school geklapt (23)

Een klassefoto van de christelijke lagere school. De officiële opening van de school die op de plek stond waar nu het voormalige gemeentehuis van Heino staat, vond plaats op 16 oktober 1922. De namen van de leerlingen op de eerste schoolfoto's, na de oprichting in 1922, zijn bekend. Deze foto's zijn ook gepubliceerd in het fotoboek *Kiek toch es!* deel 2. Omstreeks 1928 werden er wederom foto's gemaakt van de leerlingen, nu met de Ned. herv. kerk op de achtergrond.

Eén foto is daarvan in ons bezit en is hierbij afgebeeld. Foto IV.

Vanaf boven naar beneden, van links naar rechts.

Achterste rij:

1. Dina Morrenhof.
2. Jan Scholten.
3. Koen Scholten.
4. Dieks Wienen.

Rij 3:

1. Meester Van Zorgen.
2. Evert Morrenhof.
3. Derk Slotman.
4. Evert Slotman.
5. Berendje Wienen.
6. Riek Wienen.
7. Janna Wienen.
8. juffrouw Veldboom met op haar arm een onbekend meisje.
9. meester Hendriks.

Rij 2:

1. Gerrigje Morrenhof.
2. Riek Morrenhof.
3. Anna Schakelaar.
4. Jan Schakelaar.
5. Albert Schakelaar.
6. Jan Slotman, staat schuin voor Herman Zielman.
7. Herman Zielman.
8. Dieks Tuten.
9. Riek Tuten.
10. Jan Tuten.
11. Mina Valk.
12. juffrouw Keil.

Voorste rij:

1. Dina Jolink.
2. Anna Winkelboer.
3. Jan Veldhuis.
4. Derk Slotman.
5. Antje Veldhuis.
6. Anna Veldhuis.
7. Hendrikje Tuten.
8. Albert Verweij (in matrozen pakje).
9. Hendrikje Valk.
10. Hendrik Valk.
11. Gerrit Valk (zittend).
12. Derk Valk (knielend).

Wanneer u ons kunt helpen aan de ontbrekende foto's die omstreeks 1928 op dezelfde plek zijn genomen, laat het ons dan weten. De mogelijkheid bestaat om foto van foto te maken, zodat u uw eigen foto kunt houden. Een reactie wordt zeer op prijs gesteld.

Werkgroep documentatie:

Manna Stavorinus, telefoon 0572-392586.
Jennie Pruim, telefoon 0572-391986.

Hoe is het met de huisvesting van onze vereniging gesteld?

Dat blijft nog een grote vraag. Een definitief standpunt is nog steeds niet bekend. Het bestuur van de Stichting Bezoekerscentrum West Salland is per 31 december 2004 afgetreden en een tijdelijk bestuur blijft nog in functie tot 1 juli 2005. De gemeente Raalte heeft toestemming verleend, dat onze vereniging en de VVV, als onderhuurders van het Bezoekerscentrum, nog tot 1 juli 2005 in het gebouw mogen blijven. Ook heeft de vereniging nog subsidie ontvangen tot 1 juli. De werkgroep 'Behoudt Omheining' blijft met de gemeente in gesprek over een definitieve oplossing.

Op 15 november verzorgden 'Jannetje en Dubbel', twee echte Schokkers, een optreden met authentieke verhalen over Schokland. Ware verhalen verteld en gezongen. Een bijzonder geslaagde avond, waarbij 150 leden aanwezig waren.

De kerstwandeling was een ongekend succes met een record aantal deelnemers van 1070. Door het mistige weer was onderweg helaas niet alles te zien wat in het wandelboekje stond vermeld, maar de herenzanggroep De Pompedoers en de midwinterhoornblazers vergoedden veel.

Het plan is om met de paaswandeling langs plekken te wandelen die te maken hebben met de tweede wereldoorlog of de bevrijding. Over de wandeling treft u bij deze 'Omheining' informatie aan.

Verder ligt het in de bedoeling om een tentoonstelling te realiseren in de verenigingsruimte over het oorlogsgebeuren en de bevrijding. Deze tentoonstelling zal aansluiten bij de activiteiten die worden georganiseerd door het Dokter A. Doyerfonds.

Voor de algemene ledenvergadering op 30 maart zijn de vergaderstukken bijgevoegd. Na de pauze zal de heer R. Woolderink uit Raalte over de tweede wereldoorlog en de bevrijding in Salland vertellen.

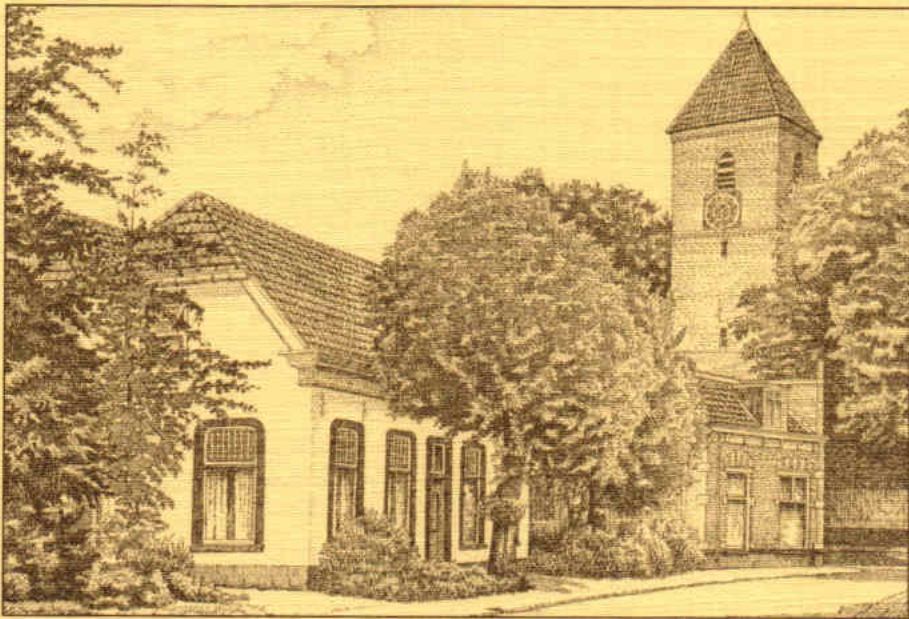
Schenkeningen

- Van mevrouw B. Arrindell-Slotman, Den Ham, knopen in de originele verpakking.
- Van de heer W. Fakkert, Kloostermanshof 27, foto's en bidprentjes.
- Van mevrouw M. Harmsen, Dorpsstraat 32, het boek 'Boerenerven in een groene lijst'.
- Van de heer G. Hulsink, Kruzebrink 13, twee spaarzegelboekjes, waaronder één van de Vivo.
- Van mevrouw A.J. Kloezeman, Stationsweg 5, een ansichtkaart van oud Heino.
- Van de heer E.J. Lindeboom, Duisterendijk 5a, Wijhe, een buitenpomp met kroes en slief, een strosnijder, een houten eg en een bascule met zes gewichten.
- Van de heer A.M. Maatman, Sterappel 2, een waterpot, een telmachine, een nijptang, een voltmeter, een steenbikbeitel, een tang om loden pijpen op te rekken, drie betonboortjes en een vetspuit.

Voor al deze schenkingen weer onze hartelijke dank.

Omheining

CONTACTBLAD VAN DE VERENIGING VOOR HEEMKUNDE "OMHEINING" TE HEINO

25e JAARGANG - NUMMER 2 - JUNI 2005

'OMHEINING'

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten 'omheint'. Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein 'omheint', in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

**Vereniging voor Heemkunde
'Omheining' te Heino**
Canadastraat 6, 8141 AC Heino
Tel. 0572-394562
E-mail: omheining@planet.nl
Website: omheining.net
Secr.: Acacia 25, 8141 TL Heino,
Tel. 0572-391986

Postrekeningnr.: 2517412
Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271
Gironummer van de bank: 800093

Kontributies:

Leden € 15,00 per jaar (elk volgend gezinslid
€ 7,50 per jaar); portokosten € 6,00 per jaar
Losse nummers € 5,00 (max. 24 pagina's)
Themanummers € 6,00

Bestuur

H.J. Bosman, *voorzitter*, Kerkpad 6,
8141 VV Heino, tel. 391889
G.J. Hageman, *Vlaminckhorstweg 28,*
vice voorzitter, 8141 GG Heino, tel. 391332
J.K. Pruij-Reinders, *secretaresse*,
Acacia 25, 8141 TL Heino, tel. 391986
H.J. Wessels, *penningmeester*,
De Horst 18, 8141 BA Heino, tel. 393495
G.H.M. ten Berge-Elferink, *Delmterweg 8,*
8141 PJ Heino, tel. 391803
M.J.M. Bisschop, *Grote Bisschop 23,*
8141 WK Heino, tel. 392499
J.H.M. Meulman-Kortstee, *Dolderstraat 8,*
8141 GK Heino, tel. 392560
G.M. Rosendaal-Kroes, *Nieuwe Wetering 7,*
8144 RA Lierderholthuis, tel. 391798
G.J. Veltkamp, *Canadastraat 60,*
8141 AE Heino, tel. 391292

Werkgroepen

- 1. Boerderij- en Veldnamen**
Contactpersoon: J. Peters, *Woolthuisweg 39,*
8141 RX Heino, tel. 391914
- 2. Folklore**
Contactpersonen: J.H.M. Meulman-Kortstee,
Dolderstraat 8, 8141 GK Heino, tel. 392560
en J.M.W. Kappert-Kogelman,
Davenschot 30, 8141 BD Heino, tel. 392806

3. Foto en Video

Contactpersoon: M.J.M. Bisschop,
Grote Bisschop 23, 8141 WK Heino, tel. 392499

4. Genealogie - Documentatie

Contactpersoon: J.K. Pruij-Reinders,
Acacia 25, 8141 TL Heino, tel. 391986

5. Geschiedenis

Contactpersoon: M.J.M. Bisschop,
Grote Bisschop 23, 8141 WK Heino, tel. 392499

6. Historische Gebruiksvoorwerpen

Contactpersoon: G.J. Hageman,
Vlaminckhorstweg 28, 8141 GG Heino,
tel. 391332

7. Kruidentuin 'Allegardje'

Contactpersoon: G.H.M. ten Berge-Elferink,
Delmterweg 8, 8141 PJ Heino, tel. 391803

8. Streektaal

Contactpersoon: J.L. Melenhorst,
Woolthuisweg 2c, 8141 RX Heino,
tel. 392712

Tijdschrift 'Omheining'

Redactie-adres:
Canadastraat 6, 8141 AC Heino
tel. 0572-394562

Redactie

D. van de Klippe, *Kruzebrink 6,*
8141 WD Heino, tel. 391517
J.L. Melenhorst, *Wooldhuysweg 2c,*
8141 RX Heino, tel. 392712
J. Peters, *Woolthuisweg 39,*
8141 RX Heino, tel. 391914
M.H. Stavorus, *De Haarstraat 25,*
8141 EW Heino, tel. 392586
J. Tijhuis, *Goudenregen 36,*
8141 XA, tel. 394224
H.J. Wessels, *De Horst 18,*
8141 BA Heino, tel. 393495
A. van de Wetering, *De Haarstraat 33,*
8141 EW Heino, tel. 392330, *vormgeving*

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging voor Heemkunde 'Omheining'.

Druk: Sonodruk, Heino

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino
25e jaargang - nummer 2 - juni 2005

INHOUDSOPGAVE

- blz. 26 Van de redactie
- blz. 27 Het spoortracé Zwolle - Almelo (deel 1) - Ing. D.J.A.M. van Sonsbeeck
- blz. 32 Sprekende foto's (62) - J.K. Pruim-Reinders
- blz. 34 Runderhorzelbestrijding - T. de Graaf-Brouwer
- blz. 36 Van de werkgroep Kruidentuin 'Allegaardje' - Liesbeth van Spanje
- blz. 38 Wie is wie? - Wie was wie? - M.H. Stavorinus
- blz. 40 Het verhaal achter de dingen (12) - Alie Wilbrink
- blz. 41 Tentoonstelling 'Heino 60 jaar bevrijd' - J.K. Pruim-Reinders
- blz. 42 Toen en nu (14) - Giel Bisschop
- blz. 44 Al weer 20 jaar geleden - 1985 - Henk Wessels
- blz. 47 Uit de school geklapt (24) - J.K. Pruim-Reinders
- blz. 47 Van de bestuurstafel
-

Van de redactie

Menigeen heeft zich wel eens afgevraagd waarom de spoorlijn Zwolle-Enschede zo ver buiten het dorp ligt. De heer D.J.A.M. van Sonsbeeck is in de geschiedenis van deze spoorlijn gedoken. Het was halverwege de 19e eeuw minstens zo moeilijk een verbinding tot stand te brengen als in deze tijd de Zuiderzeelijn. Deel 1 van deze historie vindt u in dit nummer.

Veeziektes en -plagen zijn van alle tijden. Af en toe worden door gezamenlijke inspanning de veroorzakers van dergelijke plagen uitgeroeid. In 1947 besloot men tot een grootschalige verdelging van de zeer schadelijke runderhorzel. Mevrouw T. de Graaf-Brouwer beschrijft de schade die dit insect aanrichtte en hoe men de bestrijding aanpakte.

Met welk eenvoudig materiaal vroeger de wegen werden onderhouden, is te zien op de prachtige foto van Johannes Hermannes van der Kamp. Zijn korte familiegeschiedenis is beschreven door mevrouw J.K. Pruim-Reinders.

Zonnebloemen zijn in de zomer overal te koop. Mevrouw E. van Spanje vertelt ons waar ze oorspronkelijk vandaan komen en welke variëteiten er nog meer zijn.

Als u dit leest is de tentoonstelling 'Heino 60 jaar bevrijd' al weer verleden tijd. Een verslag hierover leest u in dit blad.

We wensen u een aangename zomer toe met veel zon en af en toe een bui.

Iedere maandagmorgen tussen 10 en 12 uur bent u van harte welkom in onze werkruimte in de 'Maelderieje' boven het Bezoekerscentrum.

De kopij voor het septembernummer moet uiterlijk 1 augustus 2005 in ons bezit zijn.

Het spoortracé Zwolle - Almelo (deel 1)

In 1839 werd de aanleg van de eerste spoorlijn tussen Amsterdam en Haarlem een feit. De komst van het spoor betekende het einde van het vervoermiddel trekschuit. De aanleg van het spoorweginet verliep traag. In 1855 telde ons land nog maar 255 kilometer rails. Die traagheid hield onder meer verband met de weerstand van de trekschuitexploitanten. Op 8 augustus 1837 werd de eerste Nederlandse spoorwegonderneming opgericht. Dit was de Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij (H.I.J.S.M.). In de periode daarna volgden verschillende andere maatschappijen, die elk hun eigen lijn exploiteerden. Omdat het spoorwegverkeer onvoldoende groeide, besloot de regering tot wetgeving op dit terrein. In 1859 trad de Wet op de Raad van Toezicht van de Spoorwegen in werking en werden de echte fundamenten gelegd voor het huidige spoorweginet¹⁴.

Uit kringen van de Twentse industrie was reeds in 1844 de eerste impuls uitgegaan, toen de textielabrikant Salomonson uit Almelo zich had verbonden met het bankiershuis Bisschoffsheim te Amsterdam, om de Overijsselse spoorwegen tot stand te brengen. In het begin van 1845 trokken de plannen voor de bouw van spoorwegen in Overijssel sterk de aandacht. De heren G. en H. Salomonson hadden in combinatie met het bankiershuis Bisschoffsheim daarvoor een concessie aangevraagd¹⁶. De bedoeling was enerzijds uit te gaan van de haven van Kampen en anderzijds met de aansluiting bij de Rhijnspoorweg die juist tot Arnhem gereed was gekomen, een verbinding te scheppen met Noord-West Duitsland. In de eerste plaats werd hierbij niet aan passagiers, maar aan vervoer van handelsgoederen gedacht. De reacties waren gunstig: het belang van de Rhijnspoorweg zou er door stijgen, zelfs de koersen van de H.I.J.S.M. liepen sterk op. De eerste plannen waren in 1845 al aan de gemeenten voorgelegd. De concessie voor de

Overijsselse sporen werd op 12 april 1845 aan Salomonson/Bisschoffsheim verleend. De Kamer van Koophandel had zich even daarvoor tevergeefs tot de minister gewend met het verzoek de concessie voor de Overijsselse sporen (Arnhem-Deventer-Raaltegrens en Kampen-Zwolle-Raalte) aan te houden, om zo tot een plan te komen waarbij Groningen ook betrokken zou worden¹⁶.

De concessie voor de Overijsselse sporen was verleend aan de fabrikanten G. en H. Salomonson en het bankiershuis L.R. Bisschoffsheim. Zij hebben de concessie overgedragen aan een vennootschap, de Overijsselse Spoorwegmaatschappij. Toen op 12 april 1845 de definitieve concessie verleend was, werden de aandelen in de Overijsselse Spoorwegmaatschappij boven pari verhandeld. Ook in Hannover was de publieke opinie gunstig. De Overijsselse Spoorwegmaatschappij had de financiering voor haar rekening genomen, waarbij het bankiershuis Bisschoffsheim garant bleef voor één miljoen achthonderdduizend gulden. Voor de financiering werd er een beroep op de Londense geldmarkt gedaan. Men had zich tot de Engelse geldmarkt gewend om daar aandelen te plaatsen. Op 1 april 1845 vernam men dat de uitgifte geslaagd was en nadat op 12 april de officiële concessie was afgekomen, was de koers van de aandelen al dadelijk opgelopen tot 106%. De eerste call à 20% was vlot gestort, doch toen de uitvoering vertraging ondervond verminderde het vertrouwen. De koers zakte en een tweede call waagde men niet. Nu na ruim een jaar de exploitatie vooruitgeschoven was, liet het zich aanzien dat de Londense geldmarkt geen nieuwe termijn ter beschikking zou stellen. Dan zouden de Nederlandse bankiers tot bijstorting verplicht zijn. Was het aannemelijk dat zij uit eigen middelen dergelijke bedragen in één (dubieuze) onderneming zouden kunnen of willen steken? Daarmee zou dus het hele

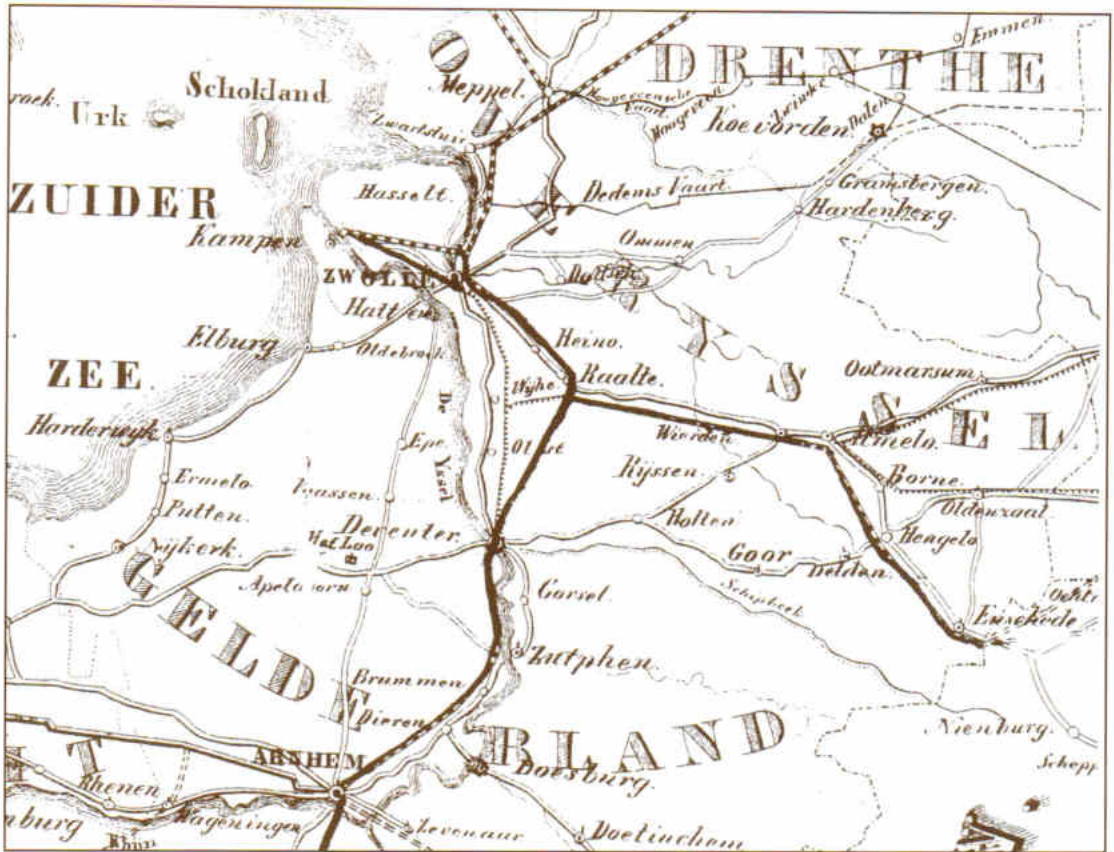
plan in duigen vallen. De Gouverneur van Overijssel, president van de Raad van Administratie van de Overijsselsche Spoorwegmaatschappij, wendde zich tot het departement van Binnenlandse Zaken en vroeg om een rentegarantie van 4% om met geleend geld de zaak te kunnen voortzetten. Echter nadat eerst 40% door de aandeelhouders gestort zou zijn¹⁶.

Bij de oprichting van de Overijsselsche Spoorwegmaatschappij stond vanaf het begin de verbinding met Duitsland op de voorgrond. Het eerste plan voor de Overijsselsche Spoorwegen werd na overleg met de Staatsraad Gouverneur der provincie en de Kamers van Koophandel van Zwolle, Kampen, Deventer en Almelo gepubliceerd in januari 1845. Dit plan stelde een lijn voor van Kampen via Zwolle en een lijn van Arnhem (Westervoort) via Zutphen en Deventer, die elkaar in Raalte zouden ontmoeten en vandaar over Ootmarsum naar de Duitse plaatsen Nordhorn en Lingen zouden voeren¹⁶. De Overijsselsche Spoorwegmaatschappij rekende met vervoer te water van Amsterdam naar de IJsselmond bij Kampen. Opgemerkt zij overigens dat Kampen geen ijsvrije haven had. De lijn Kampen-Zwolle, die daarop moest aansluiten, was dan ook de eerste sectie die zij in behandeling nam. Het verkeer dat men daarbij op het oog had kon zeker niet onbelangrijk worden genoemd. Door Overijssel liep de belangrijke export van paarden uit Hannover, Mecklenburg en Denemarken hoofdzakelijk naar Frankrijk. Friesland leverde vee, Groningen en Overijssel vlees, eieren en boter voor de Hollandse steden. Verder kwam er natuursteen uit Bentheim.

De maatschappij begon haar werkzaamheden met opmetingen ten behoeve van de sectie Kampen-Zwolle. Terwijl zij zich met de werkzaamheden en het vervaardigen van ontwerpen en tekeningen bezig hield, onderhandelde men tegelijkertijd over aansluitingen op het Duitse spoorwegnet. De Overijsselsche Spoorwegmaatschappij had op 23 november 1845 het traject Zwolle-Raalte-De-

venter geheel opgemeten en getekend. De plans en profielen had zij ter goedkeuring voor de richtingen aan de koning aangeboden. Voor Deventer-Arnhem was het veldwerk volbracht, terwijl men voor Raalte-Almelo de uitbakening had voltooid en met het veldwerk bezig was^{16,17}. De stukken moesten worden goedgekeurd door het Departement van Binnenlandse Zaken, waarna men met de ont-eigeningsprocedures zou kunnen beginnen. De machtiging tot onteigening had de maatschappij bij uitzondering reeds bij Koninklijk Besluit van 12 april 1845, gelijk met de concessie, verkregen. Uit kaartmateriaal met daarop aangegeven de verschillende voorgestelde lijnen van de Overijsselsche Spoorwegmaatschappij, blijkt dat het aanvankelijk beoogde tracé van de spoorlijn in Heino ge-projecteerd was ten oosten van de straatweg van Zwolle naar Raalte, ongeveer parallel aan de toenmalige nieuwe straatweg Zwolle-Heino en dan vervolgens vlak langs het dorp Heino in de richting van Raalte. Aan de Zandsteeg, boven het erve Vlaminckhorst, was een station gepland. Uit het latere bezwaarschrift¹⁵ uit 1864 van Mr. Herman van Sonsbeeck is ook sprake van dit tracé, waaruit blijkt dat het tracé op het kaartmateriaal heel correct was. Het ligt overigens voor de hand dat men met het tracé aansluiting wilde zoeken bij een reeds bestaande infrastructurele voorziening, de straatweg Zwolle-Heino. Immers zo wordt het landschap niet opnieuw doorsneden, waardoor schade en maatschappelijke weerstand wordt beperkt. Indien de aanleg inderdaad aan de oostzijde van de straatweg haar beslag had gekregen, dan zou de spoorbaan vlak langs huize "De Gunne" aangelegd worden en moest er evenals ten behoeve van de straatweg in 1828 weer een stuk van de buitenplaats opgeofferd worden.

Een directe aansluiting op de Duitse hoofdlijn zou de Overijsselse sporen voor de doorvoerhandel veel aantrekkelijker maken. Toch verliepen de onderhandelingen met de Pruisische en Hannoveraanse regeringen niet gemakkelijk. Iets dat ten dele verwijtbaar was aan de geringe beginselvastheid van de

Gedeelte van een kaart waarop de verschillende voorgestelde lijnen van de Overijsselsche Spoorwegmaatschappij staan aangegeven. Ook sommige andere aangevraagde concessies zijn op de kaart ingetekend.

Overijsselse maatschappij. Het ging uiterst moeizaam, waarbij er later dan ook gekeken werd naar alternatieve spoorwegverbindingen via de noordoostelijke provincies van Nederland met Duitsland. Eind 1845 was echter het vooruitzicht voor Overijssel op het verkrijgen van spoorwegen alweer verdwenen¹². De Overijsselsche Spoorwegmaatschappij overwoog in 1846 een verandering in haar project voor de lijn Kampen-Zwolle. Het leek de maatschappij voorlopig niet raadzaam om in zuidelijke richting verder te werken¹⁶. Eerst richtte men zich op het noorden van het land.

De situatie van de Overijsselsche Spoorwegmaatschappij verslechterde. Zonder geld en zonder zekerheid over de voortgang van de plannen, konden in het voorjaar van 1847 de

werkzaamheden niet hervat worden. Toen de kapitaalstroom uit Engeland abrupt bevroor, werd de Overijsselsche Spoorwegmaatschappij in april 1847 ontbonden. In haar val sleepte zij de noord Nederlandsche Spoorweg- en Kanaalmaatschappij mee¹⁶. De somberste verwachtingen van de Nederlandse spoorwegexpert Ir. Van der Kun waren uitgekomen. Ir. Van der Kun was een uiterst bekwaam hoofdingenieur van Waterstaat, die ook in het buitenland een zekere reputatie op het gebied van spoorwegen genoot. Deze gebeurtenissen illustreren eens te meer de sleutelpositie die de Engelse investeerders innamen bij de introductie van dit revolutionaire vervoermiddel hier te lande, en de opvallende afwezigheid van de rijksoverheid.

*Station Nederlandsche Spoorwegen te Heino.
Toen in 1881 de spoorlijn Zwolle-Almelo werd aangelegd, kreeg ook Heino een station.*

Rond 1852 waren er weer plannen om een spoorwegverbinding met Bentheim i.c. de Duitse spoorwegen te maken. De Overijsselsche Spoorwegmaatschappij liet echter niets meer van zich horen. De regering had haar toegestaan het gestorte waarborgkapitaal, dat feitelijk verbeurd was, te gebruiken voor de aanleg van Overijsselse kanalen. Langs deze weg kon men namelijk vanuit de IJssel de stad Almelo bereiken, waar zich een levendige doorvoer met overslag ontwikkelde. Vanouds kwamen hier wegen uit Lingen, Bentheim en Münster samen. Misschien kan men de oprichting van een lijndienst Kampen-Londen in 1851 in verband brengen met de aanleg van deze kanalen.

De ontwikkelingen met betrekking tot de spoorwegplannen voor de noordoostelijke provincies van het land bleven niet stilstaan. De toestand voor Twentse fabrikanten werd steeds nijpender, terwijl Enschede zich tot

een belangrijke fabrieksstad aan het ontwikkelen was. Welke spoorweg kon gebruikt worden voor de aan- en afvoer van de materialen, fabrikaten, brandstoffen en dergelijke? Door de opkomst van de stoomweverij moest er ook een oplossing voor de steenkoolvoorziening komen. Verscheidende ontwerpen voor tracés tussen centraal Nederland en Zwolle, Leeuwarden, Harlingen, Groningen en aansluitingen aan weerszijden van de rijksgrens waren het gevolg.

In 1851 verscheen van de op spoorwegen toegelegde aannemersfirma Balkema een rapport waarin onder meer sprake was van de lijn Zwolle-Almelo-Enschede-grens. Deze lijn zou langs Raalte moeten komen. Aan hoofd-ingenieur van Waterstaat Ir. Van der Kun werd door de overheid opdracht gegeven om de werkelijke spoorwegbehoefte na te gaan en een alles omvattend spoorwegnet voor Nederland te ontwerpen.

Met reden meende de minister in 1852 dat er in de afgelopen jaren op het gebied van spoorlijnen in het buitenland zoveel was veranderd, dat het plan van 1845 niet zonder meer bepalend zou kunnen zijn.

De meningen over de spoorwegverbinding Zwolle-Almelo moeten in 1853 nogal verdeeld zijn geweest. Mogelijke oorzaken hiervan kunnen zijn de goede straatwegverbinding tussen Zwolle en Almelo en/of de Overijsselse kanalen die als alternatief (vervoer per water in plaats van per spoor) werden gegraven. De aannemersfirma Balkema verklaarde zich bij schrijven van 27 maart 1853 bereid desgewenst ook een lijn Westervoort-Zutphen-Deventer-Raalte-Almelo-Enschede voor haar rekening te nemen, terwijl men een maand later de aanleg van de spoorwegverbinding Zwolle-Almelo juist eventueel wilde laten vallen. De firma Balkema meende - en misschien niet ten onrechte - dat weerstanden tegen deze verbinding het verlenen van de concessie tegenhielden. De tijd drong, met of zonder lijn Zwolle-Almelo. Op 1 mei 1853 moesten zij op de Londense geldmarkt een provisionele concessie kunnen overleggen. In de concessie die op 6 mei 1853 werd gedagtekend, ontbrak de lijn Zwolle-Almelo¹⁶.

Uiteindelijk bleek wederom de financiering een probleem te zijn. Nu zou men vanwege het Turks-Russische geschil, dat in 1853 resulteerde in de Krimoorlog, niet voldoende investeerders hebben kunnen vinden. De tijd om andere geldschieters te vinden was te kort. De minister had namelijk aan Van Dam

van Isselt beloofd dat hij na twee maanden in aanmerking voor een concessie zou komen. De Fries-Groningse lijn van Van Dam van Isselt kwam aan bod. De concessie voor de lijn van de haven van Harlingen naar Twenthe werd aan Dull toegewezen. Ook zij slaagden evenmin. De oorlog brak uit en de beurs werd bevroren. Het was duidelijk dat er voor de spoorwegaanleg in Londen voorlopig geen geld te krijgen zou zijn.

In april 1860 kwam het ministerie met het voorstel tot aanleg van de noorder- en zuidlijnen door de staat. Jaarlijks dacht de regering daaraan tien miljoen te besteden uit het koloniaal batig saldo. De voltooide lijnen zouden aan een particuliere maatschappij in exploitatie gegeven worden. Dit plan werd aangenomen. Op 18 augustus 1860 werd bij wet besloten tot het van staatswege aan gaan leggen van spoorlijnen. In 1863 werd de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen opgericht en op 27 september 1863 werd het traject Harlingen-Leeuwarden aan haar overgedragen, als eerste schakel in een verbinding die bestemd scheen 'de machtige verkeersstroom van Europa weer over Nederland te brengen'. Op 1 mei 1870 was nageoeg het gehele noordernet in gebruik¹⁶.

Auteur: ing. D.J.A.M. van Sonsbeeck

De bronvermeldingen volgen na deel 2.

Via onze **vernieuwde** website

www.omheining.net

kunt u kennismaken met de activiteiten van onze
vereniging.

Sprekende foto's (62)

Johannes Hermannes van der Kamp 1883-1964.

Deze keer een foto van Johannes Hermannes van der Kamp, van beroep wegwerker en tevens onbezoldigd gemeente-veldwachter. Hij werd op 11 oktober 1883 te Heino geboren. Zijn ouders woonden toentertijd in het huis dat nu Veldhoekerweg 10 als adres heeft.

Zij kwamen daar te wonen in februari 1880 en vertrokken in november 1913 naar Dalfsen, vanwaar zij ook gekomen waren. Gaan wij de geschiedenis van de familie Van der Kamp eens bekijken dan komen wij terecht in Wijhe. Op 21 februari 1746 trouwt daar kerkelijk R.K. Lambertus Gerrits, zich ook wel noemende Lambertus Gerrits op den Kamp, met Gertrudis Wolters.

Hij woont dan in de Wijhermars. Lambertus Gerrits trouwt drie maal en is vader van negen kinderen. Zijn zoon Antonius uit het derde

huwelijk is de overgrootvader van bovengenoemde Johannes Hermannes.

Deze zoon Antonius Lamberts, gedoopt Wijhe R.K. op 26 juli 1757 neemt bij de naamsaanneming in 1812 de achternaam Van den Kamp aan voor zichzelf en voor zijn zes kinderen, Lammert, Jan, Gerrit, Willem, Zwier en Mannus. Hij ondertekent met Teunis van de Kamp. Later wordt door de familie de achternaam als Van der Kamp geschreven.

Bij decreet van 18 augustus 1811 was bepaald dat iedereen behalve een voornaam ook een vaste familienaam diende aan te nemen of, wanneer men die al gebruikte, te laten registreren. De gemeentebesturen dienden voortaan de administratie van de burgerlijke stand te voeren, zoals dat voordien door de kerken gebeurde. Waarschijnlijk heeft An-

tonius (Teunis) voor de achternaam Van den Kamp gekozen omdat zijn ouders op een kamp in de Wijhermars woonden.

Teunis van der Kamp trouwt op 10 februari 1800 met de 22 jaar jongere Wilhelmina Jansen. Zij wonen op 't Lambert Dekkers in Hengeveld. Hengeveld is gelegen tussen Boerhaar en Broekland. Hun zoon Joannis (Jan) gedoopt Wijhe R.K. 5 juni 1802 is de grootvader van de gefotografeerde Johannes Hermannes. Jan woont met zijn gezin eveneens in Hengeveld. Hij is getrouwd met Dina Spoolder. Uit het huwelijk worden tien kinderen geboren. De Van der Kamps zijn landbouwers van beroep. De zoon Lambertus is degene die naar Dalfsen vertrekt en daarbij zijn wij dan terecht gekomen bij de vader van Johannes Hermannes. Deze laatste is de vierde uit een gezin van vijf kinderen en de enige zoon. Hij wordt wegwerker en vanwege zijn aanstelling als onbezoldigd gemeente-veldwachter mag hij ook bekeuringen uitdelen.

Een korte familie impressie.

Lambertus van der Kamp.

Geboren: Wijhe, Hengeveld, 11 februari 1840.

Overleden: Dalfsen, 7 september 1918.

Zoon van: Jan van der Kamp en

Gerritdina Spoolder.

Beroep: landbouwer.

Godsdienst: R.K.

Adres: Heino, Veldhoekerweg 10.

Later Dalfsen.

Huwelijk: Zwollerkerspel 1 april 1875 met Gezina Hollewand, geboren Zwollerkerspel, Herfte, 2 november 1844, overleden Dalfsen 30 augustus 1918. Dochter van Hermannus Hollewand en Willemiena Borgman.

Kinderen:

1. **Gerridina Maria**, geboren Dalfsen 2 februari 1876, gehuwd Heino 23 mei 1912 met Johannes Antonius Kemerink.
2. **Hermina**, geboren Dalfsen 25 maart 1877, gehuwd Raalte 27 april 1907 met Hermanus Boschman.
3. **Johanna**, geboren Dalfsen 31 januari 1880, gehuwd Heino 4 april 1907 met Hermannes Johannes Vloedgraven.
4. **Johannes Hermannes**, geboren Heino 11 oktober 1883, gehuwd Zwollerkerspel 29 april 1915 met Johanna Wilhelmina Israël. Zij wonen in Hoonhorst. Twee zonen, Lambertus en Wim, nemen de bakkerij en kruidenierswinkel met PTT bijkantoor in Wijthmen over van hun oom Kobus Israël. Op latere leeftijd verhuizen beide naar Heino.
5. **Johanna**, geboren Heino 24 juli 1887, gehuwd Wijhe 30 april 1921 met Johannes Hendrikus Koekkoek.

J.K. Pruim-Reinders

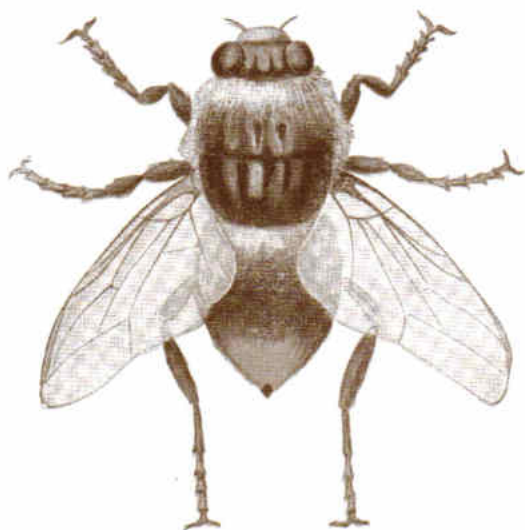
Geraadpleegde bronnen:

- HCO Zwolle: doop-, trouw-, en begraafboeken van Wijhe; naamsaanneming van Wijhe en de burgerlijke stand van de gemeente Wijhe.
- Archief Vereniging voor Heemkunde 'Omheining': bidprentjes, burgerlijke stand en bevolkingsregisters van de gemeente Heino.

Runderhorzelbestrijding

*Hoe genoeglijk rolt het leven
Des gerusten landmans heen,
Die zijn zalig lot, hoe klein,
Om geen koningskroon zou geven!*

dichte Hubert Korneliszoon Poot rond 1730. Als stadsmens romantiseerde hij het boerenleven. Maar zo romantisch is het boerenleven niet. Steeds weer steken ziekten en plagen onder het vee de kop op en moet de boer maar weer zien hoe hij de ramp te boven komt. In de eerste helft van de 20e eeuw was de runderhorzel één van de grootste plagen.

Een vrouwelijk exemplaar van de horzelvlieg.

Er waren twee soorten horzels: de grote runderhorzel (*Hypoderma bovis*) en de kleine runderhorzel (*Hypoderma lineata*). De grote horzel was ongeveer 1½ cm lang, zo groot als een honingbij. Deze horzels, die maar vier dagen leefden, zwermde op warme dagen in juni en juli over de weilanden op zoek naar runderen om hun eieren op te leggen. De eieren werden aan de haren vastgekleefd, bij voorkeur op die van de ledematen en aan de onderkant van de romp. Elke horzel legde

minstens honderd eieren; de grote steeds één per haar en de kleine in bosjes van tien per haar. Na een paar dagen kropen er larven uit de eieren die via de haren in de huid van de koe kropen en zich een weg boorden naar de onderhuid. Vandaar kropen de larven van de kleine horzel naar de omgeving van de slokdarm. In januari/februari verhuisden ze naar de borstholte om uiteindelijk in de buurt van de wervelkolom onder de rughuid terecht te komen. De larven van de grote horzel trokken rechtstreeks naar de rughuid. Onder de huid ontwikkelden de larven zich verder zodat er op de huid van de runderen horzelbulten ontstonden.

In mei, juni en juli wurmden de larven zich naar buiten en lieten zich op de grond vallen om te verpoppen. Binnen 35 tot 50 dagen ontwikkelden zich in de poppen nieuwe horzelvliegen en begon de cyclus weer opnieuw.

De schade, veroorzaakt door de horzel, was enorm. Hoewel het vee niet geprikt werd door de horzels voelde het zich toch bedreigd en probeerde door hollen aan zijn belagers te ontkomen.

Op hun zwerftochten door het lichaam gaven de larven vaak aanleiding tot ontstekingen. Rondom de slokdarm ontstonden woekeringen die het slikken bemoeilijkten. In de vliezen van het ruggenmerg ontstonden ontstekingen die soms verlammingen tot gevolg hadden.

Het vee groeide niet goed en de melkopbrengst was niet groot. Bovendien was het vlees van slechte kwaliteit en 30% van de huiden was niet te gebruiken door de z.g. 'angelschade'. Bestrijding van de runderhorzel werd van nationaal belang geacht.

Al in 1921 werd er een commissie opgericht om deze taak op zich te nemen. Maar de overheid werkte niet mee en zonder wettelijke voorschriften stond de commissie machteloos. In 1942 verscheen de wet tot verplichte onthorzeling maar tijdens de bezettingsjaren werd hieraan niet de hand gehouden. De wet bleef echter na de bevrijding van kracht en

hoefde nu alleen nog maar uitgevoerd te worden. In Denemarken bestond al tientallen jaren verplichte runderhorzelbestrijding en het succes was groot. Alleen in het gebied grenzende aan Duitsland, waar geen bestrijding plaats vond, werd het vee steeds weer besmet. Maar ook in Duitsland en België waren er plannen om de bestrijding ter hand te nemen.

In 1947 werd de Runderhorzelbestrijdingscommissie opgericht. Alle belanghebbende groepen zoals veehouders, slaggers en grossiers, de vleeswarenindustrie, leerlooierijen en de Amsterdamse Huidenclub hadden hierin zitting. Van de zijde van de overheid zaten de directeur, de adjunct-directeur en de inspecteur van de Veeartsenijkundigedienst in de commissie. Ook het Instituut voor Veterinaire Parasitologie en Parasitaire Ziekten van de Rijks Universiteit te Utrecht verleende medewerking.

De praktische bestrijding was tot nu toe nog een punt van zorg. Voor de oorlog bleek er geen enkel middel te bestaan dat goede resultaten gaf; soms was de remedie erger dan de kwaal. De bestrijding moest aan een paar voorwaarden voldoen:

1. eenvoudig van uitvoering.
2. niet pijnlijk voor het rund.
3. goedkoop.
4. niet tijdrovend zijn en behoorlijk resultaat gevend.
5. het middel moest toegepast kunnen worden in dié periode van de runderhorzelontwikkelingscyclus waarin de ontwikkeling tot horzelvlieg volledig onderbroken werd.

Een nieuw middel in 1947 was Derrispoeder, poeder van de gemalen wortel van de Derris elliptica. Er werd aangeraden de pinken en de vaarzen in de eerste helft van april en nog eens in de eerste helft van mei met een oplossing van Derrispoeder in water te behandelen. De rug moest met een middelharde borstel worden afgeschrobd. Het vee vond dit een aangename behandeling en de larven verschrompelden. Het oudere vee moest tegen juni behandeld worden. De Provinciale Gezondheidsdiensten en de landelijke zuivel-fabrieken stelden jonge boerenzoons aan om de bestrijding ter hand te nemen. Het rijk gaf gedurende drie jaar subsidie, zodat de boeren slechts de helft van de kosten hoefden te dragen. Wie niet mee wilde doen, kreeg onherroepelijk een proces verbaal en moest zelf de kosten van de onthorzeling dragen.

In 1874 was de DDT al ontwikkeld maar pas in 1939 werd de werking er van ontdekt. DDT werkt nog beter dan Derris en het heeft de mensheid grote diensten bewezen in de bestrijding van ongediertes. Helaas is het niet afbreekbaar en werkt het in op het zenuwstelsel. In de vijftiger jaren van de vorige eeuw werd het op grote schaal toegepast.

In Heino werden in 1953 nog 1398 dieren met een DDT-oplossing behandeld tegen horzels. In 1958 was dit gedaald tot 762 en in 1963 tot 92. Na 1967 werd de melding van horzelbulten aan de veehouders overgelaten waarna behandeling door de staladministrateur volgde. In 1986 waren er heel wat veehouders die hun dieren nog nooit hadden zien 'bissen'.

De schadelijke runderhorzel was uitgeroeid.

T. de Graaf- Brouwer

Literatuur:

- Runderhorzelbestrijding; Amsterdam, de Runderhorzelbestrijdingscommissie, 1949.
- Veeziektebestrijding (laatste verslag). Heino, Heino Krause, 1986.
- De nieuwe W.P. Amsterdam, Elsevier, 1962.

Van de werkgroep Kruidentuin 'Allegardje'

De zonnebloem

Wie ooit door de Franse Bourgogne heeft gereisd, kent de zomerse velden vol vrolijke gele bloemen. De Fransen noemen de zonnebloem 'tournesol' naar de eigenschap van de plant om het bloemhoofd altijd naar de zon toe te draaien.

Helianthus annuus, zoals de zonnebloem officieel is genaamd, kom je niet zo vaak tegen in de siertuin. De plant, die bij de meeste mensen bekend is, wordt wel erg hoog en groot en is daarom moeilijk toe te passen in de wat kleinere tuin. De laatste jaren zijn kwekers er in geslaagd om wat meer handige soorten te kweken in de prachtigste kleuren, van donker paars-bruin tot bijna wit-geel. Deze worden niet zo groot. Van straalbloemen, enkelbloemig of gevuld tot de *Helianthus salicifolius*, waarbij het niet om de bloem maar juist om het decoratieve blad gaat. Vogels zijn gek op de zonnebloemzaden en vlinders voelen zich aangetrokken tot de gele pracht.

Van oorsprong was de zonnebloem de zonnekoningin van de indianen van tropisch Midden Amerika. Voor de Azteken was het een van de heilige planten. Al drieduizend jaar geleden werd de zonnebloem gekweekt en direct al gewijd aan de zonnegod.

Er werden zelfs juwelen gemaakt met zonnebloemmotief.

De bekende ontdekkingsreiziger Columbus bracht in 1530 de eerste zaden mee uit Amerika. Zonnebloemen, mais, bonen en pompoenen waren de belangrijkste voedingsgewassen voor de indianen. Indianenstammen als de Cherokee, Sioux, Navajo en de Apache benutten de zonnebloem uitgebreid.

De zaden werden vermalen tot meel en verwerkt tot brood, cake, pap en noedels. De olie uit de zaden diende als haarmiddel en de gele bloemblaadjes werden gebruikt als sla. Ook de stengels en wortels zijn eetbaar en alle delen van de plant werden voor geneeskrachtige toepassingen gebruikt.

In Europa werd de zonnebloem in het begin

alleen gebruikt als sierplant, net als de tomaat en de aardappel. In de achttiende eeuw kwamen de planten in Rusland en daar bleken ze op de rijke en vruchtbare landbouwgronden sterker en groter uit te groeien en werd hun commerciële teelt interessant. Men begon olie te persen uit de zaden. Een nieuwe industrie kwam op en tegenwoordig staat de zonnebloem op de tweede plaats van de oliehoudende zaden, na de soja.

In de late zomer en het najaar bloeien deze planten. Eenjarige zonnebloemen zaait u vanaf maart onder glas of vanaf april in de volle grond. Het zaaien lukt het beste op een warme en beschutte plek uit de wind. U moet dan wel wat meer zaden in de grond stoppen want vogels en muizen zijn er gek op. De grootste soorten hebben veel ruimte nodig en kunnen wel drie tot zes meter hoog worden. In juli en augustus worden de bloemen geoogst; een snel resultaat dat vooral kinderen aanspreekt. De hoge soorten vragen de steun van een of meerdere lange stokken. Behalve eenjarige zijn er ook meerjarige zonnebloemen. Als de bloemen zijn uitgebloeid, knipt u de bloemen vlak onder het bloemhoofd af, waarna u nog een bloem kunt verwachten. In maart knipt u de rest van het groen af waardoor de plant ieder jaar groter en sterker wordt.

Zonnebloemen kunt u op vele manieren toepassen: als eenjarig tuinscherm, de lage

rassen in de border of een veld met vrolijke gele bloemen. De uitgebloeide bloemen kunt u drogen voor decoratie of bewaren voor de vogels. Jonge zonnebloemknoppen kunt u frituren. De zaden kunt u laten kiemen als taugé of roosteren voor salades. Probeer u eens zonnebloemenpesto.

Er zijn vele mogelijkheden.

Tuinfakkels

Zoek in december stevige gedroogde zonnebloemstengels en snij ze op 1 meter lengte.

Smelt in een smal en hoog potje wat kaarsvet en doop de bovenste 15 centimeter van de stengels er in. Herhaal dit met telkens een halve minuut pauze zo'n tien keer en uw tuinfakkel is klaar. Bovenaan even een randje kaarsvet wegsnijden en aansteken. De fakkel brandt zo'n 30 tot 60 minuten.

Liesbeth van Spanje

Normen en waarden in 1955

*Barend Bluf, Barend Bluf,
waarom doe je toch zo oliedom*

De vier meisjes die dit liedje altijd voor de radio zingen, heten Carla, Joke, Jopie en Lola. Ze zijn 10, 11, 14 en 9 jaar, dus ongeveer net zo oud als Barend Bluf. Het zijn gewone kinderen, die even naar de studio komen om van Barend Bluf te zingen, die zijn boterhammen niet opeet en snoept vlak voor het eten, die niet naar de dokter durft en niet zuinig is op zijn fiets, die zo nieuwsgierig is en nog niet weet dat de politie z'n beste kameraad is, die de natuur als vuilnisbak gebruikt en niet voorzichtig is met electriciteit. Hij vergeet ook nog wel eens op tijd naar bed te gaan, maar hij heeft een goed hart en hij is eerlijk, want hij zal nooit klikken en hij is goed voor dieren. De meisjes zingen de liedjes spontaan, er wordt van te voren niet gerepeteerd, Maar ze leven zó mee, dat ze de liedjes de hele dag zingen. En in hun enthousiasme stellen ze allerlei vragen.

Uit de vele brieven die op deze uitzending binnenkomen, blijkt wel dat er duizenden kinderen in het hele land naar de belevenissen van Barend Bluf zitten te luisteren en de liedjes aan de radio meezingen... Als Barend Bluf nu niet wat verstandiger wordt, dan weet ik het niet!

Benny Vreden

Uit "Disco discussies", augustus 1955

Wie is wie?

Deze foto is omstreeks 1960 gemaakt in het weiland voor bejaardencentrum 'De Maat', nu Carehotel.

Was dit op Koninginnedag?

Wie herkent deze kinderen?

We hopen weer op uw reactie.

M.H. Stavorinus, De Haarstraat 25, 8141 EW Heino, tel. 0572-392586.

Wie was wie?

Op de foto van de repatriëringscommissie, geplaatst in het maartnummer, hebben de volgende heren gereageerd: W. Blom, J.A. Rengerink en E. Broenink. De heer Broenink heeft contact opgenomen met mevr. J. v.d. Linde-Datema (2e van links op de foto). Zij wist zich alle namen nog te herinneren. De foto is gemaakt voor de ingang van de oude christelijke school, waar nu het voormalige gemeentehuis staat.

In de school was een noodziekenhuis ingericht voor mensen die vaak ziek uit Duitsland terug kwamen. Zij werden daar verpleegd.

De namen van de personen op de foto zijn van links naar rechts:

Herman Delmte, Jannie Datema, Bep Piek, Henk Stegeman, Hein van Dam, J.A.R. Prinsen (comm.), Jo Vlierhuis en Freddy Zwartkruis.

Van Hennie Nijman en Riek Hekman kregen we de naam van het onbekende meisje op de foto van de meisjesclub. De naam was Fietje van de Berg; ze woonde op de Vlaminckhorst. Ze zat op school in de klas bij Riek Hekman.

Hartelijk dank aan genoemde personen voor hun reactie.

Het verhaal achter de dingen (12)

De schorten van 'Opoe Ditie'

Geboren : 5-12-1869

Gestorven : 21-12-1953

Ze is 84 jaar geworden.

Op 16 november 2004 is haar laatste dochter, mijn moeder, gestorven.

Ze heeft de hoge leeftijd van 99 jaar bereikt.

Het was de gewoonte van Opoe dat, als ze naar buiten ging om voor het huis te gaan vegen en te schrobben, ze er zo netjes mogelijk uitzag.

De familie had een café.

Ze kamde eerst haar haren: daarvoor ging ze voorover staan, draaide het haar in een streng en maakte zo een knotje op haar hoofd.

Dan pakte ze een schoon schort uit de kast. Nu was ze klaar voor de werkzaamheden. Je hoorde er netjes uit te zien!

Ook de zondagse schort speelde een rol. Op zondag zat ze aan het hoofd van de tafel, keurig rechtop, met de familie om haar heen. Als ik Opoe Ditie's schorten weerzie, komen de herinneringen aan haar weer boven.

Alie Wilbrink

Tentoonstelling 'Heino 60 jaar bevrijd'

De openingshandelingen door de heren J. Strijveen, H.J. Schoorlemmer, J.H. Wezenberg. Rechts de heer J. Hageman - Foto: Giel Bisschop.

Op 26 maart werden in de 'Maelderieje' drie tentoonstellingen in het kader van Heino 60 jaar bevrijd geopend. De openingshandeling werd verricht door drie oud-gijzelaars, de heer J. Strijveen, de heer H.J. Schoorlemmer en de heer J.H. Wezenberg. De schilderstukken van de schilderclub Schildervrij hadden als onderwerp 60 jaar vrijheid, de fotoclub Heino exposeerde foto's met als titel 'Toen en Nu'. De situatie zoals die was in 1945 en de huidige situatie.

De vereniging had de heer Kristian Garssen bereid gevonden een gedeelte van zijn collectie 'Nederland in oorlogstijd 1940-1945' ten toon te stellen; een bijzondere en omvangrijke collectie die begint met het Nederlandse leger in de jaren dertig, de bezetting van Nederland vanaf 1940 en de bevrijding in 1945.

Het betrof een particuliere verzameling met als doel om te leren en nooit te vergeten.

De tentoonstelling trok veel publiek en werd door plm. 1350 personen bezocht. Er kwamen behalve leerlingen van de basisscholen uit Heino ook leerlingen uit omliggende plaatsen op bezoek.

Op 6 mei werd de tentoonstelling bezocht door een delegatie van Canadese veteranen. Dankzij de inzet van vele vrijwilligers is deze tentoonstelling een groot succes geworden.

J.K. Pruij-Reinders

Toen en nu (14)

Toen

Een foto uit de collectie Steunenberg uit 1907.

Wij zien het Westeinde met links de slagerij van Kamphof.

Achter de kinderen staat het koetshuis van dokter Peel.

Op de achtergrond steekt de toren van de Nederlands-hervormde kerk boven de bomen uit.

Nu

Aan de Stationsweg staat de slagerij van de familie Mekers.

Op de plaats van het voormalige koetshuis bevindt zich het parkeerterrein behorende bij de slagerij. Rechts is de Statenweg. Wij kijken in de tuin van ds. Raatjes. Daar achter is het huis van de familie Verhoeff.

De kerk met zijn oude toren heet nu Protestantse kerk.

Foto: Giel Bisschop

Alweer 20 jaar geleden - 1985

Na Nieuwleusen, Zwolle en Raalte viert ook de Heinose afdeling van de Nederlandse Bond van Plattelandsvrouwen haar vijftigjarig bestaan. Op 13 mei 1935 kwamen in Heino mevrouw Sloots-Kok en mevrouw Liefers-Overdorp bij elkaar en die smeedden de eerste plannen om de agrarische vrouwen te bundelen. Al op 27 mei 1935 vond de oprichtingsvergadering plaats. Twee vertegenwoordigsters van het provinciale bestuur waren daarbij aanwezig. Voorzitster mevrouw Leida van Gerner: 'Het was toen zo'n beetje de tijd dat de emancipatie begon. Zelf heb ik die tijd niet als lid meegemaakt, maar ik weet nog goed dat de vrouwen op de bijeenkomsten altijd een handwerkje bij zich hadden, de handen mochten niet stilstaan'.

De renovatie van bejaardenhuis De Maat nadert zijn voltooiing. Al bijna een jaar huizen de vijftig bejaarden in hun tijdelijk onderkomen, dat de passende naam Het Weilandhuis heeft meegekregen. Hoewel het bepaald niet onaangenaam verblijven is in dit houten optrek, ziet men wel degelijk met verlangen uit naar de verhuizing naar het nieuwe thuis. Directrice van De Maat, mevrouw Van Baalen: 'De aannemer heeft ons op het hart gedrukt dat hij in september klaar zal zijn, dus daar rekenen we dan maar op'.

De officiële opening zal dan in de week van 11 tot 15 november zijn.

'In Heino straks vijf schoollokalen leeg'. Als gevolg van het van kracht worden van de wet op het basisonderwijs, komen in de gemeente Heino op 1 augustus in totaal vijf lokalen leeg. Totale leegstand van een schoolgebouw is in Heino niet aan de orde.

De Springplank heeft straks twee lokalen leeg; de school met de Bijbel te Laag Zuthem, Brinkzicht en de Gouden Emmer elk één.

Leerkrachten van de openbare basisschool De Springplank gaan tijdens de paasvakantie

zelf een deel van hun schoolgebouw opknappen. Het gemeentebestuur heeft blij verrast gereageerd op het aanbod van de leerkrachten en heeft 1100 gulden beschikbaar gesteld voor de aanschaf van materialen.

Zoals zoveel scholen in de regio zijn ook de Mariaschool en de Mariakleuterschool sinds kort ondergebracht in één gebouw. Na een grondige aanpassing is de Mariaschool een basisschool geworden. De uit 1920 gedateerde school onderging vijf jaar geleden een ingrijpende renovatie. De oude kleuterschool is eigendom van de Rooms Katholieke kerk en zal in de toekomst als parochiegebouw gebruikt gaan worden.

Het bestuur van de RK-parochie wil de voormalige kleuterschool aan de Canadastraat verbouwen tot parochiezaaltje. De bouwplannen zijn echter in strijd met het geldende bestemmingsplan, dat voorschrijft dat er alleen een kleuterschool op die plaats gebouwd mag worden. Om tegemoet te komen aan de wensen van het parochiebestuur zijn burgemeester en wethouders, alsmede de leden van de raadscommissie voor Algemeen en Bestuurlijke Zaken, bereid een wijziging van het bestemmingsplan voor te bereiden.

De muziektent in de gemeentetuin zal een kleine opknappebeurt krijgen. De toestand van de tent is bijzonder slecht, maar omdat Heino volgend jaar 750 jaar bestaat, meent het college dat er 1500 gulden beschikbaar zou moeten zijn om de tent zo op te knappen dat hij volgend jaar toch wat toonbaar is. Volgend jaar zal er bezien worden, wat er verder met de tent, maar ook wat er met de gemeentetuin moet worden gedaan.

Voor de Rooms Katholieke basisschool Brinkzicht heeft het in werking treden van de wet op het basisonderwijs direct voor een teleurstelling gezorgd. Het verzoek van het school-

bestuur om medewerking inzake de aanschaf van een kopieerapparaat wordt namelijk afge-
wezen. Door een wijziging van de wet vist de
school achter het net. 'Voor Brinkzicht is het
erg sneu, maar we moeten ons aan de regels
houden', aldus de voorzitter van de commis-
sie openbare werken en onderwijs, de heer
L.G. Hinnen.

*De landbouwhuishoudschool
'De Bakenbelt'.*

'Geen redding voor school De Bakenbelt'. Het
begint er steeds meer op te lijken dat er geen
redding meer mogelijk is voor de voormalige
LHNO-school De Bakenbelt.

Nadat het gemeentebestuur in de onlangs
gehouden raadsvergadering reeds heeft laten
weten niet tot aankoop van het pand over te
zullen gaan, heeft nu ook de werkgroep
'Behoud De Bakenbelt' besloten van verdere
acties af te zien. Aanleiding voor deze beslis-
sing is het gesprek dat deze werkgroep heeft
gehad met het gemeentebestuur. Daarin werd
medegedeeld dat B en W geen mogelijkhe-
den zien de exploitatie te financieren.

De Koetsveldstichting uit Zwolle (tot voor
enige maanden de belangrijkste kandidaat
voor het gebouw) heeft nu definitief laten we-
ten geen kans meer te zien tot huur van het
pand over te gaan, nu het ministerie van WVC
de toestemming tot vestiging van een tweede
dagverblijf heeft ingetrokken. In 1987 wordt
met de sloop van de school begonnen.

Sloperhamers hebben een einde gemaakt

aan het bestaan van het houten gebouw Het
Trefpunt in Laag Zuthem.

Het gebouwtje moest plaatsmaken voor de
ontsluitingsweg voor de nieuwbouw van deze
kleine kern. Toch wordt er na 25 jaar trouwe
dienst die het gebouwtje de bevolking heeft
bewezen niet getreurd, want even verderop is
inmiddels een prachtig nieuw gemeenschaps-
centrum verrezen. De plaatselijke tafeltennis-
vereniging mocht al de primeur genieten de
eerste activiteit in het nieuwe Trefpunt te
houden.

'Kom Heino wordt soort promenade'. De
Dorpsstraat en de Canadastraat moeten in de
toekomst op één niveau komen. Dat wil zeg-
gen dat trottoirs aan weerszijden van de weg,
fietspaden en de autorijbaan allemaal op ge-
lijke hoogte komen te liggen. Dit is één van de
belangrijkste veranderingen die de werkgroep
Kom Heino in een nota heeft vastgelegd. De
gesplitste weg tussen de Centra en het ge-
meentehuis zal daardoor ook verdwijnen.
Daarvoor in de plaats zal een groot plein kom-
men, aldus de nota. Het is de bedoeling dat
het centrum een soort promenade wordt,
waar het autoverkeer slechts stapvoets kan
rijden. Het winkelende publiek kan daardoor
van de hele weg gebruik maken, aldus een
woordvoerder van de gemeente.

De gemeente Heino koopt voor zeven ton
(guldens) een groot deel van het bedrijfster-
rein van aannemersbedrijf Wijnands BV. Die
aankoop is noodzakelijk om woningbouw in
het nieuwe bestemmingsplan De Dollenhoek
mogelijk te maken. Aan de koopovereenkomst
is voor H.J. Wijnands de verplichting verbonden
dat hij zijn beroep bij de Kroon intrekt
tegen het bestemmingsplan De Dollenhoek.
B en W verwachten dat door de aankoop nog
dit jaar begonnen kan worden met het bouw-
rijp maken van De Dollenhoek waarna in 1986
in dat plan de eerste woningen gebouwd kun-
nen worden.

In navolging van Wijhe heeft nu ook de ge-
meente Heino een protest laten horen tegen
het Voorontwerp Streekplan IJsselvallei 1985.

Heino tekent vooral bezwaar aan tegen de gevolgen voor de woningbouw in de komende jaren. Volgens het gemeentebestuur kan op het gebied van de huisvesting in de toekomst niet meer voorzien worden in de behoefte van de natuurlijke aanwas van het dorp. 'Het gevolg van een dergelijk beleid zou tevens zijn dat een vertrekoverschot voor de gemeente zou ontstaan', aldus B en W van Heino in een brief aan het provinciebestuur, waarin de gemeente verder onder meer wijst op renteverliezen die dreigen te ontstaan wanneer bestaande bestemmingsplannen niet vlot volgebouwd kunnen worden.

Op de grens tussen Heino en Dalfsen, aan onder andere de Twentseweg, is 's nachts in maar liefst zeven boerderijen diefstal gepleegd. De politie van Heino spreekt opzettelijk niet over inbraak omdat in de meeste gevallen de dieven zo bij de buit konden komen. Er werden verfcompressoren, boormachines, slijptollen, decoupeerzagen, lasapparaten, een hete luchtkanon en meer van dergelijk groot gereedschap weggehaald. Klein gereedschap is niet meegenomen. Tevens zijn bij twee boerderijen in totaal drie windbuksen kromgebogen in een bank Schroef. De totale buit bedraagt in geld ruim f 20.000. De politie waarschuwt de boeren hun gereedschap beter op te bergen en indien mogelijk achter slot en grendel te zetten.

'Niet uit nostalgische overwegingen, maar juist met het oog op de toekomst', zo verklaren Bertus te Winkel, Jack Koeleman en Bart van der Kolk hun gezamenlijke activiteiten voor in ieder geval de komende maanden.

Dit Heinose trio gaat van start met hun project 'de Schillenboer'. Wekelijks worden dan huis-aan-huis de aardappelschillen opgehaald om deze als veevoeder aan de man te brengen.

Acht kinderen zijn gewond geraakt bij een ongeval in Laag Zuthem. De kinderen, variërend in leeftijd van vier tot elf jaar, zaten allemaal in één auto. De bestuurster van deze auto, de 19-jarige S.B. uit Dalfsen, raakte ernstig gewond. De kinderen, leden van het

gereformeerd zangkoor in Laag Zuthem. In een flauwe bocht schrok Mej. B. van een plotseling voor haar opduikende tegenligger bestuurd door D.D. uit Laag Zuthem. Ze remde plotseling, raakte daardoor op de linkerwielhelft en botste frontaal tegen de auto van D. Alle acht kinderen raakten bij de botsing min of meer ernstig gewond. Ze zijn allen naar het ziekenhuis in Zwolle vervoerd, waar zes van hen moesten worden opgenomen met onder meer hersenschudding en hoofdwonden.

Een plaatselijke aannemer heeft een optie genomen op het 'Gat van Heino'. Het gemeentebestuur hoopt dat daardoor een oude wens, winkels in dit ontsierende gat van het dorpscentrum dat nu gerenoveerd wordt, in vervulling zal gaan.

Tijdens een algemene ledenvergadering in zaal Reimink te Lemelerveld hebben de leden van de CAVV Lemelerveld-Heino van de ABTB en de leden van de CLAVV Heino en Omstreken het voorstel om tot een volledige fusie te komen zeer positief ontvangen. Het ligt in de bedoeling deze fusie in te laten gaan met terugwerkende kracht naar 1 januari 1985. De nieuwe vereniging zal dan gaan heten Coöperatieve Vereniging 'Heleco' B.A.

Na een verblijf van een kleine vier maanden in een houten noodbehuizing heeft het personeel van de Rabobank in Heino weer haar intrek genomen in het geheel verbouwde bankgebouw. Hoewel de afwerking nog niet geheel voltooid is en de officiële opening nog even op zich laat wachten, kan de cliëntèle nu reeds gebruik maken van de sterk verbeterde voorzieningen. Met het totale vernieuwingsproject is een bedrag gemoeid van ongeveer 1,2 miljoen gulden.

Henk Wessels

Uit de school geklapt (24)

Een klassiefoto van de School met de Bijbel te Laag Zuthem. De leerlingen en de onderwijzer, de heer Nijwening, zouden gefotografeerd zijn omstreeks 1925-1930. Verder is er over de foto niets bekend.

Mocht u kinderen herkennen op de foto of aanvullingen hebben, dan horen wij dat graag van u. Als u nog in het bezit bent van schoolfoto's van de school te Laag Zuthem van voor

de tweede wereldoorlog, laat het ons weten. De mogelijkheid bestaat om foto van foto te maken, zodat u uw eigen foto kunt houden. Een reactie wordt zeer op prijs gesteld.

Werkgroep documentatie.

Manna Stavorus, telefoon 0572-392586.
Jennie Pruijm, telefoon 0572-391986.

Van de bestuurstafel

Wat ons allemaal al twee jaar bezighoudt, is hoe zal het verder gaan met onze vereniging. Helaas bestaat daarover nog steeds geen duidelijkheid.

In de eerste bestuursvergadering na de algemene ledenvergadering zijn de bestuursfuncties en taken als volgt vastgesteld:

De heer H.J. Bosman, voorzitter, contactpersoon voor RTV Raalte.

De heer G.J. Hageman, vice-voorzitter, contactpersoon en lid van de werkgroep 'Historische Gebruiksvoorwerpen', coördinator wandeltochten.

Mevrouw J.K. Pruijm-Reinders, secretaresse, ledenadministratie, contactpersoon en lid van

de werkgroep 'Genealogie-Documentatie'.
De heer H.J. Wessels, penningmeester, 2e secretaris.

Mevrouw G.H.M. ten Berge-Elferink, namens de vereniging bestuurslid van de tijdelijke stichting Bezoekerscentrum 'West Salland', contactpersoon en lid van de werkgroep 'Kruidentuin Allegaardje'.

De heer M.J.M. Bisschop, namens de vereniging bestuurslid van de tijdelijke stichting Bezoekerscentrum 'West Salland', contactpersoon voor de werkgroep 'Foto en Video' en de werkgroep 'Geschiedenis'.

Mevrouw J.H.M. Meulman-Kortstee, contactpersoon en lid van de werkgroep 'Folklore'.

Mevrouw G.M. Rosendaal-Kroes.

De heer G.J. Veltkamp, lid van de werkgroep Historische Gebruiksvoorwerpen en coördinator wandeltochten.

De paaswandeling was weer een succes met 475 deelnemers. De wandeling stond in het teken van 'Heino 60 jaar bevrijd'. Er werd gewandeld langs plaatsen waar in de oorlog flink werd gevochten of waar tijdens de bevrijding veel schade was aangericht. Op deze plekken was een afbeelding geplaatst hoe de toestand er in april 1945 uitzag. In de routebeschrijving werd tevens de nodige aandacht besteed aan de oorlogshandelingen. Tijdens de wandeling kwam men langs het voormalige Bezoekerscentrum. In dit gebouw, van oudsher een maelderieje, konden drie tentoonstellingen worden bezocht. Zowel op de beneden- als de bovenverdieping was een expositie ingericht met een schat aan voorwerpen die betrekking hadden op Heino in oorlogstijd 1940-1945. De fotoclub Heino exposeerde foto's 'Toen (1945) en Nu' en de schilderclub 'Schildervrij' had schilderstukken vervaardigd over oorlog en vrede.

In het najaar wordt er één ledenavond gehouden in plaats van twee. Dit in verband met een te houden tentoonstelling ter gelegenheid van het 100e contactblad 'Omheining'.

Op 3 oktober wordt de ledenavond verzorgd door de heer Van Baalen, voorzitter van de

vereniging 'Oud Deventer'. Hij houdt een dialezing over de schoonheid van Salland.

Bent u van plan een familielid of kennis een cadeau-lidmaatschap van onze vereniging aan te bieden, hiervoor zijn cadeaubonnen aanwezig.

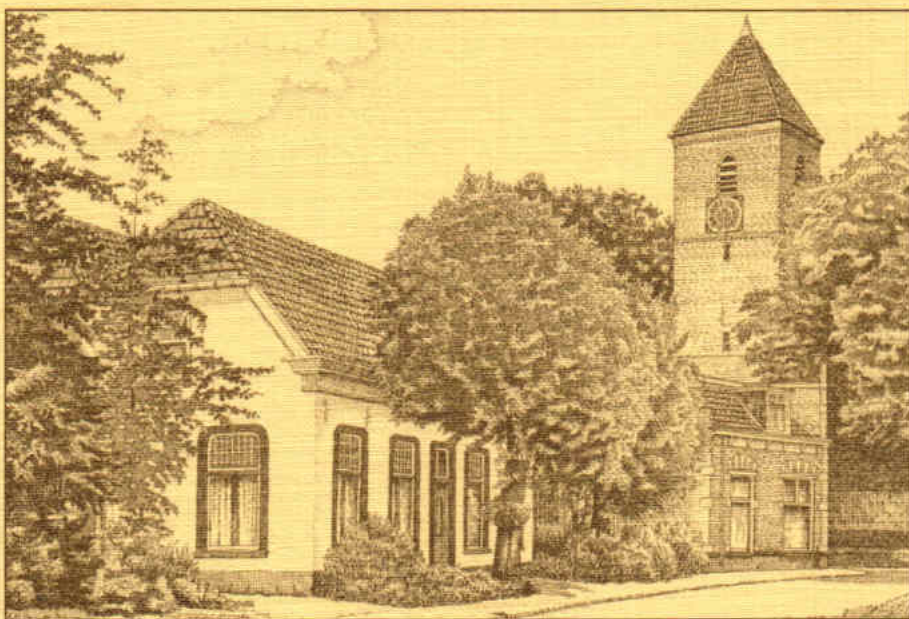
Schenkeningen

- Van mevrouw A. Bekkink-Grootenhuis, Zwamstraat 2, fietshandmoffen.
- Van de heer A. Bol, Prins Bernhardstraat 29, een Canadese krant van 12 april 1945, The Maple Leaf for Canadian Forces in Europe, edition Belgique.
- Van de heer G.W. Grootenhuis te Zwolle, Veenman's Agrarische Winkler Prins in drie delen en de inventaris van het archief van de familie De Vidal de Saint Germain.
- Van mevrouw M. Jansen-Van Dort, Prins Bernhardstraat, foto's, bidprentjes, krantenknipsels etc.
- Van mevrouw A. v.d. Kolk-Valk, Emmastraat 16, een nachthemd en twee schorten.
- Van de familie P.A. Miltenburg, Tiggelhof 3, een nog onbekend voorwerp.
- Van mevrouw E.W. Middag-Brinkman, Lijsterbes 3, een pakje schuurblaadjes van het merk Tante Blank.
- Van de heer J. Schutte, Gravenweg 1, Wijhe, een Duitse munitiekist.
- Van mevrouw M. Stegeman-Valk te Apeldoorn, drie blokken Klokzeep.
- Van mevrouw J. Stomphorst, de Hoge Kampen 10, acht stafkaarten en een boek 'Kun je nog zingen, zing dan mee'.
- Van mevrouw J. Vunderink-Rietberg, Klompstraat 2, het boek 'Oud Achterhoeksch boerenleven'.
- Van de heer F. Wessels, Hubertsallee 1, een dassenklem.

Voor al deze schenkingen weer onze hartelijke dank.

Omheining

CONTACTBLAD VAN DE VERENIGING VOOR HEEMKUNDE "OMHEINING" TE HEINO

25e JAARGANG - NUMMER 3 - SEPTEMBER 2005

'OMHEINING'

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten 'omheint'. Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein 'omheint', in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino Canadastraat 6, 8141 AC Heino

Tel. 0572-394562

E-mail: omheining@planet.nl

Website: omheining.net

Secr.: Acacia 25, 8141 TL Heino,

Tel. 0572-391986

Postrekeningnr.: 2517412

Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271

Gironummer van de bank: 800093

Kontributies:

Leden € 15,00 per jaar (elk volgend gezinslid

€ 7,50 per jaar); portokosten € 6,00 per jaar

Losse nummers € 5,00 (max. 24 pagina's)

Themanummers € 6,00

Bestuur

H.J. Bosman, *voorzitter*, Kerkpad 6,
8141 VV Heino, tel. 391889

G.J. Hageman, *Vlaminckhorstweg 28,*
vice voorzitter, 8141 GG Heino, tel. 391332

J.K. Pruijm-Reinders, *secretaresse,*
Acacia 25, 8141 TL Heino, tel. 391986

H.J. Wessels, *penningmeester,*
De Horst 18, 8141 BA Heino, tel. 393495

G.H.M. ten Berge-Elferink, *Delmterweg 8,*
8141 PJ Heino, tel. 391803

M.J.M. Bisschop, *Grote Bisschop 23,*
8141 WK Heino, tel. 392499

J.H.M. Meulman-Kortstee, *Dolderstraat 8,*
8141 GK Heino, tel. 392560

G.M. Rosendaal-Kroes, *Nieuwe Wetering 7,*
8144 RA Lierderholthuis, tel. 391798

G.J. Veltkamp, *Canadastraat 60,*
8141 AE Heino, tel. 391292

Werkgroepen

1. Boerderij- en Veldnamen

Contactpersoon: J. Peters, *Woolthuisweg 39,*
8141 RX Heino, tel. 391914

2. Folklore

Contactpersonen: J.H.M. Meulman-Kortstee,
Dolderstraat 8, 8141 GK Heino, tel. 392560
en J.M.W. Kappert-Kogelman,
Davenschot 30, 8141 BD Heino, tel. 392806

3. Foto en Video

Contactpersoon: M.J.M. Bisschop,
Grote Bisschop 23, 8141 WK Heino, tel. 392499

4. Genealogie - Documentatie

Contactpersoon: J.K. Pruijm-Reinders,
Acacia 25, 8141 TL Heino, tel. 391986

5. Geschiedenis

Contactpersoon: M.J.M. Bisschop,
Grote Bisschop 23, 8141 WK Heino, tel. 392499

6. Historische Gebruiksvoorwerpen

Contactpersoon: G.J. Hageman,
Vlaminckhorstweg 28, 8141 GG Heino,
tel. 391332

7. Kruidentuin 'Allegardje'

Contactpersoon: G.H.M. ten Berge-Elferink,
Delmterweg 8, 8141 PJ Heino, tel. 391803

8. Streektaal

Contactpersoon: J.L. Melenhorst,
Woolthuisweg 2c, 8141 RX Heino,
tel. 392712

Tijdschrift 'Omheining'

Redactie-adres:

Canadastraat 6, 8141 AC Heino
tel. 0572-394562

Redactie

D.A. Weulink-Jansen, *Korenbloem 1*
8141 DG Heino, tel. 391698, *eindredactie*

D. van de Klippe, *Kruzebrink 6,*
8141 WD Heino, tel. 391517

J.L. Melenhorst, *Wooldhuisweg 2c,*
8141 RX Heino, tel. 392712

J. Peters, *Woolthuisweg 39,*
8141 RX Heino, tel. 391914

M.H. Stavorinus, *De Haarstraat 25,*
8141 EW Heino, tel. 392586

J. Tijhuis, *Goudenregen 36,*
8141 XA, tel. 394224

H.J. Wessels, *De Horst 18,*
8141 BA Heino, tel. 393495

A. van de Wetering, *De Haarstraat 33,*
8141 EW Heino, tel. 392330, *vormgeving*

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging voor Heemkunde 'Omheining'.

Druk: Sonodruk, Heino

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino
25e jaargang - nummer 3 - september 2005

INHOUDSOPGAVE

- blz. 50 Van de redactie
- blz. 51 Het spoortracé Zwolle - Almelo (deel 2) - Ing. D.J.A.M. van Sonsbeeck
- blz. 55 Sprekende foto's (63) - J.K. Pruim-Reinders
- blz. 56 Van de werkgroep Kruidentuin 'Allegardje' - Ans Matthijsen
- blz. 58 Toen en nu (15) - Giel Bisschop
- blz. 60 Eind goed ... al goed - Giel Bisschop
- blz. 61 Het verhaal achter de dingen (13) - Annie Kappert-Kogelman
- blz. 62 Wie is wie? - Wie was wie? - M.H. Stavorinus
- blz. 64 Al weer 20 jaar geleden - 1985 - Henk Wessels
- blz. 67 De pomp-daeg'n - Tiny uut Heino
- blz. 71 Uit de school geklapt - reactie - J.K. Pruim-Reinders
- blz. 71 Van de bestuurstafel
-

Van de redactie

Gebrek aan geldschieters en de spoorwegbelangen van de investeerders hebben er voor gezorgd dat het 36 jaar geduurd heeft voordat de spoorlijn Zwolle-Almelo gerealiseerd werd. Andere oorzaken waren de bezwaarschriften van landgoedeigenaren.

Dit alles blijkt ondermeer uit het tweede deel van "Het Spoorwegtracé Zwolle-Almelo" door ing. D.J.A.M. van Sonsbeeck.

Gezondheid is voor veel mensen het belangrijkste in het leven. "Terug naar de natuur" is iets waar we steeds meer mee geconfronteerd worden. Ans Matthijssen laat ons kennis maken met Hyssop, een kruid dat voor heel veel kwalen goed is.

In het verhaal achter de dingen vertelt Annie Kappert hoe zij als kind keek naar haar opoe die zich aankleedde voor de kerkgang.

In de rubriek "Sprekende foto's" beschrijft Jenny Pruijm de geschiedenis van Hermannes Keizer, de jongste zoon van Jan Keizer, de overgrootvader van Albert Keizer.

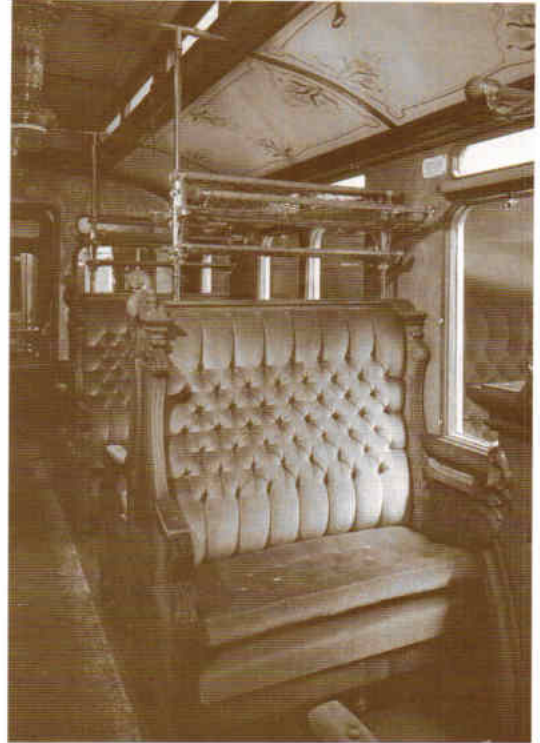
Zoals u wellicht in de krant heeft kunnen lezen zijn de donkere wolken boven het bestaan van de vereniging verdwenen. Giel Bisschop vertelt hierover in "Eind goed ... al goed".

Tijdens de Heinose Pompdagen 2004 beleefden Tiny Wennemars en drie vriendinnen van haar uit Wijhe een Daggie Old Heino. Tiny, die oorspronkelijk uit Dalfsen komt schrijft haar verhaal in het dialect zoals zij het spreekt.

Het spoortracé Zwolle - Almelo (deel 2)

De Nederlandsche Centraal Spoorwegmaatschappij (NCS) is opgericht in februari 1860. Deze maatschappij was gevestigd te Amsterdam en had als doel het tot stand brengen en exploiteren van een spoorweg van Utrecht naar Zwolle. De NCS exploiteerde rondom Zwolle de lijnen Utrecht-Zwolle, Zwolle-Kampen en Zwolle-Blokkzijl. De interesse van de NCS voor de spoorwegverbinding van Zwolle naar Almelo werd gewekt tijdens de vergadering op 3 december 1862 van de Raad van Administratie der Spoorwegmaatschappij van de NCS. Een dergelijke lijn werd als verlenging van haar spoorwegnet gezien om zo de steden Zwolle en Almelo met elkaar te verbinden. Tevens kon er zo een aansluiting met de lijn van Almelo naar het Duitse Salzbergen gevonden worden. Tijdens de buitengewone vergadering van 7 mei 1863 wordt er uiteindelijk besloten om een concessie voor de lijn van Zwolle naar Almelo aan te vragen bij de regering. Zou men nu reeds een concessie voor deze lijn aanvragen, dan konden concurrenten de NCS dit niet meer onmogelijk maken¹⁸.

In de loop van 1863 blijkt er echter een mededinger naar de concessie voor de lijn Zwolle-Almelo te zijn. De Raad van Administratie der Spoorwegmaatschappij beseft dat, ook al zou deze lijn door een concurrent worden aangelegd, men zelfs dan in een voordeliger positie zou komen. Verder is de Raad van mening dat - nu er een mededinger is - men de eerder gedane concessieaanvraag niet meer hoeft te volharderen. Vanwege de mededinger op deze spoorlijn, wordt een afvaardiging van de NCS op 9 oktober 1863 ontboden bij de minister van Binnenlandse Zaken om de concessieaanvraag nader toe te lichten. De NCS verzoekt de minister het definitieve standpunt te mogen opschorten totdat er meer duidelijkheid is over de lijn Amsterdam-Nijkerk-Zutphen. Uit het gesprek met de minister blijkt dat er twee mededingers zijn. Eén van deze twee

Het interieur van een lokaaltrainrijtuig 2e klas, in 1902 gebouwd door de Nederlandsche Centraal Spoorweg-Maatschappij in haar werkplaats te Utrecht. Uitgave Stichting Nederlands Spoorwegmuseum.

concurrenten had connecties met de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen en werd als serieuze concurrent gezien. Bij brief van 9 december 1863 geeft de minister aan dat de NCS zich definitief moet verklaren over de in mei gedane concessieaanvraag. Binnen de Raad van Administratie der Spoorwegmaatschappij wordt dit op 11 december uitvoerig bediscussieerd. Indien men het aanbod van de minister ronduit van de hand wijst, zal de maatschappij zich verstoken zien van de gelegenheid een onafhankelijke lijn met het noorden van Duitsland te verkrijgen, tenzij het tracé van de lijn van Amsterdam over Nijkerk gewijzigd wordt en via

Mr. Herman van Sonsbeeck.

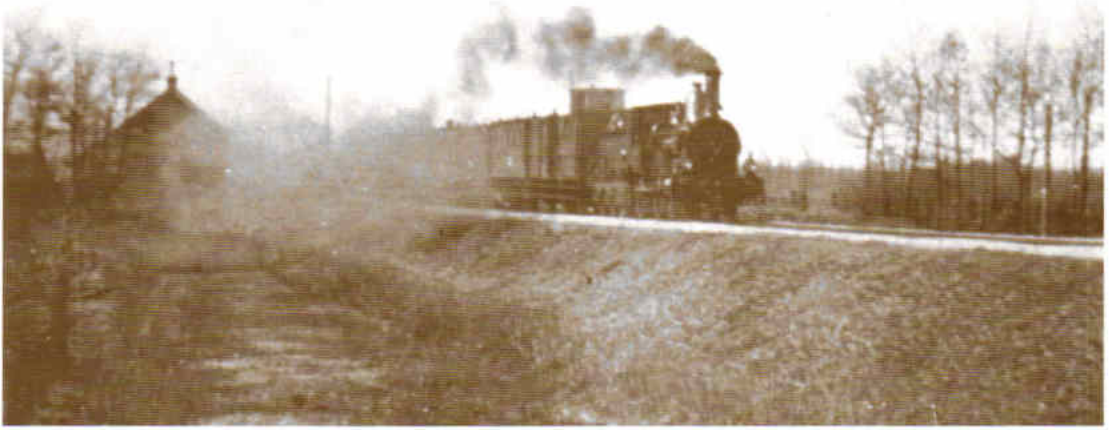
Deventer en Hengelo in Almelo op de lijn Almelo-Salzbergen zal aansluiten. In welk laatste geval de exploitatie van deze laatste lijn aan de Nederlandsche Centraal Spoorweg-maatschappij zou moeten worden overgedragen. De Raad beseft voor welk dilemma de NCS nu staat.

In maart 1862 heeft zij namelijk een concessie voor de spoorweg Amsterdam-Nijkerk-Zutphen geweigerd en nu is men over de overname daarvan aan het onderhandelen.

De Raad besluit de lijn Zwolle-Almelo aan een grondig onderzoek te onderwerpen. Mogelijk is dit tijdens de vergadering van 11 december 1863 genomen besluit ook de aanleiding van de uitbakening van de voorgenomen ijzeren spoorweg van Zwolle op Almelo, waartegen Mr. H. van Sonsbeeck op 24 juni 1864 een bezwaarschrift indient. Op 31 januari 1864 besluit de Raad om de aangeboden concessie voor de lijn van Zwolle-Almelo voorlopig aan te nemen. De minister heeft zich volkomen kunnen verenigen met het gevoelen

van de Raad dat er dan vooral aanleiding was om deze lijn uit te voeren wanneer de NCS er in slagen mocht de spoorlijn Almelo-Salzbergen over te nemen, dan wel deze lijn te mogen exploiteren¹⁹.

Tegen het uitgebakende tracé van de voorgenomen ijzeren spoorweg van Zwolle op Almelo over landgoed "Den Alerdinck" tekent Mr. Herman van Sonsbeeck op 24 juni 1864 bezwaar aan bij het Bestuur van de Nederlandsche Centraal-Spoorweg-Maatschappij te Amsterdam¹⁵. De NCS moet dan ook serieus met de voorbereidingen van deze spoorbaan doorgaan zijn. Na het overlijden van zijn vader B.J. van Sonsbeeck, is Herman eigenaar van het landgoed "Den Alerdinck" geworden. Blijkens zijn schrijven is het landgoed op dat moment ongeveer 250 hectare groot. Voorzover noodzakelijk is het landgoed met een hoge dijk omgeven om het tegen zeevloed en het water uit rivieren te beschermen. Er is een stelsel van watertoevoer vanuit de kanaalzijde en waterafvoer via een waterleiding c.q. sloot naar de Nieuwe Wetering, teneinde de waterhuishouding te kunnen regelen. De landerijen zijn door bemesting en goede bewerking in een goede staat gebracht (op het landgoed worden zo'n 100 koeien getweed). De nodige gebouwen zijn gebouwd, waterpartijen en wandelpaden zijn aangelegd. Dit alles om het landgoed tot een plaats van weelde en genot te maken. Nu alles klaar is, wordt hetgeen wat met kosten en moeite tot stand is gebracht, bedreigd door een spoorbaan. Kortom de familie Van Sonsbeeck had zich nog al wat moeite en kapitaal getroost om rondom huize "Den Alerdinck" prachtige parken e.d. aan te laten leggen en zag niet graag al dat moois door de aanleg van de spoorweg tenietgedaan worden. Betreffende spoorbaan zou het landgoed van het noordwesten tot in het zuidoosten doorsnijden. Door een dergelijke schuine doorsnijding zouden alle betreffende percelen gras- en bouwland misvormd worden tot onregelmatige, onbruikbare percelen, waardoor tevens de economische pijlers van het landgoed worden geschaad. De aangelegde wegen, waterleidingen en dijklicha-

Foto is genomen omstreeks 1906 vanaf de kant van het Rozendaal richting Zwolle.

men zouden eveneens worden doorsneden. Men hoeft dan ook geen medewerking van Herman van Sonsbeeck te verwachten¹⁵.

In zijn bezwaarschrift pleit Mr. Herman van Sonsbeeck juist weer voor de eerdere variant uit 1845 aan de oostzijde parallel aan de straatweg van Zwolle naar Raalte. Overigens indien deze straatweg geen barrière voor de planmakers heeft gevormd, dan is de variant waartegen Mr. H. van Sonsbeeck bij schrijven (d.d. 24 juni 1864) bezwaar maakt, mogelijk ook nog een bedreiging voor landgoed "De Gunne" geweest. Deze variant zou landgoed "Den Alerdinck" namelijk in zuidoostelijke richting doorsnijden en daardoor mogelijk ook nog landgoed "De Gunne" doorsneden hebben. Herman van Sonsbeeck merkt overigens in zijn bezwaarschrift nog op, dat wanneer men het landgoed "Den Alerdinck" verlaat, men in zuidoostelijke richting nog een aanzienlijk bebouwd terrein doorsnijdt met een hogere waarde dan dat de spoorwegmaatschappij bij een onteigening zou willen betalen. Zeer waarschijnlijk doelde hij hiermee op het landgoed "De Gunne".

Bij de stukken van de vergadering van de Raad van Administratie der Spoorwegmaat-

schappij (vergadering No. 20, d.d. 29 juni 1864) zit een lijst van ingezonden brieven. Citaat: '*... volgnr. 1114, dagteekening: 24 juni 1864, afzender: H. van Sonsbeeck, korte inhoud van den brief: Mededeeling zijner bezwaren tegen de uitgebakende rigting van den Spoorweg van Zwolle op Almelo*'.

Uit de notulen blijkt dat aan het einde van deze vergadering van de Raad een lezing van de ingekomen stukken wordt gegeven waarbij de voorzitter mededeelt welk gevolg daaraan is gegeven. Iets dat voor kennisgeving door de Raad wordt aangenomen²¹. Helaas zijn de mededelingen van de voorzitter niet genoteerd.

In 1866 komt er bij de Nederlandsche Centraal Spoorwegmaatschappij (NCS) een toezegging van de gemeenten Zwolle en Kampen en de provincie Overijssel dat, indien de concessie van spoorwegen van Amsterdam naar Amersfoort en van Zwolle naar Almelo zou worden verkregen, de NCS kon rekenen op een geldelijke bijdrage. Als reactie stuurt de NCS een brief naar de gemeentebesturen van Zwolle en Kampen, waarin verzocht wordt om bij de regering de nieuwe door de NCS aangevraagde concessie te ondersteunen.

Vervolgens volgt er een lange stilte. Het laatste wat wij bij de NCS over de spoorweg van Zwolle naar Almelo aantreffen, zijn de notulen van de op 28 juni 1870 door de Raad van Administratie der Spoorwegmaatschappij gehouden vergadering. Tijdens deze vergadering nam de Raad kennis van een circulaire van het comité voor de aanleg van een spoorweg van Zwolle naar Almelo. In deze circulaire wordt de geldelijke medewerking van de NCS ingeroepen tot vorming van maatschappelijk kapitaal. In overeenstemming met het advies van de directeuren, geeft de Raad aan dat de statuten van de NCS niet toe laten op de verlangde wijze haar medewerking te verlenen²⁰. Hierna wordt er niets meer in de notulen aangetroffen over de spoorweg van Zwolle naar Almelo.

In 1873 kwam het aanleggen van een spoorlijn aan de orde in de Heinose gemeenteraad¹³. Op 7 mei van dat jaar besloot de Raad namelijk tot verhoging van de post uitgaven van de begroting 1873 met een bedrag van f 18,95 teneinde te kunnen uitbetalen 'aan de Burgemeester zijne verschoten reis- en verblijfkosten naar en in 's-Gravenhage, ter bespreking op uitnodiging van de Raad met den Minister van Binnenlandsche Zaken, de aan gelegenheid van de spoorweg door de provincie van Zwolle naar Almelo langs Heino, Raalte, het Nijverdal en Wierden'. De regering kondigde in 1875 opnieuw de aanleg van een groot aantal spoorwegen aan. De Locaalspoorwegwet van 9 augustus 1875 maakte ook de invoering van lokaalspoorlijnen mogelijk. Er waren enkele duidelijke verschillen met de hoofdspoorlijnen. Zo was de beveiliging eenvoudiger, de toegestane maximale snelheid bedroeg 30 kilometer per uur en de asbelasting bedroeg niet meer dan 10 ton. In de praktijk leken deze lokaalspoorwegen tamelijk duur uit te vallen¹⁴.

Het uiteindelijk spoortracé kwam aan de westzijde van het landgoed "Den Alerdinck" te liggen. Rond 1879 werd tenslotte grond van het huidige tracé Zwolle vice versa Almelo door de Maatschappij tot Exploitatie van

Staatsspoorwegen (SS) aangekocht, waarna de Koninklijke Nederlandsche Locaalspoorweg Maatschappij de lijn Zwolle-Almelo aanlegde. Om het spoortracé verhoogd te kunnen aanleggen werd ten zuiden van het dorp Heino het Japiks gat gegraven. Ook werd er hiervoor zand van de Sallandse heuvelrug gebruikt. Op 1 januari 1881¹³ werd de spoorlijn Zwolle-Almelo officieel in gebruik genomen.

De komst van de spoorbaan Zwolle-Almelo heeft uiteindelijk 36 jaar op zich laten wachten. Dit aanvankelijk door gebrek aan geldschieters en de spoorwegbelangen van de investeerders in de diverse potentiële tracés. Andere oorzaken waren de bezwaren die landgoedeigenaren maakten tegen de aanleg over hun bezittingen en de bezwaren tegen het lawaai en het roet van de op steenkool gestookte stoomlocomotieven.

Auteur: ing. D.J.A.M. van Sonsbeeck

Bronvermeldingen:

12. 'De geschiedenis van de Overijsselse kanalen (1850-1989)', A. Smolders, Rijkswaterstaatsreienr. 50, Den Haag (1989, pag. 15).
13. 'Omheining', heemkunde vereniging Heino, 1e jaargang, nummer 4 (1981).
14. 'Rondom Dalfsen (nr. 46)', Historische Kring Dalfsen, mei 2003, pag. 961-962.
15. Historisch Centrum Overijssel (RAO), archief "De Colckhof", (voorlopig) toegangsnr. 554.1, (voorlopig) inv.nr. 1726.
16. 'Handelsbetrekkingen en spoorwegverbindingen in de eerste helft der 19de eeuw', Economisch-historisch jaarboek, 26e deel (1956), De Vereniging Het Nederlandsch Economisch-Historisch Archief, Den Haag (exemplaar in het Historisch Centrum Overijssel (RAO)).
17. Stoompost, 23 november 1845.
18. Utrechtsarchief te Utrecht, archieven Nederlandsche Centraal Spoorweg Maatschappij (NCS), toegangsnr. 902, inv.nr. 19.
19. Utrechtsarchief te Utrecht, archieven Nederlandsche Centraal Spoorweg Maatschappij (NCS), toegangsnr. 902, inv.nr. 20.
20. Utrechtsarchief te Utrecht, archieven Nederlandsche Centraal Spoorweg Maatschappij (NCS), toegangsnr. 902, inv.nr. 21.
21. Utrechtsarchief te Utrecht, archieven Nederlandsche Centraal Spoorweg Maatschappij (NCS), toegangsnr. 902, inv.nr. 96.

Sprekende foto's (63)

Op bijgaande foto staat Albert Keizer, geboren 30 maart 1881 te Laag Zuthem, in het huis aan de Grote Hagenweg 7, waar nu de familie Ulderink woont. Na de familie Keizer woonde er onder andere ook nog Pouwel Bloemers met zijn echtgenote Derkje Stegeman, een oud-tante van de heer Ulderink.

Gaan we terug in de tijd dan komen we terecht bij Alberts overgrootvader Jan Keizer, dagloner van beroep. Hij is getrouwd met Fennigjen Dennekamp ook wel Fennigjen Neppelenbroek genoemd. Zij wonen in Boerhofs-kamer in Wechterholt, Duisterendijk 6, Wijhe. Over Jan Keizer hebben wij niet veel kunnen vinden. Hij overlijdt op 13 oktober 1858 in de gemeente Dalfsen.

In zijn overlijdensakte staat vermeld: "Overleden bevonden in het veld in de buurtschap Ankum". Hij is dan schaapherder van beroep, 79 jaar oud en weduwnaar van Fennigjen Neppelenbroek. Zijn ouders zijn onbekend en hij zou in Raalte zijn geboren. Uit zijn huwelijk met Fennigjen worden vier kinderen geboren, twee jongens en twee meisjes. Van de jongste zoon Hermannes laten wij een fragment genealogie volgen.

Hermannes Keizer

Geboren: Wijhe op den Boerhof in Wechterholt 3 juni 1810.

Overleden: Heino 1 maart 1863.

Zoon van: Jan Keizer en Fennigjen Dennekamp of Neppelenbroek.

Beroep: dagloner.

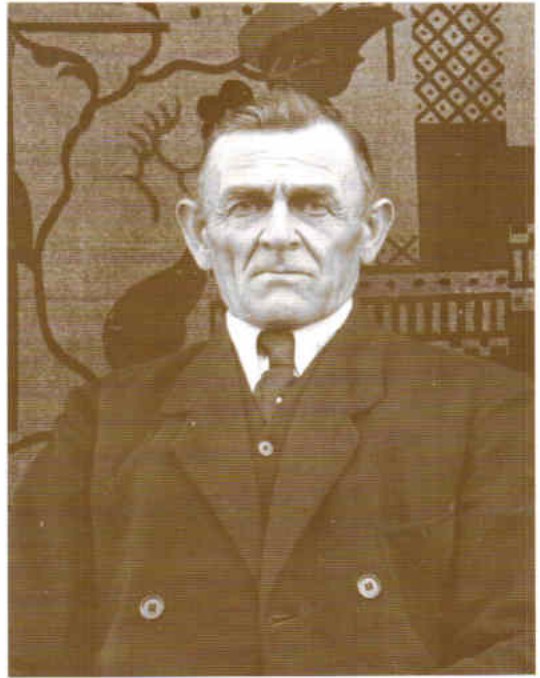
Godsdienst: Ned. Herv.

Adres: Heino, wijk Lenthe; ouderlijk huis van zijn echtgenote.

Huwelijk: Heino 12 mei 1837 met Hendrika van den Berg, geboren Dalfsen, Lenthe, 26 september 1815, overleden Heino 1 december 1863. Dochter van Albert van den Berg, dagloner, en Janna Jansen.

Kinderen:

1. **Jan**, geboren Heino 3 februari 1838, overleden Heino 27 december 1892,

Albert Keizer 1881-1942.

- gehuwd Heino 17 maart 1870 met Gerritdina Bulder. Zij wonen Grote Hagenweg 7, Laag-Zuthem.
2. **Alberdina**, geboren Heino 3 september 1840, overleden Heino 15 maart 1862.
  3. **Fennigjen**, geboren Heino 14 april 1843, overleden Heino 17 november 1845.
  4. **Fennigjen**, geboren Heino 11 april 1846, overleden Heino 18 augustus 1847.
  5. **Janna**, geboren Heino 9 augustus 1848, overleden Heino 31 januari 1863.
  6. **Gerrit Willem**, geboren Heino 29 december 1850, overleden Zwolle 5 juli 1937, gehuwd Heino 7 september 1882 met Fredrika van Dorth. Zij wonen Grote Hagenweg 5, Laag Zuthem.
  7. **Fennigje**, geboren Heino 16 maart 1853, gehuwd Raalte 24 januari 1878 met Hermannus Boerdam.
  8. **Albert Jan**, geboren Heino 30 juni 1856, overleden Heino 12 december 1861.

De oudste zoon Jan Keizer trouwt dus met Gerritdina Bulder. Uit het huwelijk worden zes kinderen geboren, waarvan de gefotografeerde Albert de jongste is. Twee broers van hem overlijden al op zeer jonge leeftijd. Zijn vader Jan Keizer sterft als hij elf jaar oud is en bij het overlijden van zijn moeder is hij veertien jaar. Hij blijft over met nog drie zussen, waarvan Johanna Hendrika in 1889 trouwt met Hendrik Jan Bosch, Gerregien in 1896 met Frank Nijland en Hermina in 1897 met Hendrik van den Berg. Zelf trouwt hij op 23 mei 1907 te Zwolle met Frederika Jeurlink. Zij wonen aan de Marsweg 16 te Dalfsen. Albert Keizer is dagloner van beroep (dat wil zeggen iemand die voor een dagloon werkt, voornamelijk op een boerenbedrijf).

Thuis heeft men dan meestal nog enkele koeien, varkens en kippen. Albert overlijdt te Dalfsen op 9 februari 1942, zijn echtgenote Frederika overlijdt eveneens te Dalfsen en wel op 6 maart 1963.

J.K. Pruim-Reinders

Geraadpleegde bronnen:

- Archief Vereniging voor Heemkunde 'Omheining': familie-advertenties, burgerlijke stand en bevolkingsregisters van de voormalige gemeente Heino.
- HCO Zwolle: burgerlijke stand van de gemeenten Dalfsen, Zwolle en Zwollerkerpsel.
- Met dank aan de heer D. van der Klippe, Kruzebrink 6, voor zijn hulp.

Van de werkgroep Kruidentuin 'Allegaardje'

Hyssop

Hyssop, dat klinkt zondermeer exotisch en van oorsprong is dat ook zo. Het is afkomstig uit het land dat we vroeger Perzië noemden. De naam is echter ontleend aan het Hebreeuwse woord asob, wat "heilig kruid" betekent.

Het werd gebruikt om heilige plaatsen te reinigen en bij rituele zuiveringen van melaatsen. Ook Psalm 51 : 7 (of Psalm 51 : 9) verwijst naar het bijzondere karakter van deze plant: "Ontzondig mij met hyssop, dat ik rein worde". Merkwaardig is, dat hyssop toendertijd niet in Palestina voorkwam. Deskundigen vermoeden dan ook, dat er bedoeld wordt of de Kappertjesstruik (*Casparis spinosa*), in het Arabisch asaf, die o.a. veelvuldig voorkomt in de Jordaanvallei en bijvoorbeeld op muren groeit in het gebied van de oude Tempel, of een soort Majoraan (*Origanum syriacum*), die in dat gebied inheems is.

In één van de laatste bijbelvertalingen wordt dan ook hyssop vervangen door majoraan. In Thailand wordt hyssop nu nog bij religieuze gebeurtenissen gebruikt en is daar dus nog steeds een "heilig kruid".

Heilig kruid, ook heilzaam kruid mag je het wel noemen. Het heeft veel bijzondere eigenschappen. Hyssop bevat diverse interessante stoffen, met namen waarmee ik u niet zal vermoeien, maar het belangrijkste aandeel vormen de etherische oliën.

In de middeleeuwen werd het al geroemd om de geneeskrachtige werking, die enige tijd geleden als bijgeloof werd afgedaan, maar tegenwoordig weer volledig wordt erkend.

Het kruid wordt gebruikt bij luchtwegaandoeningen, bij maag/darmstoornissen, werkt ontspannend bij stress, stimuleert de bloedsomloop en is werkzaam bij bloedarmoede, te lage bloeddruk en moeheid.

Een heel praktische toepassing is het gebruik van een kompres van een sterke thee, getrokken van bladeren en bloeitoppen, bij kneuzingen en blauwe plekken. Snijwonden genezen op die manier heel snel. Heb je een blauw oog opgelopen dan doet hyssop wonderen! Uit de bloeitoppen worden tevens etherische oliën gedestilleerd, die een apart vleugje geven aan parfums en likeuren (chartreuse).

Kortom, hyssop is een zeer veelzijdig kruid,

dat ook nog eetlustbevorderend is en dat daarnaast als aromatisch, enigszins bitter keukenkruid niet te versmaden is.

In landen, waar men voornamelijk rijst eet, wordt het veel gebruikt om de smaak van rijstgerechten wat op te peppen. Probeer het ook eens bij aardappelgerechten: aardappelsoep en -salades en -gratins krijgen een pikant extraatje, mits het met mate wordt toegevoegd. Speciaal aanbevolen wordt het ook bij lams- en kalfsvlees in combinatie met rozemarijn en/of marjolein.

Hyssopus officinalis, ook wel Paddekruid genoemd, waarom is mij niet duidelijk geworden, maar het klinkt in ieder geval Hollands, komt tegenwoordig veel uitgebreider voor. In het wild groeit het in de oostelijke, mediterrane regionen tot in centraal Azië.

Benedictijner monniken hebben het lang geleden over de Alpen naar noordelijker kloostertuinen gebracht en het blijkt ook bij ons op zonnige plaatsen uitstekend te gedijen. Het is een enigszins houtige plant, bijna een struikje, die tot 60 cm hoog kan worden. Hij behoort tot de familie der Lipbloemigen, is heel aantrekkelijk voor vlinders, bijen en hommels, heeft in de regel blauwe bloemetjes, maar er bestaan rose en witte variëteiten.

Omdat hij winterhard is, is hij heel geschikt voor haagjes.

In "Allegardje" stonden alle drie kleurvariëteiten, maar helaas zijn alle planten teloor gegaan bij het rigoureuus verwijderen van de enorme stobbe, die overgebleven was van een omgezaagde boom.

Wie kan ons helpen aan nieuwe Hyssopplantjes?

Wij zullen u zeer dankbaar zijn!
Graag contact opnemen met
Gerrie Berends (tel. 392389) of
Marieke Baarsma (tel. 393232).

Ans Matthijsen

Via onze **vernieuwde** website

www.omheining.net

kunt u kennismaken met de activiteiten van onze
vereniging.

Toen en nu (15)

Toen

Station Heino. Toen nog een echt stationsgebouw met verwarmde wachtkamer.
De foto is gemaakt richting Zwolle.

Nu
Zo ziet het station Heino er nu uit. De foto is genomen vanaf de Stationsweg in de richting Zwolle.

Foto: Giel Bisschop

Eind goed ... al goed

De huisvesting van onze Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' is voor de komende twintig jaar verzekerd.

Ruim twee jaar geleden pakten zich donkere wolken samen boven het voortbestaan van onze vereniging. Reden: de gemeente was voornemens, in het kader van de noodzakelijke bezuinigingen, de subsidiekraan dicht te draaien voor zowel het Bezoekerscentrum 'West-Salland' als ook voor onze vereniging. Daardoor kwam onze huisvesting in het Bezoekerscentrum op losse schroeven te staan. Nu konden wij twee dingen doen, lijdzaam toezien of actie ondernemen met de blik naar de toekomst. Wij kozen voor het laatste!

Zodoende werd de werkgroep 'Behoudt Omheining' in het leven geroepen, aangevuld met enkele financiële experts. Mede door de positieve opstelling van het 'oude' stichtingsbestuur van het Bezoekerscentrum waren wij, als werkgroep 'Behoudt Omheining', in staat een toekomstvisieplan te presenteren, dat als basis kon worden gebruikt in de verdere onderhandelingen met de gemeente.

Intussen werd door de gemeente een begin gemaakt met de structuurvisie Heino.

Daardoor kwam 'Het Saalien' in beeld. Na véél vergaderen en met de enorme inzet van alle betrokkenen is het uiteindelijke resultaat als volgt:

Het gebouw Bezoekerscentrum is aangekocht door 'Het Saalien'. Deze woningbouwcorporatie verhuurt het geheel aan de stichting Bezoekerscentrum. Wij, 'Omheining' dus, huren voor een alleszins redelijk bedrag de kelder én de gehele bovenverdieping van de stichting. Ook de VVV blijft op dezelfde plek. De stichting gaat middels een beheerscommissie de benedenverdieping exploiteren. Als vereniging hopen wij daarvan regelmatig gebruik te gaan maken.

Rest mij aan het eind van deze zeer intensieve periode dank te zeggen aan de gemeente Raalte, 'Het Saalien', het oude en nieuwe stichtingsbestuur van het Bezoekerscentrum, het bestuur van 'Omheining' en niet te vergeten de leden van de werkgroep 'Behoudt Omheining' voor hun enorme inzet.

U leden van 'Omheining' en wij als bestuur kunnen er trots op zijn, dat voor de komende twintig jaren onze bloeiende historische vereniging gehuisvest zal zijn in een prachtig cultuurhistorisch pand!

Giel Bisschop,

Voorzitter werkgroep 'Behoud Omheining'.

Uit het armenboek R.K.Kerk Lierderholthuis

Op 14 september 1828 besloten kerkmannen:

"Van het begraven te nemen zes stuivers van groote of tot de jaaren gekomen zijnde menschen die de Eerste Communny alreeds ontfangen hebben, en kinders die daar nog onder zijn vier stuivers.

Als het winter is om met de biele eers vooruit te houwen twee stuivers meer.

Een Een gulden ampart voor het doodlaken en het luiden met de bellen daarvan te betalen, het luyen word vijf stuivers van betaalt en het ander is voor den armen."

F.R.

Het verhaal achter de dingen (13)

Deze knipmuts van mijn opoe roept fijne herinneringen op uit mijn jeugd.

Wanneer opoe naar de kerk of naar familie ging kleeedde zij zich in de beste kamer (de heerd) om.

Als kind vond ik dat prachtig om te zien.

Het grote glanzende kabinet (grote kast) ging open. Mijn opoe stond er voor in een verschrikkelijke grote onderbroek van interlock die tot over haar knieën reikte en een zelf gebreide borstrok. Daar deed ze een bruinrode onderrok overheen, die ze zelf had gebreid in een hele mooie pauwverensteek. Daarna werden de zwarte kousen aangetrokken, in de onderbroek gefriemeld en vastgezet met elastieken.

Vervolgens werd het zwarte jak en de rok, beide in klederdracht, aangetrokken.

Op het hoofd ging eerst het zwarte mutsje en daaroverheen de hier getoonde knipmuts, de gouden bellen, een ketting met kruisje en tot slot een broche. Als laatste trok zij haar zwarte, keurig gepoetste, schoenen aan.

Ik kan mij niet herinneren of zij ook nog een jas aan had.

Als opoe klaar was gingen we naar buiten waar opa in een zwart pak met pet op, op de brik (soort rijtuig) stond.

Dat opa een pet op had vond ik fijn, want hij had zich kaal laten knippen op een klein toefje na. Er stond een groot paard voor de brik.

We reden naar de kerk en onderweg stapten de burens Mans en Na nog in, die er net zo uitzagen als mijn grootouders.

Onderweg kreeg ik een 'scherpementje' (pepermuntje). We kwamen nog meer tentwagens en brikken tegen.

We gingen naar de hoogmis die in het Latijn werd gehouden. Na afloop van de mis gingen

opa en andere mannen naar het café om een borrel te drinken. Opo en andere vrouwen gingen gratis koffie drinken bij de winkelier en namen dan gelijk de boodschappen mee.

Op de terugweg werden de nieuwtjes besproken: vaak goede maar soms ook droevige. Dit waren de herinneringen aan de knipmuts van de opoe van

Annie Kappert-Kogelman

Wie is wie?

Een oude foto van het personeel van de Coöp. Fabriek van Melkproducten in Heino, later "Heino Krause".

Wie herkent deze personen?

Waar en wanneer is deze foto gemaakt?

We hopen ook deze keer weer op uw reactie!

M.H. Stavorinus, De Haarstraat 25, 8141 EW Heino, tel. 0572-392586.

Wie was wie?

Op de foto geplaatst in het juninummer zijn reacties binnengekomen van Jan Stokvisch en Piet Polstra.

De foto is gemaakt in 1963. Het was geen Koninginnedag maar het Heino's feest (kermis). De schoolkinderen kregen daar een gratis kaartje voor en daar moest je dan natuurlijk naar toe. Enkele namen zijn bekend.

Op de voorste rij nummer twee is Jan Stokvisch. De drie meisjes zijn niet bekend. De twee jongens achter de meisjes zijn rechts Mannes Stokvisch en naast hem Johan Berends.

Hartelijk dank aan de genoemde personen voor hun reacties.

Al weer 20 jaar geleden - 1985

In 'Alweer 20 jaar geleden' in het vorige nummer, is in het kort aandacht besteed aan het 50-jarig jubileum van de Heinose afdeling van de Nederlandse Bond van Plattelandsvrouwen. Naar aanleiding daarvan ontving de schrijver een lange, aardige brief van Mevrouw Berta Weerdmeester-Van de Wetering uit Tiel. Zij woonde vroeger in Heino en hoopt dit najaar 90 jaar te worden. In haar brief geeft ze wat nadere informatie over de start van de afdeling in Heino. Ze schrijft dan dat een tiental dames bijeen kwam onder leiding van Mevrouw De Jong uit Enschede om een afdeling op te richten. Als bestuur werden gekozen: Mevrouw Sloots-Kok, voorzitter (tante van de schrijver), Mevrouw Lievers-Overdorp, penningmeesteresse, Daatje Horstman, secretaresse en Berta van de Wetering, algemeen adjunct.

Na het huwelijk van Daatje Horstman werd Berta van de Wetering secretaresse. Mevrouw Weerdmeester-Van de Wetering is op haar hoge leeftijd nog steeds lid van de organisatie, nu van de afdeling Drumpt-Tiel. Op 23 mei 2005 is zij gehuldigd vanwege haar 70-jarig lidmaatschap. Ze besluit haar brief met 'Ik heb bewondering voor het vele werk dat jullie doen voor de Omheining'.

Winkeliers in Heino zijn bereid hun winkels te verhuizen naar het centrum van het dorp. Veel winkeliers zijn positief over de plannen van de gemeente de winkels in het dorp meer te concentreren. Die concentratie is een van de pijlers waarop de herinrichtingsplannen voor de kom steunt. Een onderzoek naar de bereidheid van de winkeliers om te verkassen leerde dat die groot is. 'Er is belangstelling van de ondernemers, maar van die zijde wordt ook gewezen op de noodzaak dat de nodige gelden dan beschikbaar gesteld moeten worden', aldus B en W in een brief aan GS van Overijssel. Het Heinose college dringt er bij GS op aan dat voor Heino het nodige geld beschikbaar komt uit het stads- en dorpsver-

nieuwingfonds. Het ligt in de bedoeling de winkels en de kantoren te concentreren in het zogenaamde actieve deel van het Komplan. Dat actieve deel beslaat de kern van het dorp, tussen Schoolstraat en Vlaminckhorstweg. Winkeliers uit het gebied buiten die straten is gevraagd naar hun wensen en verlangens en daarbij bleek dat men niet afwijzend staat tegenover de verhuisplannen. 'Men heeft vragenlijsten ingevuld en er zijn gesprekken gevoerd', aldus ambtenaar Nijkamp. Het verhuisplan van de gemeente valt of staat met het beschikbaar komen van geld. Heino dringt daarom bij GS aan op steun van de provincie voor de verhuisplannen, 'teneinde oplossingen voor de ook door u onderkende problematiek van de verspreide winkelvoorzieningen, te bewerkstelligen'.

Het KVG, afdeling Heino, heeft een ledenavond gehouden. Voor deze avond had men enkele ex-alcoholverslaafden uitgenodigd. Voor dit onderwerp bleek een vrij grote belangstelling te bestaan.

De heren die deze avond uitgenodigd waren vertelden in eerste instantie iets over de organisatie AA (Anonieme Alcoholisten). De AA staat 24 uur per etmaal klaar om met problemen te helpen. De organisatie heeft in Nederland ongeveer 160 werkgroepen waar iedere alcoholist terecht kan met zijn of haar probleem. Voor familieleden of kennissen is er de Al-Anon waar ze terecht kunnen voor problemen die zij ondervinden met de verslaafde.

De discotheek Black-Light van Aver-Heino zal eind augustus weer geopend zijn.

Gedurende de zomermaanden moest de eigenaar T. Geerts vanwege andere activiteiten het discogebeuren tijdelijk stilleggen.

Het nieuwe seizoen start overigens met een nieuwe formule. Het is de bedoeling dat er een gevarieerd programma komt, waarbij de aloude discotheekmuziek afgewisseld wordt met live-optredens. Radio Reek zal weer pre-

sent zijn en Free Sense zal er het eerste live-optreden verzorgen.

Begin januari 1985 opende Rob Biesart onder de naam "Sallandse Bistro en Partycentrum" het voormalige restaurant de Zwaan. Voordat hij in december 1984 de Zwaan overnam van de familie Bosch bracht hij een catering- en partycentrum in Elburg tot bloei. Ook was hij de trotse bezitter van restaurant Hancate in Hellendoorn.

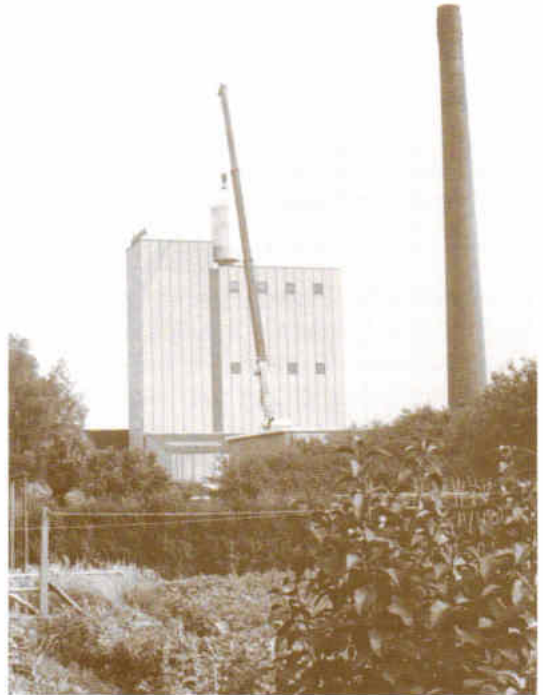
De bezoekers van het officieel geopende horeca bedrijf werden vergast op o.a. orgelmuziek van Willy Siebert. Samen met zijn gezinsleden en medewerkers zette Rob de spreekwoordelijke schouders onder het horeca-etablisement dat een behoorlijke face-lift had ondergaan.

Op moederdag had de heer Biesart een gepaste actie. Op die dag mochten alle moeders gratis bij hem komen eten.

Een 52-jarige Heinoër kan twee weken gevangenisstraf ontlopen, als hij binnen vier weken met een goed plan voor dienstverlening komt. De man stond terecht voor de Zutphense politierechter, omdat hij in Raalte was aangehouden toen hij met drank op achter het stuur zat. Officier van Justitie G.J. de Haas zei dat de man 'een gigantisch hoog promillage' alcohol in zijn bloed had. Het promillage was 2,33, wat volgens rechter K. Mollema het gevolg moet zijn van ongeveer twintig biertjes. De officier van justitie eiste twee weken gevangenisstraf, vijftienhonderd gulden boete en een ontzegging van rijbevoegdheid van acht maanden.

Geluidshinder en stankoverlast waren de twee belangrijkste onderwerpen welke ter sprake kwamen tijdens een overleg- en informatieavond, die zuivelfabriek Heino Krause hield voor de omwonenden.

Deze bijeenkomst werd belegd in verband met een op handen zijnde aanvraag voor een bouwvergunning voor uitbreiding van de poedertoren. Binnenkort zal Heino Krause een bouwvergunning aanvragen voor de gewenste uitbreiding van de poedertoren. Het plan is

De poedertoren van zuivelfabriek Heino Krause.

om de bestaande muur aan de zijgevel (westzijde) op te trekken tot een hoogte van 17 meter. Door deze verbouwing wordt de capaciteit van de poedertoren verhoogd van 150 tot ongeveer 200 ton, waarbij 75% in de nieuwe toren verwerkt wordt.

Vijf wegen in Heino worden onder handen genomen. De straten krijgen een nieuwe slijtlaag. Het gaat om de volgende wegen: Oude Dalfserweg, Delmterweg, Lierderholthuisweg, Stationsweg en Berkendijk. De laatste drie straten worden voor een gedeelte van een nieuwe slijtlaag voorzien. Het verkeer zal van de werkzaamheden weinig last ondervinden.

Heino gaat enkele urgente knelpunten in het wegennet aanpakken. De gemeenteraad stelde 62.500 gulden beschikbaar voor de verharding van een gedeelte van de Veldhoekerweg (tussen Delmterweg en Twentseweg). De verharding van deze weg kreeg de hoogste urgentie. Het te verharden gedeelte is eigendom van de gemeente zodat geen grondver-

werving behoeft plaats te vinden. Met de verharding van dit gedeelte van de Veldhoekerweg gaat de wens van de aanwonenden in vervulling. Al geruime tijd hebben zij bij de gemeente aangedrongen op verharding door dat de weg - met name in natte jaargetijden - vaak verandert in een 'onbegaanbare modderpoel'.

Een deel van het rieten dak van de woning van het gezin T. aan de Bendijksweg is door brand verwoest. 'Dat komt vermoedelijk door een vonkje uit de schoorsteen', aldus de politie. De brandweer had het vuur snel onder controle. De woning liep flinke waterschade op.

De bezwaren die de begraafplaatscommissie van de buurtvereniging De Plataan heeft ingediend tegen de uitbreiding van de katholieke begraafplaats worden door een meerderheid van het college van B en W ongegrond geacht. Wanneer de gemeenteraad dit meerderheidsstandpunt deelt, zal de begraafplaats in de richting van De Plataan-woningen worden uitgebreid. Wethouder L.G. Hinnen is een wat andere mening toegedaan. Hij wil de uitbreiding van de begraafplaats beperken tot maximaal tien meter. De bewoners van De Plataan zijn van mening dat de begraafplaats in de noordelijke richting dient te worden uitgebreid en niet aan de westelijke zijde (richting woningen). Het parochiebestuur heeft tegen uitbreiding aan de noordzijde bezwaar, omdat de daar aanwezige groenstrook beschikbaar moet blijven voor buitenactiviteiten van kerkelijke verenigingen. Bovendien zou het betekenen dat de begraafplaats een lelijke hoekige vorm gaat krijgen en dat ook de fraaie haag aan de noordzijde opgeofferd zou moeten worden.

'Grafdelver Gait Dekker hangt na 30 jaar z'n schop aan de wilgen' aldus een artikel in de Zwolse Courant. In 1955 volgde de in 1919 geboren Gait Dekker zijn vader op die 38 jaar grafdelver in Heino was geweest. 'Ik had toen eigenlijk drie baantjes', vertelt Dekker. Hij was ook werkzaam voor onderhoudswerk bij de

zuivelfabriek en ook nog lid van de vrijwillige brandweer. 'Het werk als grafdelver is niet leuk, maar het is werk dat gedaan moet worden. Het scheelt dat ik er als kind mee ben opgegroeid, want het is niets anders dan tristigheid. Vooral begrafenissen van kinderen en jonge ouders waarvan de kinderen aan het graf staan, maken veel indruk op me'. Een dubbel graf graven kostte in de begintijd van Dekker tien gulden en daar was hij ongeveer drie uur mee bezig. Nu kost dit 125 gulden. De heer Dekker moest in zijn functie als grafdelver ook de begrafenistoet begeleiden en daarna het graf toedekken en dat betekent vele keren omkleden.

De VVD wil dat de prijzen voor kavels van twee-onder-één-kapwoningen in het bestemmingsplan de Dollenhoek verlaagd worden. Dat kan, volgens raadslid S. de Graaf (VVD), wanneer de aanbesteding van het bouwrijp maken van de Dollenhoek een meevaller oplevert. De Graaf schat de kans dat dit het geval is, hoog in. De liberaal wil in dat geval dat er geen toevoeging aan de reserves gaat plaatsvinden. Hij vindt de prijzen voor deze categorie woningen nu 'aan de hoge kant'.

In de brandweerkazerne werd een kennisavond gehouden door de plaatselijke EHBO, brandweer, rijkspolitie en ambulance-dienst. Dat gebeurde op initiatief van de heer T. Hulsebos, kaderinstructeur EHBO. De commandant van de rijkspolitie, de heer G. van der Horst wees op emotionele spanningen bij politiemensen in geval van ernstige ongevallen. Dat kan best eens leiden tot onderlinge wrijvingen met andere diensten. Maar na die tijd moet er zeker gelegenheid zijn om met de betrokkenen na te praten. Van der Horst prees de bereidheid van de afdeling Heino van de EHBO om bij evenementen telkens weer paraat te zijn. Verder gaf de heer J.G.G. Tamboer uitleg over de mogelijkheden van de nieuwe ambulance. Hij weersprak de opvatting dat ambulancepersoneel nogal eens nonchalant omspringt met patiënten.

Henk Wessels

De pomp-daeg'n

Daggie Old Heino. Aan de broodmaaltijd.

Van links naar rechts: Anneke van Pijkeren, Ina Voorhorst en

Jannie Keizer-Westerkamp uit Wijhe, vriendinnen van Tiny Wennemars.

Veurige wekke heyr'n ik toevallig det opoe Veurhorst, Annegie van Pieker'n en Jansie Westerkamp het DAGGIE OLD HEINO mee woll'n maken. Zie kommt met zien drieen uut Wieje en goat, met uutzundering van Annegie noagenog niet uut. En... utgoan, det is toch merakels goed veur een mense, vin ie ok niet? Jansie bell'n mie d'r oaver op, zie woll'n de auto graag zo dichte meugluk beej 't centrum van Heino stall'n en zie woll'n ok metiene heur'n of Opoe, Annegie en ziezelf ok an kon'n schoev'n bie de broodmoaltied bie de Roomse Karke. Noh, ik zegge teeg'n Jansie, ule komt natuurlijk wel uut Wieje...! Mar ik zal d'r is eff'n noar heuren. Ik belle oe zo trugge. Ik vreuge't an die leu die in de organisasie zit van die broodmoaltied en ... die vunn'n 't hart-

stikke mooi det d'r astoebleef drie vrouleu in klederdracht, helemoal uut Wieje tuss'n de Heino-ers woll'n zitt'n. Ik bell'n Jansie weer op en ik zei teg'n heur, ule bint merakeld welkom, zörg d'r alleen veur dej goed veur'n dag komt, mooi in de klee'n zit en zo ... Noh, zei'n ze, "det kump wel goed". Wie hebt d'r alle drie merakels vulle zin an. Wie kommt prakties nooit van de ste en wie zit vuls te vulle achter de geraniums te koekeloer'n. Ik zeg'n teeg'n Jansie, ik zuuke ule wel op en ik dache bie miezelf, mien foto toestel nem ik ok met! Zoaterdagmaa tegen elf uur leup ik 't eerste noar de Roomse Karke en ... joa heur, doar zaat'n zie met z'n drieen in 't midd'n an de lange toafel, teeg'noaver Brinkhuus en de vrouwe uut Raalte (die bint bekend van de

Bottermarkt!). En wa'k oe noe goa vertell'n, muj mar veur oe hoal'n, ik bedoele, niet veerder oaver proaten heur, aans schriev ik oe nooit weer !!!

Ik zaage drekt al det Jansie d'r zo mooi uutzag, zo ... niejmoods, za'k mar zeg'n, 'n sjiek huutie op en 'n jurk met 'n puntbeffie van kaant en ... 'n dubbel snoer met dikke bloedkraal'n umme 't slaanke halsie en ... zie zat pal noast Pastor Noordink! Annegie van Pieker'n, ja dat zaage ik direkt, had 's maans, in de hoast zeker, de kral'n vergett'n en zie hat ok vergett'n 't bovenste kneupie van heur zwatte jekkie dicht te doen, un bettie zunde vun ik. Zie had 'n zwat mussie op, ik denke det de witte musse bie de mussenwasser was. Mar nowja ik denke, zie is d'r met ekomm zie kump d'r ok wel weer met thuus heh!

Mar dan opoe Veurhorst, die hat zichzelf, vaste wel drie keer in de spiegel bekek'n 'n mooie witte musse, 'n mooi astrakann'n keepie um, beugeltassie hat zie veur de boek hang'n, alleen de hoake an de rok was wat roestig en zie mos d'r dunkt mie oarig op vedacht we'n det de beugeltasse niet van de hoake ofglier'n. Zie zat tevre'n en genoeg'lek te kauw'n op de kakelvarse breuties!

De Wiejese vrouleu had'n niet te klaag'n oaver belangstelling. Beroemde fotograaf'n uut Heino swar'n um heur hen en ik denke det er een mooie foto van 't drietal in de etalasje van D.A. v/d Worp kump te hang'n! Ik zal 't in de gaat'n hoal'n! En wa'k ok nog zaage die Pastor leg'n zomar heel vertrouwelek 'n arm um Jansie heur scholder, 't is mar goed det Jannes Seine det niet ezeen hef aans kwaamp d'r vaste weer proat van! Mar ... Jansie is wel zo op de foto ekom'm met de Pastor! Ik denke det die vertrouwelekheid met die Pastor kump umdet Jansie veteld hef det zie gauw giet trouw'n met Herman Keizer uut Dal'sen. En 't mooiste van al is, Jansie ze'j teeg'n mie det ze op disse dag heur trouwjurk uutprobeer'n wol. Zie kon der muujlek inkom'm en nog muujlukker uitkom'm. Ik hoppe ma det zie d'r vanoavond niet uutscheurt, want dan mut ze vanniejs nog weer an 't neien.

In Heino zult vandaage niet zo vulle Wiejenaars lopen dach ik nog en as Jansie ze zut

loop'n, no'h dan trekt ze vast heur huutie wat dieper oaver de oog'n! Zo leep is zie ok well le wult 't niet gleum'm, mar die drie vrouleu had'n 's maans vaste niet egetten, zie bleev'n mar ett'n ... die broodmoaltied duur'n 'n uur!! En zie hebt det hele uur gebruikt umme te ett'n ... dan kwaamp de koffiekanne weer veurbie en dan de theekanne! Ik dache bie miezelf woar loat ze 't. An 't ende van de broodmoaltied kwaamp Jannes Seine nog langs met de microfoon. Hej zag Jansie drekt wel zitt'n zo'n mooie deerne, doar wol hej wel 'n preutie met maak'n. Mar 'k weet niet goed wat of er toen iniens gebeur'n en of Jansie doar van schruk of zo, Jansie gunk staan ... mar ... zeeg zo weer neer op 'n stoel en zie mos zoo lach'n. De troanen die kueln heur oaver de wang'n, ik dache wark'lek woar det ze lippen. Wat Jannes teeg'n heur zeg't hef hek niet e'heurd ... ??? En opoe Veurhorst zat van alles en nog wat te geniet'n, van 't shantiekoor de pompedoers, de vulle mensen die langs de toafel en de stroate schoefel'n en zie was zo bliej um det Annegie en Jansie ok zo bliej waar'n!

Toen echt alle breuties op waar'n en 't leste druppie koffie uut de kanne was egötten, gungen de drie vrouleu in de bieten en zie stunnen nog mar net of toen moss'n ze alle drie vrees'lijk neug noar de w.c. Eerst dachen ze det ze wel in de Roomse Karke terechte kon'n, mar nee heur. Ik zei, loop mar achter mie an, teeg'n over hier bei Oortwien kuj alle drie wel teglieke terechte, as d'r teminsen gin dikke riegoe volk veur steet ... mar zie had'n geluk. Het was wel 'n gefoezel met die rokk'n op "de huussies" zeie'n ze alle drie noa afloop. Opoe had nog een losse broek an met een grote spleet en det wasok 't makk'lekste veur zon old mens. Jansie en Annegie had'n allebeide een wat meer bie de tied's geval an.

De Wiejese dames waar'n arg niejsgierig wat er varder ollemoale nog te zien was. Zie leupen van 't iene kreumpie noar 't aandre mar de marktkoopleu had'n op hun beurte ok weer belangstelling veur heur, veural Jansie mos nogal és heur jurk van dichte bie loat'n zien en of en toe de rok wat opbeur'n of d'r ok 'n mooie onderjurk onderzat.

Daggie Old Heino, Jannes Seine en Jannie Keizer-Westerkamp uit Wijhe.

Wie waar'n mekare ok steurig kwiet, dan stunt 'n ienen weer met 'n bekende te klatsen en dan 'n aandere weer! Het is gewoon bekend det op DAGGIE OLD HEINO d'r vulle "ole kun-nigheid" rondlup. Jansie, nog 'n jonge deerne gunk altied vulle fietsen vanuut de meisies-vereniging en kwaamp dan netuurlijk ok wel es in de buurturpies. Ik hebbe de jong's van de knapenvereniging wel es heur'n roep'n: Jansie hek nog een kansie met garansie? Noh, doar is uiteindelek dan verkering uut e komm met Herman Keizer, die hef ze dus garansie e geev'n. Mar 'k zal niet te vulle of-dwaaln, ik bin nog niet oaver ... Wie kwaam langs 'n schietente. Opoe Veurhorst mos d'r helemoale niks van hem, Jansie wel en Annegie had ok wel belangstelling mar leut 't schiet'n oaver an Jansie! Jansie keek eerst in de loop of d'r wel 'n keugeltie in zat ... Pas toch op deerne, bromm'n die keerl achter de kroame, wat doei gevoarlek! Ik komme wel bie oe en ik zal oe is leer'n hoe 't mut en hej legn Jansie 't geweer helemoale goed langs de

wange en toen ... zie scheut ... nee eerst kneep ze nog ien oge dichte, zaage ik. Jansie had niet slecht é schutt'n ...! Zie kreeg 't bewiesie met, zie burg 't mooi op in de grote zwatte bosschoppentasse, die ze de hele dag met heur mee dreug. Wie kwaamm ok langs een loempias-kroame, ik lussen wel wat mar die drie vrouwleu waren nog zo zat ... as wat ... van de broodmoaltied. Zie had'n met mekare zo ebunkert, doar konnen ze wel drie daag'n op teer'n. Zie bleev'n op 'n ofstand stoan kieken hoe ik de loempia noa binnen warken. Het leek ze ok niks, zo an die op etrokk'n neuzen te zien, want wat 'n boer niet kent, nou ie weet wel hoe 't gezegde verder giet ... of niet dan. Nee, iniens wollen ze ok wel es wat winnen en zie kochen lott'n bie de Zunnebloem en ik mene bie nog meer kroam'n, d'r laag'n zukke mooie priez'n uut estalt, mar niks heur, wie wunn'n totaal niks met oons veren. Wie kwaam ok nog langs 'n handgemaakte huutieskroame uut Vorden met twee venemstige vrouwleu, iene stund

achter de kroame en 'n aander d'r veur. Zie had'n drekt belangstelling veur Jansie heur huutie en ik zaage det iene wiefie wel met heel vulle belangstelling noar Jansie heur huutie kiek'n. Ik dache bie mieself, die maakt d'r precies zo iene noa, det zij zien. Misschien wel veur een ministers vrouwe, woar ze ok an lever'n! Wie mut met Prinsjesdag mar es secuur toekiek'n. Zo langzamerhand wun'n wie 'n bettie gaar van det gedreutel oaver de markt en ik wasse oarig flouw van de honger e'won, doorum vreuge ik hun of ze met mie noar mien huus wol'n goan um een boterham te ett'n. O nee, gien brood zei'n zie in koor, wie bint nog zo zat van al det brood, mar 'n koppie thee of koffie giet d'r altied wel in. Bie oons in huus leuten ze zich zowat alle drie teglieke op de banke neezakk'n. Zie leuten zich de koffie en thee goed smaken en ik hadde expres 'n zachte koek'n d'r bie egeef'n, met 't oge op 't olde gebit van Opoe ... en die zei, foi, foi, wat knappe ik doar toch van op, mar wat 'n mooi'n dag hebbe wule met mekare, zeg. Ak gezond mage bliev'n komme wie volgend joar weer. Zo'n uutsproake van zo'n wiefie op leeftied zeg mie toch wel wat, niet dan? Volgens mie is Opoe nog wat e'gruuit op latere leeftied want sie dreug de rokk'n niks te lank, dunk'n mie, die heurt toch tot op de enkels te hang'n, ie mut 't mar niet veerder vertell'n heur, zie hung'n noe ongeveer half op de kuut'n en ze hef wark'lek woar nog een mooi stellingie bienen, poeh! De drie vrouwleu hadd'n 't in 't begin ok nog 'n keer oaver de knieper-tieskroame had, die koope wie wel aw noa huus goat zeien zie toen. Kats vergetten denk ik, 'k hebbe ze d'r niet weer oaver eheurd! Zie wollen ok nog ak'lig graag 'n steugie op 'n terrassie zitten, liever nog dan oaver de rommelmarkt loop'n, de "pruttel" zaag'n ze echt niet meer ligg'n. En wat dut zich onderweg noar MARKTZICHT nog veur? Komme wie doar warempel Gait Smeenk en zien Kleusie teeg'n. Annegie kenn'n Geer'd (intuss'n met 'n grote grieze board) drekt weer mar Gait Annegie niet. Toch begunt 'er bie Gait zo toeverdan 'n kwattie te roll'n, tut ... det e veult: hej wus weer wie Annegie was. Zie hat verdikkie nog bej h'm op de Wietemer skoele

zett'n. Kiek des nou 't mooie van zo'n DAGGIE OLD HEINO, leu die mekare noa 40 joar weer teeg'n komt! Wie stunn'n veur 't terras van Marktzicht en wat denk ie ... kats vol, noh nee toch nog 'n teufeltie met drie leuge stoel'n en d'r zat nog iene keerl an det teufeltie en wie dachen alle veere 't zelfde, wie schoeft gewoon bie die keerl an, dan giete vanzelf wel weg ... mooi mis edach, d'r kwaamp zels nog gouw 'n aandre keerl bie zitt'n, toen hadden wie nog mar twee steulties. Gelukkig zat er nog zo'n bungel van 'n jonge die nog twee stoel'n veur oons wus op te scharr'l en doar zaate wie dan eind'luk en ok nog in de zonne! Wat nemme wie?, vreug ik.

't Ja, wat nemme wie, 'n sorbet? Jansie en Annegie haal'n 't samen op. Zie konn'n hoaste niet op 't dienblad stoan, zo groot, muj noagoan! Wat mie opveult Annegie leut wat in 't glas stoan. Zie zei det ze het niet helemoale opkon, mar ik denke, zie hef armoed met die hongerige wepsen. Annegie hef zo'n week hartie, zie is altied bange det die besies te kotte kommt!

O ja. muk ok nog vertell'n, d'r kwaamp ok nog zo'n klein deerntie van 'n joar of drie, vier bie ons teufeltie stoan en zie zei teeg'n Annegie: meisje meisje, mag ik dat parapluutje van jouw ijsje? Natuurlijk kreeg 't kleine ding van oons ok de "plugies"! Woar ik noe versteld van stoa is, det det kleine kind, meisje meisje zeg'n teeg'n Annegie, terwijl zie toch ook al op de zestog anschut. Noe muk d'r bie zeg'n Annegie had wel heur zwarte mussie van heur heufd etrukk'n, schell'n jaarren ...! Opoe Veurhorst en ik wurd'n trakteerd deur Jansie en Annegie en wie wult ze doar nog es hatt'lek veur bedank'n! 'n Mooie gulle ofsluting van DAGGIE OLD HEINO, of niet dan.

Ai't soms niet ollemoale begriep wat er stiet, dan is 't mar better dei 't oe zelf hardop veurleest, doe 'k meesta ok. 'k Zol zeg'n doe rustig an en ai tied hebt dan schrief ie mar es truge. Ik hoale wel van post krieg'n.

le kriegt de hattelukke groet'n van

Tiny uut Heino.

Uit de school geklapt - reactie

Op de klassefoto afgedrukt in 'Omheining' van juni jl. kregen wij een reactie van de heer H. Kooijker, Haerster Veerweg 19, Zwolle, de heer D. van de Klippe, Kruzebrink 6, Heino en de heer A. v.d. Vegt, Oosteinde 11, Heino. Het betreft een klassefoto van de School met den Bijbel te Laag Zuthem met als onderwijzer de heer R. Nijwening. De heer Nijwening was onderwijzer in de periode 1926-1932.

Voor hem staan op de bovenste rij van links naar rechts de jongens:

1. Harm Meijer.
2. Willie van Dam.
3. Helms v.d. Vegte.
4. Gerard Ruitenbergh.
5. Klaas Muller.
6. Gerrit Koopman.
7. Jan v.d. Vegte?
8. Gerrit v.d. Linde.
9. Hein Graveman.
10. Henk Kooijker.

De meisjes in de middelste rij zijn:

1. Fenna v.d. Scheer.
2. Riek van Dam.
3. Joukje Kooijker.
4. Hennie Pruijm.
5. Riek Boerdam.

De meisjes daarvoor zijn:

1. Julia v.d. Scheer.
2. Mien van Munster.
3. Maaïke Drok.
4. Riek Kooijker.
5. Janna Zomerdijk.

De beide jongens op de voorgrond:

1. Gerrit Ruitenbergh en 2. Aalt v.d. Vegte.

Werkgroep documentatie.

Manna Stavorus, de Haarstraat 25,
8141 EW Heino, telefoon 0572-392586.
Jennie Pruijm, Acacia 25,
8141 TL Heino, telefoon 0572-391986.

Van de bestuurstafel

De huisvesting van onze vereniging is voor de komende twintig jaar veilig gesteld. Hierover kunt u meer lezen in het artikel van de heer M.J.M. Bisschop, voorzitter van de werkgroep 'Behoudt Omheining'.

Vanwege het vertrek van mevrouw T. de Graaf-Brouwer naar elders, kwam bij de redactie de plek van hoofdredacteur vacant. Vijf jaar lang heeft mevrouw De Graaf deze taak met veel zorg verricht. Het was niet gemakkelijk een opvolger voor haar te vinden, maar in mevrouw D.A. Weulink-Jansen hebben wij een goede vervanger gevonden.

In het najaar wordt er één ledenavond gehouden in plaats van twee. Dit in verband met een te houden tentoonstelling ter gelegenheid van het 100e contactblad 'Omheining'.

In het vorige contactblad 'Omheining' werd als datum 10 oktober genoemd. Dat is onjuist en moet 3 oktober zijn. De avond wordt verzorgd door de heer Van Baalen, voorzitter van

de vereniging 'Oud Deventer'. Hij houdt een dialezing over de schoonheid van Salland. Een uitnodiging treft u bij deze 'Omheining' aan.

Verder zijn er diverse activiteiten te verwachten. Als u deze 'Omheining' in handen hebt, zijn de pompdagen al weer voorbij. Op het 'Daggie Old Heino' was de vereniging aanwezig met een kraam samen met de werkgroep Kruidentuin 'Allegaardje' en niet te vergeten de broodmaaltijd in klederdracht die zoals altijd weer werd verzorgd door de werkgroep Folklore. Tevens hield de vereniging 'open huis'.

In de maanden september, oktober en november wordt een expositie gehouden op de benedenverdieping van het Bezoekerscentrum. De werkgroep Historische Gebruiksvoorwerpen zal voorwerpen tentoonstellen met betrekking tot het boerenleven, zoals gereedschappen die men vroeger in en om de boerderij gebruikte, waarbij ook het huishoudelijk gedeelte niet wordt vergeten.

In december wordt op de bovenverdieping een tentoonstelling gehouden van alle foto's die zijn verschenen in de rubriek 'Sprekende foto's', een totaal van 65 stuks.

In de 100e 'Omheining' komen dan de meest sprekende foto's aan de beurt met een korte beschrijving.

Ook wordt in december weer de traditionele kerstwandeling gehouden.

Het jaar 2006 is een belangrijk en feestelijk jaar voor de vereniging. Dan wordt in maart het 25-jarig bestaan gevierd.

Te zijner tijd krijgt u hierover nader bericht.

Bent u van plan een familielid of kennis een cadeau-lidmaatschap van onze vereniging aan te bieden, hiervoor zijn cadeaubonnen aanwezig.

Wij zijn op weg naar ons 1000e lid.

Schenkeningen

- Van de heer E. Broenink, Zwolseweg 34, zeven ouderwetse schaven, een tang, een tangetje en een passer.
- Van de heer R. Eikenaar, Berkendijk 7, een blik cacao-poeder van Heino Krause.
- Van de Fotoclub Heino, de foto's die werden tentoongesteld bij de herdenking 'Heino 60 jaar bevrijd'.
- Van de heer G.J. Hageman, Vlaminckhorstweg 28, veertig stoelen.
- Van de heer H. Hekman, Kruzebrink 72, diverse gegevens voor het archief en een radio uit 1938 met garantiebewijs.
- Van de Historische Kring Dalfsen, foto's van de proefboerderij 'Aver Heino' uit 1949 en een dia van een verdwenen boerderijtje.
- Van mevrouw R. Luttenberg-Broeknellis, Zwolle, twee weckflessen sperziebonen,

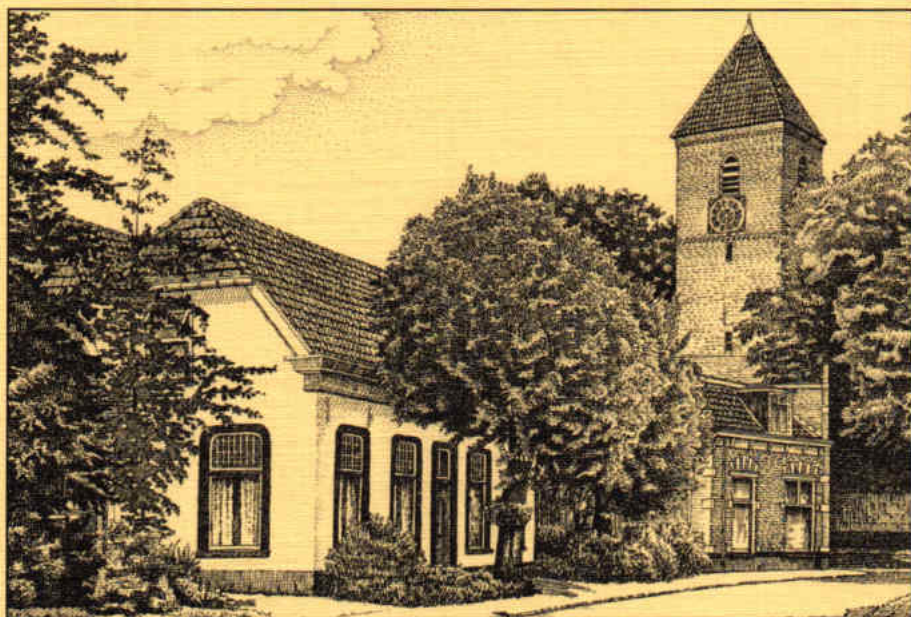
een weckfles andijvie, een weckfles wortelen, een blikje Droste cacao, een blikje Suchar cacao, een kaart krabbanden voor klompen en een jarrettellegordeltje.

- Van de heer A.H.M. Nijboer, Klompstraat 11, een tweedelig pakje, een japon, een onderjurk en een muts.
- Van de heer H.J. Nijkamp, Twentseweg 124, een ingelijste luchtfoto van Heino, een ingelijste samenwerkings-overeenkomst tussen Heino en Sabile Abavas Pagastū d.d. 20 augustus 1998, de aanmoedigingshoorn van de Heijaweek 1979 en 1980 inzake de voetbalwedstrijd tussen de gemeenteraad en de ambtenaren, een herdenkingstegeltje van de bevrijding Heino 12 april 1970, twee kop en schotels met de opdruk gemeente Heino, de stukken aangaande 'Behoudt De Bakenbelt', diverse folders en kaartmateriaal.
- Van de heer W.H. Schutte, Brinkweg 78, een vuilnisemmer, een inmaakpot, een vleesmolentje, twee litermaten, een metalen en een houten wastang, een handnaaimachine, een spinnewiel en een typemachine.
- Van mevrouw K. Zoer-Fledderus, Harrebrink 6, een wasbord en een primus.
- Van de Videoclub Zoom-Out, een DVD van de toneelvoorstelling 'Bevrijd maar niet vrij', uitgevoerd tijdens de herdenking van 'Heino 60 jaar bevrijd'.

Voor al deze schenkingen weer onze hartelijke dank.

Omheining

CONTACTBLAD VAN DE VERENIGING VOOR HEEMKUNDE "OMHEINING" TE HEINO

25e JAARGANG - NUMMER 4 - DECEMBER 2005

'OMHEINING'

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten 'omheint'. Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein 'omheint', in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

**Vereniging voor Heemkunde
'Omheining' te Heino**
Canadastraat 6, 8141 AC Heino
Tel. 0572-394562
E-mail: omheining@planet.nl
Website: omheining.net
Secr.: Acacia 25, 8141 TL Heino,
Tel. 0572-391986

Postrekeningnr.: 2517412
Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271
Gironummer van de bank: 800093

Kontributies:

Leden € 15,00 per jaar (elk volgend gezinslid € 7,50 per jaar); portokosten € 6,00 per jaar
Losse nummers € 5,00 (max. 24 pagina's)
Themanummers € 6,00

Bestuur

H.J. Bosman, *voorzitter*, Kerkpad 6,
8141 VV Heino, tel. 391889
G.J. Hageman, *Vlaminckhorstweg 28,*
vice voorzitter, 8141 GG Heino, tel. 391332
J.K. Pruijm-Reinders, *secretaresse,*
Acacia 25, 8141 TL Heino, tel. 391986
H.J. Wessels, *penningmeester,*
De Horst 18, 8141 BA Heino, tel. 393495
G.H.M. ten Berge-Elferink, *Delmterweg 8,*
8141 PJ Heino, tel. 391803
M.J.M. Bisschop, *Grote Bisschop 23,*
8141 WK Heino, tel. 392499
J.H.M. Meulman-Kortstee, *Dolderstraat 8,*
8141 GK Heino, tel. 392560
G.M. Rosendaal-Kroes, *Nieuwe Wetering 7,*
8144 RA Lierderholthuis, tel. 391798
G.J. Veltkamp, *Canadastraat 60,*
8141 AE Heino, tel. 391292

Werkgroepen

1. Boerderij- en Veldnamen

Contactpersoon: J. Peters, *Woolhuisweg 39,*
8141 RX Heino, tel. 391914

2. Folklore

Contactpersonen: J.H.M. Meulman-Kortstee,
Dolderstraat 8, 8141 GK Heino, tel. 392560
en J.M.W. Kappert-Kogelman,
Davenschot 30, 8141 BD Heino, tel. 392806

3. Foto en Video

Contactpersoon: M.J.M. Bisschop,
Grote Bisschop 23, 8141 WK Heino, tel. 392499

4. Genealogie - Documentatie

Contactpersoon: J.K. Pruijm-Reinders,
Acacia 25, 8141 TL Heino, tel. 391986

5. Geschiedenis

Contactpersoon: M.J.M. Bisschop,
Grote Bisschop 23, 8141 WK Heino, tel. 392499

6. Historische Gebruiksvoorwerpen

Contactpersoon: G.J. Hageman,
Vlaminckhorstweg 28, 8141 GG Heino,
tel. 391332

7. Kruidentuin 'Allegaardje'

Contactpersoon: G.H.M. ten Berge-Elferink,
Delmterweg 8, 8141 PJ Heino, tel. 391803

8. Streektaal

Contactpersoon: J.L. Melenhorst,
Woolhuisweg 2c, 8141 RX Heino,
tel. 392712

Tijdschrift 'Omheining'

Redactie-adres:
Canadastraat 6, 8141 AC Heino
tel. 0572-394562

Redactie

D.A. Weulink-Jansen, *Korenbloem 1*
8141 DG Heino, tel. 391698, *eindredactie*
D. van de Klippe, *Kruzebrink 6,*
8141 WD Heino, tel. 391517
J.L. Melenhorst, *Woolhuisweg 2c,*
8141 RX Heino, tel. 392712
J. Peters, *Woolhuisweg 39,*
8141 RX Heino, tel. 391914
M.H. Stavorinus, *De Haarstraat 25,*
8141 EW Heino, tel. 392586
J. Tijhuis, *Goudenregen 36,*
8141 XA, tel. 394224
H.J. Wessels, *De Horst 18,*
8141 BA Heino, tel. 393495
A. van de Wetering, *De Haarstraat 33,*
8141 EW Heino, tel. 392330, *vormgeving*

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging voor Heemkunde 'Omheining'.

Druk: Sonodruk, Heino

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino
25e jaargang - nummer 4 - december 2005

INHOUDSOPGAVE

blz. 74	Van de redactie
blz. 75	Berend van Essen en Fennigje Stegeman
blz. 76	Familie Hoonhorst
blz. 77	Antje Berendijk
blz. 78	Mannes Weertman en Tonia Grotenhuis
blz. 79	Antony, Jan Willem en Johannes Slendebroek
blz. 80	Familie Hassink
blz. 81	Gerrit van Leussen
blz. 82	Familie Theodorus Johannes Blom
blz. 83	Hendrik Jan Langenberg
blz. 84	Willem en Jo Roebertsen
blz. 85	Albertus van der Kolk
blz. 86	Gesina Habers
blz. 87	De bewoners van Klein Aver Heino
blz. 88	Familie Jolink
blz. 89	Jacob Mulder
blz. 90	De Heinose postbodes
blz. 91	Jans Veltkamp
blz. 92	Johannes Hermannes van der Kamp
blz. 93	Jan Willem Lammersen
blz. 94	Familie Abele Stavorinus en Dieke Roessink
blz. 95	Antonia Margaretha Mensink
blz. 96	Van de bestuurstafel

Van de redactie

Voor u ligt het honderdste nummer van het contactblad van de Vereniging voor Heemkunde "Omheining".

Vanaf 1986 heeft Jennie Pruim 63 artikelen geschreven in onze contactbladen onder de naam "Sprekende foto's".

In dit nummer is uit deze artikelen een selectie van 21 foto's opgenomen met mensen die van oorsprong allemaal uit Heino komen. De selectie is een deel van een uit 68 foto's bestaande tentoonstelling die van 3 december 2005 tot eind april 2006 te bezichtigen is in "De Maelderieje". De foto's zijn uitvergroet door Bert van de Wetering. Tijdens de tentoonstelling kunnen foto's nabesteld worden en is er een CD te koop met een presentatie van de foto's. Deze zijn niet te kopiëren.

Zoals u misschien heeft opgemerkt is de kleur van het blad gewijzigd. Tot voor kort werd het gedrukt in een bruine kleur. Deze kleur was vooral van invloed op de kwaliteit van foto's. Na intensief beraad en veel overleg met deskundigen op het gebied van druktechnieken, heeft het bestuur besloten in de toekomst het contactblad in zwart-wit te laten verschijnen. Het zal even wennen zijn, maar u zult merken dat de kwaliteit van met name de foto's aanzienlijk verbeterd wordt.

De vereniging bestaat in maart volgend jaar 25 jaar. In het nummer van maart 2006 zal uitgebreid aandacht besteed worden aan de geschiedenis van de 25 jarige vereniging.

Dieni Weulink

*Kopij voor het maartnummer moet voor 1 februari 2006
ingeleverd worden.*

Berend van Essen en Fennigje Stegeman

Fennigje Stegeman en Berend van Essen gefotografeerd op hun 50e trouwdag 5 oktober 1932. Fennigje wordt geboren op 12 maart 1862 op de boerderij 't Grootboers, Dalfserweg 1, waar haar overgrootouders zich in 1797 hadden gevestigd. Omstreeks 1871 vertrekt het gezin Stegeman naar het adres Parallelweg 3. Berend van Essen wordt geboren in de buurtschap Tongeren, gemeente Wijhe op 30 januari 1859. Het huwelijk vindt te Heino plaats op 5 oktober 1882, waarna het jonge paar in de buurtschap Tongeren gaat wonen. Echter wanneer de vader van Fennigje als weduwnaar achterblijft, gaan Fennigje en Berend van Essen met hun kinderen op 25 november 1897 bij hem inwonen aan de Parallelweg.

Johannes Willebrordus Hoonhorst met zijn echtgenote Johanna Maria Holterman en de kinderen Grada, Antoon, Rie, Dora, An en Mien, voor de boerderij aan de Dalfserweg 3 in 1924. Daarna zien nog acht kinderen het levenslicht. De boerderij aan de Dalfserweg wordt in 1945 in brand geschoten door oprukkende Canadezen. Vervolgens moet het gezin meer dan anderhalf jaar in een houten barak wonen, voordat de nieuw gebouwde boerderij kan worden betrokken. Johannes Willebrordus overlijdt te Heino op 10 april 1955. Zijn zoon Antoon, gehuwd met Riek Oosterwijk, zet dan het boerenbedrijf voort.

Antje Berendijk wordt geboren te Heino op 12 juli 1875 als dochter van Derk Jan Berendijk en Antonia Wijnhout. Zij trouwt op 12 september 1895 te Dalfsen met Mannes Weertman, eveneens geboren te Heino en wel op 28 oktober 1866. Samen wonen zij met hun elf kinderen op het adres Veldermansweg 4. Op dit adres was de vader van Mannes, Egbert Jan Weertman, gaan wonen na het overlijden van zijn vader. Antje overlijdt te Heino op 23 februari 1952. Haar man is dan al overleden. Hij ging haar voor op 30 maart 1934. Vervolgens woont zoon Anton met zijn gezin op het ouderlijk huis.

Mannes Weertman en Tonia Grotenhuis

Mannes Weertman en Tonia Grotenhuis omstreeks 1920. Zij trouwen op 24 juli 1884 te Heino en vestigen zich aan de Bendijksweg 36, waar Mannes een boerenbedrijf begint. Naast zijn werkzaamheden als boer start hij in 1898 in het linker gedeelte van zijn boerderij een winkeltje waar men grutterswaren, kippenvoer, vet, zeep en petroleum kan kopen.

Mannes overlijdt op 6 september 1934 te Heino, zijn echtgenote vijf jaar later op 20 februari 1939 eveneens te Heino. Van hun elf kinderen blijft zoon Thé op het ouderlijk huis wonen. Hij breidt het kruidenierswinkeltje uit en bezorgt de boodschappen. Aangezien geen van zijn kinderen hem opvolgt, wordt op 1 april 1970 de winkel gesloten.

Uit: Omheining - 15e jaargang - nummer 3 - september 1995

Antony, Jan Willem en Johannes Slendebroek

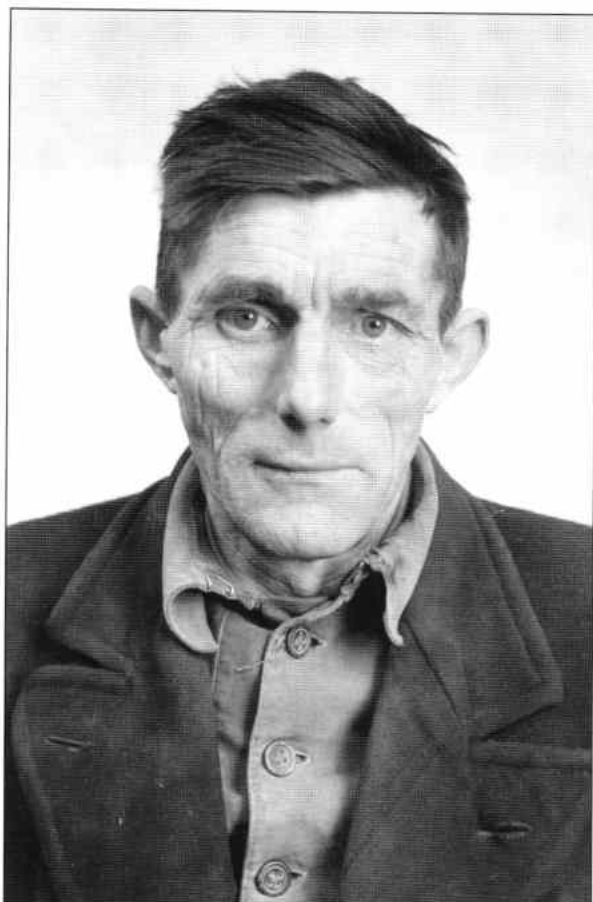

Antony Slendebroek met twee van zijn zonen, voor Jan Willem en achter Johannes. Antony trouwt te Heino op 24 mei 1883 met Hendrika Johanna Gruwel en gaat bij zijn schoonouders inwonen op het adres Zwolseweg 73. Uit het huwelijk worden vier kinderen geboren. Jan Willem die ongehuwd overlijdt te Heino op 16 december 1950. Gerrit Jan die huwt met Johanna Roebersen en het boerenbedrijf van zijn oom en tante overneemt aan de Zuthemerweg 9. Johannes die eveneens ongehuwd blijft, overlijdt op 6 december 1954 te Heino. Tenslotte dochter Hendrika Johanna die op latere leeftijd trouwt met Johannes Stappenbelt en aan de Zuthemerweg 2 woont.

Het 25-jarig huwelijk van Hendrikus Hassink en Antonia Janssens; gehuwd op 15 mei 1896 te Hellendoorn. Antonia Janssens is dan weduwe van Hermannus van den Berg. Op 10 september 1913 wordt Dieks Hassink met zijn gezin in het bevolkingsregister van de gemeente Heino ingeschreven. Hij komt van de molen in Hancate, gemeente Hellendoorn en vestigt zich te Heino op het adres Canadastraat 9. Hij begint hier een graanmalerij en een broodbakkerij. Later komt er een café bij als zijn zoon Herman het bedrijf overneemt. Diens schoonzoon Theo Oortwijn maakt van het café, een café-restaurant. De maalderij verdwijnt en wordt verbouwd tot feestzaal met bowlingbanen.

Uit: Omheining - 17e jaargang - nummer 4 - december 1997

Gerrit van Leussen, geboren te Dalfsen 19 augustus 1900, overleden te Zwolle, verpleeghuis Zandhove, 26 november 1952. Zijn ouders Albert en Gerrigjen van Leussen komen in 1902 in Heino te wonen op het adres wat nu Paalweg 51 is. Hij trouwt te Heino op 15 augustus 1929 met Alberdina Frederiks die een jaar later overlijdt, twee weken na de geboorte van haar eerste kind. Later hertrouwt hij met Hendrika Gosselink. Gerrit van Leussen is werkzaam als chauffeur bij de Coöperatieve Landbouwvereniging in Heino. Zijn kinderen zijn, behalve Henk, allemaal uit Heino vertrokken en hebben elders hun bestemming gevonden.

Familie Theodorus Johannes Blom

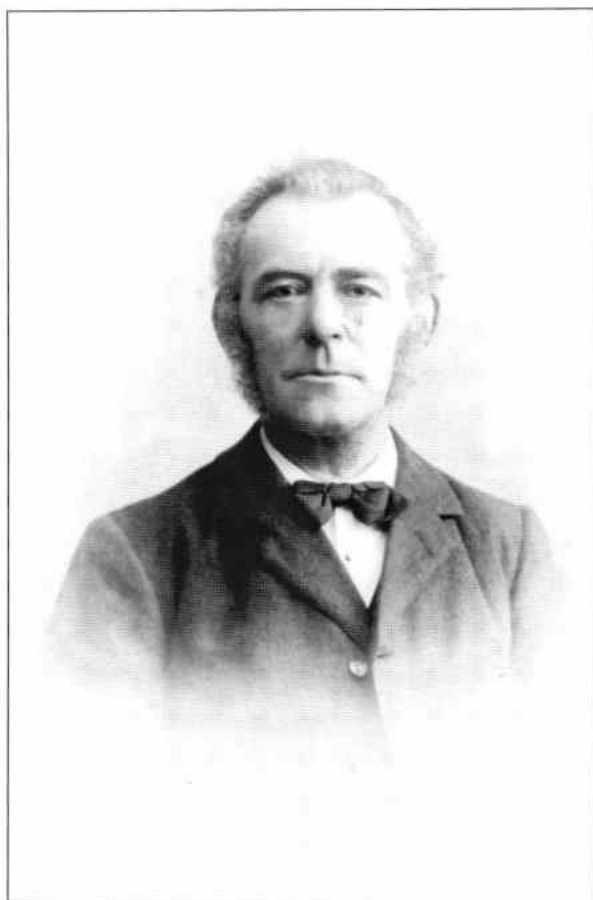

Het gezin van Theodorus Johannes Blom en Willemina Maria Rosendal in 1905. De heer Blom is van beroep grutter en landbouwer. Hij woont met zijn echtgenote en kinderen aan de Dorpsstraat 15. Op oudere leeftijd verhuist hij naar Woolthuisweg 3. Hij wordt geboren op 5 augustus 1861 te Heino, twee weken na het overlijden van zijn broertje Theodorus Jacobus, die maar 4 jaar oud wordt. Theodorus Johannes overlijdt te Heino op 12 juli 1943. Zijn vrouw overlijdt enkele maanden later. Oorspronkelijk komt de familie Blom van het 'Bloem' in Millingen onder Dalfsen, ook wel Blumenplaats of 't Blomers genaamd.

Uit: Omheining - 12e jaargang - nummer 2 - juni 1993

Hendrik Jan Langenberg

Hendrik Jan Langenberg, geboren Heino 16 februari 1842, overleden Zwolle 12 mei 1920. Hij trouwt te Heino op 7 december 1871 met zijn buurmeisje Engelberta Gezina Bousema, een dochter van de hoofdonderwijzer van de openbare school.

Zij gaan wonen aan de Dorpsstraat 53, waar Hendrik Jan een schildersbedrijf heeft. De enige dochter Maria Johanna trouwt op 29 april 1909 met Jan van den Berg uit Nieuwleusen, de latere eigenaar van de Union fabriek. Haar drie broers verlaten Heino eveneens. Johannes Eelke wordt accountant, Daniël Eelke leraar tekenen en Gesinus Hendrikus oefent hetzelfde beroep uit als zijn vader.

De broers Willem en Jo Roebertsen. Zij wonen in het bouwhuis op het landgoed 'Den Alerdinck' en verrichten daar de voorkomende werkzaamheden zoals landbouw, bosbouw, onderhoud tuinen etc. Hun vader Albert Roebertsen komt daar in het begin van de vorige eeuw met zijn echtgenote Fredrika Kruisdijk te wonen.

Willem wordt geboren als Gerrit Willem Roelof op 28 augustus 1909 te Heino en Jo als Albertus Johannes eveneens te Heino op 22 november 1916. Uit het huwelijk van Willem Roebertsen met Wilhelmina Veldkamp worden vijf kinderen geboren. Het huwelijk van Jo Roebertsen met Wilhelmina Stoel blijft kinderloos.

Albertus van der Kolk bezig met het schillen van aardappels. Bats van der Kolk geboren Wijhe 3 maart 1864, overleden Heino 10 oktober 1943, vestigt zich op 24 maart 1893 als landbouwer op de boerderij Het Holtermans an 't Veld, ook wel Veldzigt genaamd, Brinkweg 9. Hij is gehuwd met Johanna Hengeveld. Zoon Berend Jan trouwt met Johanna Hendrika Stillewagt en vertrekt naar Dalmsholte. Dochter Geerdina Hendrika blijft op het ouderlijk huis wonen. Zij trouwt met Hendrik Snel. Hun zoon Harm Jan bewoont momenteel de herbouwde boerderij, want helaas brandt in de jaren negentig van de vorige eeuw de boerderij geheel af door blikseminslag.

Gesina Habers, geboren 17 februari 1856 op het erve De Bil, Lierderholthuisweg 69. Zij is het zevende en het jongste kind van Jan Habers en Berendine van der Kolk die zich omstreeks 1845 vanuit Herfte in Lierderholthuis vestigen.

Na het overlijden van haar ouders in 1893 en 1899 blijft Gesina op het ouderlijk huis wonen. In 1906 komt de 15-jarige Berendina Johanna Oedinkhof bij haar tante in huis. Zij trouwt op 9 februari 1922 te Heino met Bernardus Johannes Elshof. Gesina blijft dan samen met het jonge gezin op de boerderij wonen. Berendina J. Oedinkhof overlijdt in 1935 en haar tante een jaar later. De boerderij is thans eigendom van de familie Elshof.

Uit: Omheining - 9e jaargang - nummer 1 - maart 1989

De bewoners van Klein Aver Heino

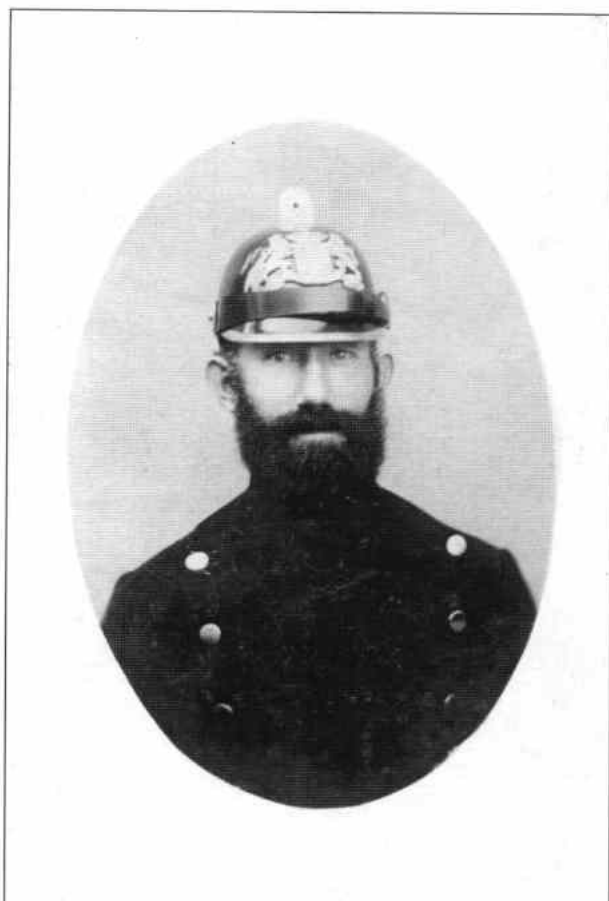
De bewoners van Klein Aver Heino, Lemelerveldseweg 20, met hun personeel in 1933. Boven op de Groninger wipkar staat Marinus Antonius Maria Nijboer. Hij woont met zijn gezin aan de Aver Heinoseweg 4. Voor de kar staat Jan Bonnhof, gehuwd met Jennigje Scheen. Zij wonen Lemelerveldseweg 28. Harm Sloots staat met de handen in de zij.

Vervolgens komen zijn ouders Luchiena Sloots-Veldman en Harm Sloots. De familie Sloots komt in 1910 vanuit De Krim naar Heino, waar hun zoon Roelof in die tijd bedrijfsleider is op de demonstratieboerderij 'Aver Heino'. Later vertrekt Harm Sloots sr. met zijn echtgenote naar het adres Lemelerveldseweg 7.

Het echtpaar Jan Onderdijk en Wigertje Jolink met vader Jan Jolink en zoon Egbert Onderdijk in de twintiger jaren van de vorige eeuw.

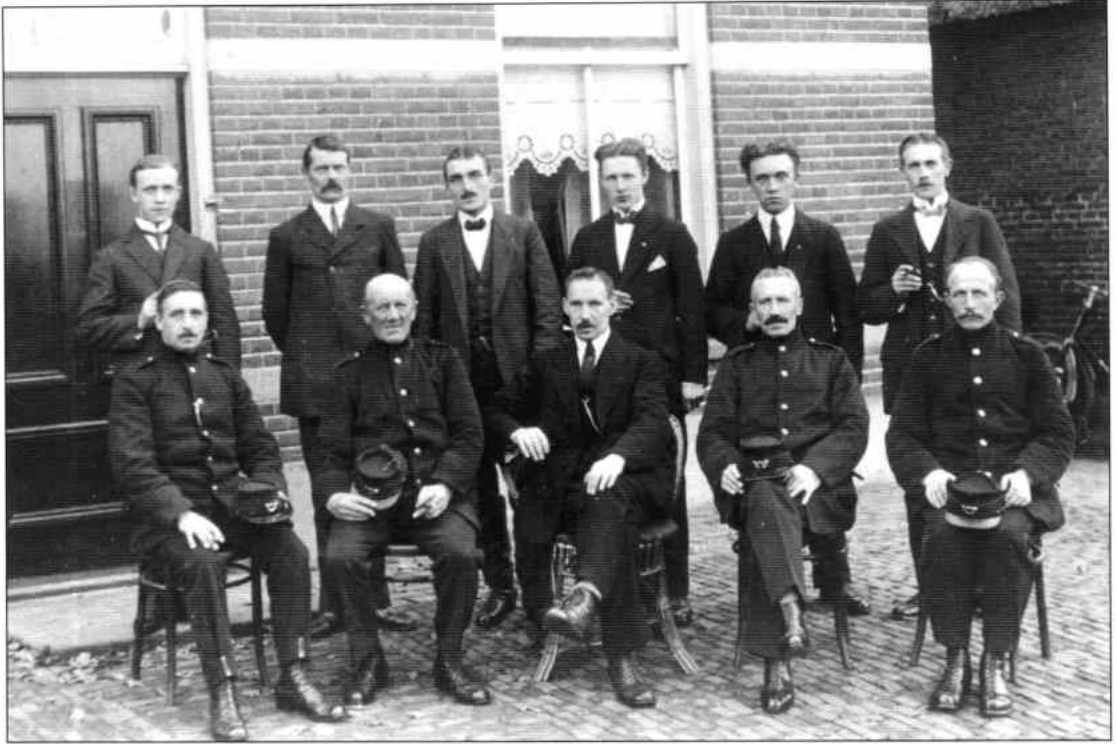
Jan Jolink is landbouwer van beroep en woont op het adres Dalmsholterweg 1. Hij overlijdt te Heino op 29 mei 1928 op de leeftijd van 90 jaar. Zijn dochter Wigertje woont met haar gezin bij hem in huis. Zij is op 2 mei 1896 te Heino getrouwd met Jan Onderdijk, een zoon van Egbert Onderdijk en Hendrika van Eerbeek uit Dalfsen. Momenteel wordt het boerderijtje aan de Dalmsholterweg nog steeds bewoond door de familie Onderdijk.

Veldwachter Jacob Mulder. Op 17 maart 1883 wordt Jacob Mulder benoemd tot veldwachter in de gemeente Heino door de Commissaris des Konings in de provincie Overijssel. Op 7 augustus van het zelfde jaar volgt zijn benoeming tot onbezoldigd veldwachter voor de gemeenten Dalfsen, Zwollerkerspel, Wijhe en Raalte. Zijn jongste zoon Willem Franciscus wordt in 1920 eveneens als veldwachter aangesteld in Heino. In de gemeente Heino heeft men dermate goede ervaringen opgedaan met Mulder senior, dat men junior graag als ordebewaarder wil. Willem Franciscus wordt in Heino een bekende persoonlijkheid, niet alleen vanwege zijn beroep als veldwachter, maar ook door zijn vele functies in het openbare leven.

De Heinose postbodes

De Heinose postbodes in 1924 bij het Hulp-, Post-, Telegraaf- en Telefoonkantoor aan de Canadastraat 32.

Staande: Anton Butink, hulpbesteller. Kobus Pleiter, hulpbesteller, woont met zijn vrouw Anne aan de Dorpsstraat 95. Harm Doosje, hulpbesteller, later PTT kantoorhouder in Den Ham. Barend Buter, hulpbesteller. Mannes Butink, hulpbesteller, tevens smid en rijwielhersteller te Lierderholthuis. Jans Stappenbelt, brievenbesteller, rijwielhandelaar Dorpsstraat 16.

Zittende: Johannes Hansman, brievenbesteller. Hendrik Jan Stappenbelt, brievenbesteller. Berend Jan Buter, kantoorhouder in de periode 1913-1924. Engelbert Bos, brievenbesteller. Albert Boerdam, besteller, woonachtig te Laag-Zuthem.

Uit: Omheining - 7e jaargang - nummer 2 - juni 1987

Jans Veltkamp in militair tenue. Johannes Antonius Veltkamp, geboren te Heino op 4 december 1899 als zoon van Johannes Veltkamp en Hendrika Hansman, trouwt op 8 juni 1932 te Heino met Rimbertha Maria Westendorp. Hij is kleermaker en manufacturier van beroep. Zijn winkel is gevestigd aan de Canadastraat 46.

Zijn geboortehuis stond aan de Canadastraat 18, een boerderij midden in het dorp met de achterzijde naar de weg. Begin zestiger jaren van de vorige eeuw is deze boerderij afgebroken. Aangezien er uit zijn huwelijk geen kinderen worden geboren, neemt een oomzegger, Harry Journee, de zaak over na zijn overlijden in 1983.

Johannes Hermannes van der Kamp

Johannes Hermannes van der Kamp tijdens zijn werkzaamheden als wegwerker. Hij wordt geboren op 11 oktober 1883 te Heino en zijn ouderlijk huis staat aan de Veldhoekerweg 10. Op 29 april 1915 trouwt hij in de gemeente Zwollerkerspel met Johanna Wilhelmina Israëel, een dochter van Johann Wilhelm Israëel en Antonia Stigt uit Wijthmen. Hij gaat met haar in Hoonhorst wonen. Behalve wegwerker heeft Johannes Hermannes ook een aanstelling als onbezoldigd gemeente-veldwachter. Hij overlijdt te Hoonhorst op 13 maart 1964 en wordt aldaar op de R.K. begraafplaats begraven.

Jan Willem Lammersen, melkmonsternemer van beroep. Jan Willem wordt te Heino geboren op 22 november 1908 als zoon van Arent Jan Lammersen en Merregien Lindeboom.

Hij is de jongste van vijf kinderen, blijft ongehuwd en woont bij zijn broer Geerlig op het adres Colckhof 2. Na een loopbaan van 43 jaar neemt hij op 65-jarige leeftijd afscheid.

Het melkmonsteren heeft Jan Willem niet rijk gemaakt. De laatste jaren ontvangt hij twaalf gulden per dag, maar als hij begint is dat echter acht cent per koe. Daarbij moet hij per fiets hele afstanden afleggen naar boerenbedrijfjes die niet meer dan vijf à acht koeien hebben.

Familie Abele Stavorinus en Dieke Roessink

Mei 1940. Abele Stavorinus met zijn vrouw Dieke Roessink en de kinderen Siep, Abel, Ap en Antoon op de arm van zijn moeder. Het oudste dochtertje Bertha ontbreekt op de foto. Sijbe Stavorinus vestigt zich in 1912 met zijn schip 'Hoop op Zegen' aan de Ganzepan. Zijn zoon Abele is in eerste instantie evenals zijn vader schipper van beroep, later brandstoffenhandelaar. Hij trouwt te Heino op 11 juni 1925 en woont met zijn gezin aan de Zwolseweg 23. Zoon Siep is schipper en overlijdt te Delfzijl. Albert en Abele blijven in Heino wonen en overlijden aldaar ongehuwd in 1979 en 1989. Antoon vertrekt naar Wezep en Bertha naar Hattem.

Antonia Margaretha Mensink

Antonia Margaretha Mensink, geboren Lierderholthuis 26 februari 1892. Zij wordt geboren op de boerderij 't Jan Klaassen, Lierderholthuisweg 22. Een boerderij die nog steeds in het bezit is van de familie Mensink. In het boek 'Wonen en Werken aan de Oude Wetering onder Lierderholthuis' wordt deze boerderij uitvoerig beschreven.

Haar ouders zijn Hendrikus Mensink en Maria Joanna Santink. Antonia Margaretha trouwt op 9 mei 1923 te Heino met Wilhelmus Luttenberg, ook wel Willem van de Heerenbrink genoemd. Zij komt dan op de boerderij aan de Nieuwe Wetering 9 te wonen. Na een huwelijk van bijna 22 jaar overlijdt zij te Lierderholthuis op 19 april 1945.

Van de bestuurstafel

Ter gelegenheid van het 100e contactblad 'Omheining' ontvangt u een exemplaar dat afwijkt van de 'Omheining' die u normaal ontvangt. Hierover kunt u meer lezen in het voorwoord van de redactie.

Naar aanleiding van dit jubileum wordt op 3 december in onze verenigingsruimte een tentoonstelling geopend met als titel 'Sprekende foto's'. Alle foto's die zijn verschenen in ons contactblad in de artikelen 'Sprekende foto's' zullen dan worden tentoongesteld en zijn elke werkdag te bezichtigen tijdens de openings-tijden van 10.00 tot 13.00 uur.

Het jaar 2006 is een belangrijk jaar. Dan wordt het 25-jarig bestaan van de vereniging gevierd. Ook aan het 10-jarig bestaan van de broodmaaltijd in klederdracht zal de nodige aandacht worden geschonken. Aan de uitwerking van de plannen wordt druk gewerkt.

Als lid krijgt u een uitnodiging voor de viering van het 25-jarig bestaan. De avonden vallen op 28 en 30 maart met een eventuele uitwijkdatum op 4 april.

De werkgroep Folklore die de broodmaaltijd in klederdracht verzorgt tijdens het Daggie Old Heino, heeft plannen om een cursus mutsen maken te organiseren. Dit in het kader van het 25-jarig en het 10-jarig bestaan. Mocht u hiervoor belangstelling hebben, dan kunt u contact opnemen met mevrouw J.H.M. Meulman-Kortstee, Dolderstraat 8, 8141 GK Heino, telefoon 392560.

Tweede kerstdag staat de traditionele kerstwandeling weer op het programma. U treft bij deze 'Omheining' geen speciaal inlegvel aan over de wandeltocht, maar de belangrijkste gegevens worden hierbij weergegeven. Het vertrekpunt is bij het bungalow- en recreatiepark 'Old Heino' gelegen aan de Zuthemerweg. Op de N35 bij de verkeerslichten Heino noord afslaan richting Heino en vervolgens meteen rechtsaf richting Laag-Zuthem.

Het park is te herkennen door de markering van vlaggen. Er kan worden gestart vanaf 12.00 tot 14.30 uur. De kosten bedragen voor volwassenen € 2,00 per persoon en voor kinderen € 1,00 per kind. Hiervoor ontvangt men een routebeschrijving en een consumptiebon voor koffie tijdens de pauze onderweg. Men kan kiezen uit een korte of lange wandeling. Tijdens de koffiepauze bij de familie Fakkert aan de Ganzepan, treedt de herenzanggroep De Pompedoers op met kerstliederen. Honden, mits aangeliend, zijn toegestaan.

Eventuele inlichtingen: tel. 0572-391517 of 0572-391332.

Op 3 oktober jl. hield de heer H.J. van Baalen, voorzitter van de vereniging 'Oud Deventer' voor onze vereniging een dialezing over de schoonheid van Salland.

Het was een boeiende lezing, waarbij 94 leden aanwezig waren.

De tentoonstelling 'Het platteland in de vorige eeuw', een tentoonstelling over het boerenleven, was een geslaagde tentoonstelling. Behalve particuliere belangstellenden, kwamen ook diverse schoolklassen en groepen ouderen op bezoek.

Door de drukkerij waren bij het septembernummer van 'Omheining' een aantal contactbladen afgeleverd waarvan de bladzijden 57 t/m 64 ontbraken. Jammer genoeg zijn deze contactbladen in roulatie gekomen. Mocht u een foutief nummer hebben ontvangen, laat het even weten. Dan ontvangt u een ander exemplaar.

Bent u van plan een familielid of kennis een cadeau-lidmaatschap van onze vereniging aan te bieden, dan zijn hiervoor cadeaubonnen aanwezig.